

Gyűjtő: KERTESZ KATALIN

Gyűjtés ideje: 1963. aug. - dec. - országos 3. díjat nyert

TART.: Lakodalmi nekivétel Tóponáron

I - II példány

I. 71 lap 23 db kotta

II. 71 lap 23 kotta 6 foto

Földrajzi mutató: TOPONÁR

Számmutató: XIX, A, B, 1

Iratgyűjtő

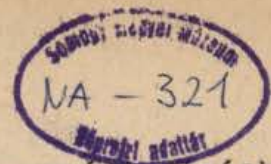
MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Leltározás

Atvételre az egyesítés ltk. 825-ös tétellel alól

Toponár község Somogy megye egyik települése a kaposvári járásban. Területe a hozzászámított pusztákkal együtt 7198 kt. hold. Határai: DNy-on Kaposvár, DK-en Sántos, Keleten Taszár és Orci községek. Az utóbbtól az Orci patak választja el. ÉK-en Somodor, ÉNy-on Somogyaszaló, Ny-on Kaposfüred határolja. A község lakóinak száma: 2689 fő. 1959-es népszámlálás/ Nemzetiségi szempontból a lakosság egységes, mindössze két német család lakik a községben.

A fent említett lakosságból mezőgazdasággal 1889-en foglalkoznak. Hogy a felszabadulás milyen hatással volt még egy kis község életére is, ahol se gyár, se bányá nem volt, azt a falu gazdasági és kulturális életének változása mutatja.

A lakosság foglalkozás szerinti megoszlását mutatja a következő statisztika:

1960-ban a következő volt a lakosság foglalkozás szerinti megoszlása:

mezőgazdaság: 1889 fő, a lakosság 70,2 %-a
 ipar : 415 fő, a lakosság 16,8 %-a
 közlekedés : 55 fő, a lakosság 2,1 %-a
 közzszolgálat: 70 fő, a lakosság 2,6 %-a
 építőipar: 54 fő, a lakosság 2,0 %-a
 szolgáltatás: 20 fő, a lakosság 0,7 %-a
 egyéb 120 fő, a lakosság 4,4 %-a

Toponár község lakói nagyobb részének megélhetését tehát a földművelés és az állattenyésztés adja.

A falu története röviden:

Toponár történetét a XIII.sz.-ig vezetik vissza, a régebbi korról pontos ismeret nincs, csak néhány adatból lehet erre következtetni. Toponár urai a Festetich grófok voltak. Ők kapták meg az első vásártartási engedélyt is, aminek Toponár a fellendülését köszönhette. Addig mindössze 65 telekből állt a település. Festetich gróf feleségével szlovákajku lakosság érkezett a községbe. Az új telepeseket a gróf a falu nyugati részébe telepítette le.

A szlovák ajkú lakók részint elköltöztek azóta, részben pedig házasság révén beleolvadtak a helyi lakósságba. Emléküket még ma is őrzi a Tót utca elnevezés. Az említett szlovákok az akkor i Nyitra megyéből, Érsekújvár környékéről települtek Toponárra. A termelés növekedésével az áru forgalmat a zsidó és örmény kereskedők bonyolították le. A kereskedők egy része szintén a falu nyugati részén települt le. Ezt mutatja a Tót utca elnevezés is.

A XVIII.sz. első felében Toponár már mezőváros volt.

A további fejlődésre jellemző, hogy pl. 1840-ben már 15 céh működött a faluban. A későbbiek során a közeli Kaposvár iparosodása gátat vetett a falu ipari fejlődésének.

Az 1848-as jobbágy felszabadítás sem hozott a lakosság számára különösebb változást. A falu korlátlan urai továbbra is a Festetichek maradtak.

A Magyar Tanácsköztársaság országos viszonylatu vívmányait a fasizmus Toponáron is felszámolta. A földnélküliek ekkor váltak igazán proletárokká, a maradi hagyományok levegője szinte megülte a falut.

Most Toponár is termelő szövetkezeti község, mezőgazdasága a lakosság nagy részét foglalkoztatja.

A falu népi hagyományai részben fennmaradtak, részben a város közelsége miatt kicserélődtek, ill. átszövődtek városias jegyekkel. A falu szokásai nem keveredtek idegen népek szokásaival, más falvakét sem vették át. Ezeket a toponári hagyományokat igyekeztem összegyűjteni.

Az adatközlők rövid életrajza

Kis Istvánné, szül. Sipos Julianna Toponáron született, 1902. dec. 6-án. Szülei középparasztok voltak, akik jó módban éltek. Juliska néni Toponáron töltötte gyermekkorát, a falu határát jóformán soha nem hagyta el. /Kivételt képezett a szomszédos Kaposvár./

Juliska néni hat osztályt végzett Toponáron, majd kijárta a három ismétlőt is. Kicsit büszkélkedve jegyezte meg Juli néni, hogy végig kitűnő volt. Tizenhét éves koráig otthon segédkezett a háztartásban, ill. a mezei munkában. Szülei egyetlen lányukat kimélték, így Juli néninek elég jó sora volt. Már az elemiben összebarátkozott leendő férjével, aki nála négyévvel idősebb volt.

- Nem maradtunk el egymástól, se az, se én! - mondta Juli néni.

Szülei háza a kocsmá szomszédságában volt, ezért itt gyűltek össze a vele egykorú lányok vasárnaponként, mert innen lehetett leginkább meg nézni a legényeket, akik a kocsmában kugliztak. Juliska nénit is innen szokta táncba vinni Kis István. Amikor vége lett az első világháborúnak, Kis István is hazajött a frontról, a fiatalok összeházasodtak. Er-ről a lakodalomról is sokat mesélt Juliska néni. Büszkén emlegette, hogy annak ellenére, hogy tél volt, hideg volt, még másnap este is tartott a lakodalom.

Semmi akadályja nem volt a házasságuknak, mert a szülők vagyoni helyzete nagyjából egyező volt, a fiatalok meg szerették egymást.

Juliska néni ekkor 17 éves volt, Pista bácsi 21.

Kis Istvánék a falu közepén laktak egy szép nagy házban. A családnak 16 hold földje volt, amihez Juli néni még hozzávitt lo-et. A család öt tagu volt: a fiatalok, Kis István szülei és nagyanyja.

-Olyan nagy volt a család - mondta Juliska néni, hogy amikor a mama megsütött két tepszi kalácsot vasárnap, abból már hétfőre egy falat sem maradt. A fiatalok jól kijöttek az anyóssal, apóssal, megosztották a munkát. Semmi összeütközés nem volt köztük.

Ahogy mult az idő, úgy lett mind szomorubb Juliska néni is. Hiába volt meg mindene, csak az nem, amit legjobban szeretett volna. Nem született gyermeke, aki a nevet és a földet örökölhette volna. Hiába ment orvoshoz, hiába kért tanácsot az ilyesmiben jártas asszonyoktól, örökös nem született. Most már elmúlt ez a fájdalom is, vagy legalább is Juliska néni nem beszél róla.

Juliska néni most hatvankét éves. Férjével együtt a Tsz-ben dolgozik. A két öreg teljesen egyedül van. Jól megvannak egymással, bár két ellentétes természetű ember. Juliska néni nem látszik meg a kora, életvidám asszony. Férje inkább otthonülő, de ez nem gátolja Juli nénit abban, hogy most is résztvegyen a lakodalmakban. Vidámsága, leleményessége közismert. Ezt mutatja a sok köszöntő, nóta, tréfa, amit elmondott.

ó-----Előzmények-----

Toponáron minden házasságot azzal a céllal kötnek, hogy idővel legyen egy örökös, aki a nevet és régen a vagyont is örökölje. Már a 25 éves nőt vénlánynak tekintették, férfiaknál az agglagénység pedig a 30 éves kornál kezdődött. A vénlányokat és agglagényeket nem tisztelik sem a faluban, sem a családban. Lenézik, kinevetik, csufolják őket, mert gyámótalannak tartják a házasságba nem lépő egyéneket. A pártában maradt lányol igyekeznek azért beilleszkedni a falu életébe. Külsőségekben is meg nyilvánul ez. Ugyanugy kontyba teszik a hajukat, mint a fiatal asszonyok.

Fejüket is bekötik kendővel akkor is, ha ezt a szertartást nem a lakodalmi kontyolásakor végezték rajta a lakodalmi vendégek.

14-15 éves lányt már házasságra érettnak nyilvánítottak, de még ma sem ritkaság, hogy kérvényezik a 16 éves lány, esetleg a még ennél fiatalabb "gyermek" férjhezmenetelét.

A legények a katonaidő leteltével házasodnak. Természetes, ez nem törvény, mert nem egy olyan fiatal akad, aki már mint leendő apa megy sorozásra. Azért ha egy legény már a katonaság előttudvarol egy lánynak, különösen, ha vagyonos volt az a legény, akkor igyekeztek jegyváltással lekötöni a fiatallembert, mert így mégis biztosabb, hogy egy pár lesz belőlük.

A gazdagabb családoknál gyakori volt, hogy a fiatalok nem egymás iránti vonzalomból házasodtak össze. A szülők néha már a gyermekek megszületésekor megbeszélték, hogy "ezeket az isten is egymásnak teremtette". De ez csak abban az esetben fordult elő, ha a vagyont, a földet a szülők szerették volna egymás mellett látni.

óIsmerkedés:

Régen a faluban másképp ismerkedtek a fiatalok, mint most. Erre szolgált a fonó, a játszó, a bucsu, és természetesen a mező is, ahol hamar megtudták állapítani a legények, hogy melyik lányból milyen "dógos" asszony lesz.

Toponáron a vagyoni tagozódásnak megfelelően két részre oszlott a falu. A cselédek, szegényparasztok külön részén laktak a falunak, a "proletárba". Ez volt az alvég. Felvégi legény nem nagyon vehetett el alvégi lányt, mert még családját is merszólták érte. Ezért a felvégiek és alvégiek egymás között házasodtak. Nem volt ritkaság az sem, hogy a falubeli legények más faluban kerestek maguknak feleséget.

Ilyenkor léptek közbe a "szerző" asszonyok, akik kisebb ajándékokért, vagy megszabott díjért lehetőleg gazdag menyasszonyt, ill. vőlegényt szereztek.

Ha egy toponári lánynak vidéki vőlegényt sikerült kapnia, akkor a lány szülei a házasodni akaró fiatallembert meghívták bucsura. Nagy lakomát csaptak, amiből a legény megláthatta, hogy "milyen módiba vannak" a

menyasszony szülei.

A vallásnak megfelelően unokatestvérek egymás közt nem házasodhattak, de már a második unoka testvér felmentést kapott ez alól a szabály alól /Különösen akkor, ha vitt is valamit a házhoz./

Ha egy legény udvarolni akart a lánynak, akkor a lány engedelmével elmehetett hozzájuk, de a házba még nem léphetett be. A liskapuban beszélgettek. "Leinte még ott sem időzhetett sokáig, mert akkor mindkettőjüket megszólták. Később már a legény a lány szüleihez is elmegy. Csak kedden, csütörtökön és vasárnap szokás a látogatás. Ilyenkor úgy illik, hogy a legény csak a szülőkkel beszélget, a lányhoz nem szól egy szót sem.

Ez a látogatás csak rövid ideig tartott. Utánna a legény elkészönt és ha a szülőknek megtetszett, akkor megengedték, hogy lányuk kikísérhesse.

Ez az idő a fiataloké. Beszélgettek, udvaroltak gyakran 10° II óráig.

Ha a legény nem nyeri meg a lány szüleinek a tetszését, akkor egyszerűen kidobják. Ilyenkor vagy a vagyon nagysága, vagy a foglalkozás nem felel meg, de az is hibának számít, ha a férfi más vallású. Jóság, szépség nem főerény a férfiaknál, ez inkább a nővel szemben állított követelmény.

Régen az volt a divat, hogy a párválasztásba legkevesebb beleszóla a fiataloknak volt. Már az udvarlás kezdetekor meg-hányják vetik a szülők, rokonok, hogy engedjék-e a legényt a házhoz járni. Ha már a kéretésre is sor kerül, akkor családi tanácsot tartanak, az apa, anyja és közeli rokonok, keresztszülők részvételével. Ilyenkor tárgyalják meg a legény anyagi helyzetét, származását. Gyakran előfordul, hogy a fiatalok beleegyezése nélkül a szülők döntenek el, hogy egymásnak szánják-e a fiatalokat.

Szokásos, és elég gyakori volt az egymásnak nevelés is.

Ha a szülők beleegyezése nélkül házasodtak a fiatalok, akkor a szülők rendszerint még a családból is kitagadták őket, hisz ezzel isten ellen is vétettek. Persze ez is családonként változott, a szülők felfogása szerint.

Ha a legény más falubeli lányt akart feleségül venni, akkor leánynézőbe elkísérte az anyja, apja, keresztanyja. Ilyenkor annál az asszonynál állnak aki a lányt szerezte.

Rendszerint a lány szülei gondolkodási időt kérnek, s csak aztán mondják meg a választ.

A lányos házaknál mindig előre tudják, hogy mikor érkeznek a vendégek, mert a szerző asszony feladata ennek bejelentése. Ilyenkor már előző nap megkezdődik a sütés, főzés, hogy a vendégeket illendően meg tudják kínálni.

Van olyan család, aki a háztűznézőkor azonnal megkéri a menyasszonyt is.

Ez a kéretés. Más háznál az a szokás, hogy csak a háztűznéző után történik meg a kéretési ceremónia.

A kikérés nem a vőlegény dolga, hanem a vőlegény apjéé.

A háztűznézőbe érkező vendégeket először megvendégelik, csak aztán emelkedik szólásra a vőlegény apja, és elmondja jövetelük célját.

A kéretésen a lány is jelen van, őt is megkérdezzük, hogy férjhez menne-e a legényhez. Ez csak formáság, hisz már előre eldöntik a kérdésre a feleletet.

Régen szokás volt, hogy egy sánta, vagy püpos banyának öltözött asszony jött be a kéretés után. Megjelenése azt jelentette, hogy hajlandók a kérőhöz férjhezadni a lányt.

A kérés után megbeszélik az anyagi, vagyoni kérdéseket. A vőlegény leendő násznagya tárgyal a menyasszony násznagyával és apjával. Írásban adják a megállapodást.

Ha a lány pénzt vitt a házasságba, akkor a legény földet adott annak értékében. Ha szegényebb volt a vőlegény és földdel rendelkezett, akkor a házat kellett a menyasszonyra íratni.

Ha a kérés eredménnyel járt, akkor megtartják az eljegyzést.

Kézfogó

Az eljegyzés mindig a lányos háznál van. A lány szülei hívják a vendégeket is. Hivatalosak a kereszt szülők, a szülők, a legény és a lány legkedvesebb barátai. A kézfogó minden költségét a menyasszony szülei viselik. Vacsora után van az ádomás ivás, ilyenkor a menyasszony körüljárja az asztalt és mindenkit megcsókol. "kihez odamegy, annak kötelessége, hogy ajándékkal viszonzza a csókot.

A fiatalok is adnak egymásnak ajándékot, ez a jegyajándék. A menyasszony vőlegényének hat zsebkendőt, egy inget és egy selyemkendőt, a jegykendőt, adja. Ma már a jegykendő ajándékozás nem divat./

A vőlegény felhúzza a menyasszony ujjára a karikagyűrűt, azonkívül kísérgyűrűt is ajándékozik. Ha módosabb a vőlegény, még valamilyen ékszerrel is kedveskedhet.

Minden háznál az a szokás, hogy az eljegyzéskor a vőlegény egy kis beszédet mond, amiben elmeséli megismerkedésük történetét, és kéri a menyasszony apját, hogy adja feleségül hozzá a lányát.

Az apa válaszol a kérésre és áldását adja a fiatalokra.

A szülők anyagi helyzetétől függően hívnak zenészeket is az eljegyzésre. Így biztosítják a jókedvet.

Régen az volt a szokás, hogy a menyasszony jegykendőjével meglegyintette a jelenlevő lány barátnői arcát. Ez azt jelentette, hogy az a lány is hamarosan férjet talál magának.

Az eljegyzési lakoma menüje teljesen megegyezik az esküvői vacsoráéval.

A vacsorát azok a szakácsok készítik el, akik majd a lakodalmi vacsorát főzik.

Az eljegyzési lakoma ceremóniáit szigorúan be kell tartani. Pl. nagyon kell vigyázni az ültetés sorrendjére, mert harag is származhat belőle. A menyasszony szülei nem ülnek asztalhoz. Ők vigyáznak arra, hogy a vacsora a legnagyobb redben bonyolódjon le. Ők segítenek a kiszolgálásban is. A férfi borral kínál, az asszony pedig a fogásokat hordja fel. Az ültetésnél a vőlegény szüleinek meg kell adni a tisztességet, ezért őket ültetik a fő helyre. A vőlegény vendégei is nagy megtiszteltetésnek örvendenek.

A menyasszony és vőlegény egymás mellett ül. A menyasszony mellett az a férfi foglalja a helyet, aki a menyasszony násznagya lesz. A vőlegény mellett is ott ül leendő násznagya. A násznagyok mellett ülnek azok a barátok, ill. barátnők, akik a koszorúslányok, ill. vőfények lesznek. Az eljegyzés törvényes elismerése a mátkaságnak a falu előtt.

A gyűrűs menyasszony már szabadon mozoghat, senki nem szólja meg a faluban, ha vőlegényével tartózkodik. Vőlegénye bármikor meglátogathatja, együtt mindenhol megjelenhetnek.

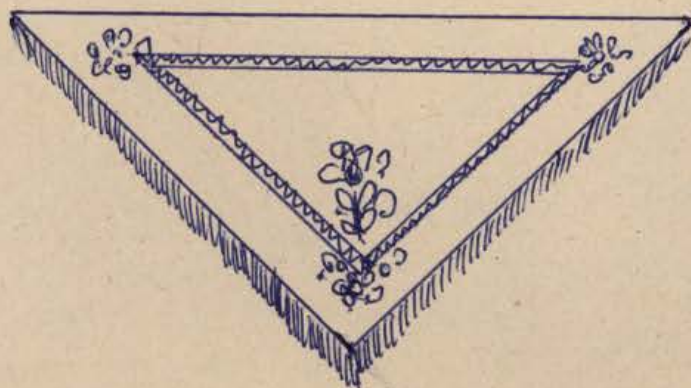
Ha bál van a faluban, a menyasszony csak vőlegényével táncolhat, legfeljebb a vőlegény jó barátai kérhetik fel.

Az eljegyzés után megkezdődik az előkészület a lakodalomra. A várakozási idő változó, vagy 3 hét, vagy 3 hónap, vagy fél év.

A jegyesség felbontása:

Ha a mátkapár az esküvő előtt rájön arra, hogy nem egymáshoz valók, vagy valamelyiknek más lány, vagy legény tetszik meg, akkor a mátkaságot felbontják. Ez abból áll, hogy a lány visszaküldi a jeggyűtőt, a kísérő gyűrűvel és az ékszerrel együtt, összetépi, vagy visszaküldi a fényképet is. A fiú is vissza-követeli a jegyajándékot. Ha az esküvő előtt a menyasszony, vagy a vőlegény valamilyen szerencsétlenség következtében meghal, az elhunyt szülei szintén visszaküldik az eljegyzési ajándékokat, mintegy jelezve, hogy a mátká szabad.

Jegykendő

Iratkozás

A fiatalok a házasság előtt elmennek a paphoz és bejelentik, hogy házasságra akarnak lépni. Ajándékot visznek magukkal, és kérik a papot, hogy hirdesse ki őket a templomban. A hirdetés költségeit a leendő násznagyok állják. A menyasszonynak és vőlegénynek legalább kétszer ^{el} kell menni a hirdetésre, mert a babona szerint aki nem hallgatja meg saját kihirdetését, annak süket gyermeke születik. A szülők jelenlétéhez nem fűződik ilyen babona, mégis legalább egy alkalommal meg kell hallgatniok a hirdetését.

Az esküvő előtt a pap elbeszélget a fiatalokkal, elmondja nekik, hogy mit jelent a házasság szentsége. Meg kell gyónni, álldozni, mert különben a pap nem esketi meg őket.

Vendégshivás

Az a szokás Toponáron, hogy minden esetben a keresztapák töltik be a násznagyi tiszteket. A keresztanya, vagy ha az már idős, akkor a lánya a nyoszolóasszony.

Vőfényeknek, silányoknak a jó barátokat, vagy a rokonokat hívják meg. Hivatásos násznagyok, vőfények is vannak a faluban, azonban ez mindinkább kimegy a divatból. Ilyen pl. a Győrfi Jóska, aki már nagyon sok lakodalomban elmondta a köszöntőjét.

Rendszerint annak a joga a vendégshivás, akinek a házában lesz a lakodalom. Régen ezt a feladatot vendégshivók hajtották végre. Minden rokonhoz és jó ismerőshöz elmentek és meghívták a lakodalomra.

A vendégshivó botot a menyasszony díszítette fel, de a meghívottak is felkötötték a botra saját szalagjukat. Amikor a "vendég hívók" elmondták a rigmusukat, a háziak leültették és megvendégelték őket. Minden háznál elmaradhatatlan volt a bor, így a harmadik, negyedik házba a rózsáskedvű vendégshivók már nótával köszöntöttek be.

Toponáron a menyasszonynak és a vőlegénynek közös hívogatója volt, akit, ill. akiket közösen kérnek fel erre a tisztségre. Kb. öten-hatan vannak a vendégshivók. Ruhájuk ünnepélyes, fekete kalapjuk fel van szalagozva.

Ha valaki elfogadja a meghívást, akkor felkötöti szalagját a vendégshivó botra. A meghívás az egész ház népére vonatkozik.

Vendégshivónak lenni dicsőség, ezért nem jár fizetség.

"Stafirungozás"

†oponáron a lányos mamák már akkor el kezdik gyűjteni a kelengyét, amikor még lányuk kicsike. Mégis az igazi készülődés csak a kérés és a kézfogó után kezdődik meg.

Ilyenkor eljönnek a rokonok, szomszédok segíteni. Tollat fosztanak, dunnákat töltenek. Befejezik, vagy ujjakkal gazdagítják a kihimzett huzatok, terítők sorát. Régebben minden munkát a kelengyén az anya és a keresztanya végeztek. A menyasszony nem kapcsolódott bele ezekbe am munkákba, legfeljebb himezgetett, kisebb varrásokat készített. Az ő feledata más irányu: meg kell tanulnia főzni, mosni, vasalni, a háztartást vezetni. Ezekben a munkákban még nem jártas a menyasszony, hisz még olyan fiatal, hogy otthon mindig felmentették e munkák alól.

Márpedig egyetlen lány sem mehet addig férjhez, amíg meg nem tanulja ezeket, mert különben az anyósai ki is üldöznék a világból.

A lány kelengyjének gazdagságát természetesen az határozta meg, hogy s
szülei milyen anyagi körülmények között éltek.

A kelngyében szerepelni kell a legfontosabb ágynemű daraboknak, butordaraboknak.

Juliska néni a következő staférunggal indult a házasságba:

12 vánkos

4 dunyha

25 abrisz

50 szakasztó ruha

2 ágy

25 törölköző

2 szekrény

1 asztal

4 szék

1 toalett

Ezekhez járult még a 25 alsónadrág és a 12 ~~ang~~, amit a férjének vitt.

Most már gazdagabb a lányok kelengyéje, többet adnak arra, hogy az új asszony kényelmesebb és szebb körülmények között lakhasson.

Már nem divatosak a régi sublótok és ágyak, a mai lányok már egy konyhabutort és egy hálószoba butort kapnak ajándékba.

Juli néni unokahuga a következő kelengyét kapta:

8 vánkos

3 dunyha

2 paplan

12 damaszt szalvéta

vászon szalvéták

20 törölköző

Ezekhez hozzá kell számítani azokat a darabokat, amit nászajándékban kap a menyasszony: abroszokat, paplanokat, készleteket, ruhát, fehérneműt, stb.

Vásárlás

A kézfogó előtti héten a fiatalok elmennek megvásárolni a gyűrűket. Velük megy a lány anyja, és keresztanyja is. Ilyenkor veszi meg a szükséges készleteket, tálakat, tányorakat, evőeszközöket és minden olyan szükséges dolgot, amit házilag nem lehet előállítani.

Ha a vőlegény módosabb és a karikagyűrű mellé még más eljegyzési ajándékot is ad, azt nem a menyasszonnal együtt veszi meg, hanem meglepetésként csak az eljegyzésen adja oda.

A vásárlás napokig elhúzódik. Az sem ritkaság, hogy a meghívott vendégeknek a menyasszony szülei megmondják, hogy mit vegyenek nászajándékba. Ez esetben a vendégek is végigjárják az üzleteket a menyasszonnal együtt, hogy a vásárolt ajándék megfeleljen a menyasszony ízlésének.

Menyasszonyi ruha, vőlegénying

A menyasszonyi ruha anyaga, varrása mindig olyan volt, mint a korabeli viselet. Tehát a század elején hosszú szoknya, alatta a "pentölkök" sora, rékli, sok fodorral, csipkével, a fejen virágkoszorú. A 30-as évek menyasszonyi divatja már modernebb: Egybeszabott ruha, fátyol és mirtusz koszorú a divat. A mai lakodalmak már sok felesleges díszet elhagynak és mindinkább az ésszerűség, és persze a modern divat kerül előtérbe.

A menyasszonyi ruhát a lány szülei veszik meg. A ruhát varrónő készíti el, aki az öltöztető szerepét is betölti.

A menyasszonyi ruha mindig fehér színű, - más szín szerencsétlenséget hoz - hozzá fehér cipő, kesztyű és mirtusz koszorú illik fátyollal.

A vőlegény ingét régen a menyasszony készítette le édesanyjával.
/Ma már nem divat/

Ez az ing diszes volt, a menyasszony gondos munkáját mutatta.

A vőlegény gatyáját is menyasszonyának kellett elkészíteni.

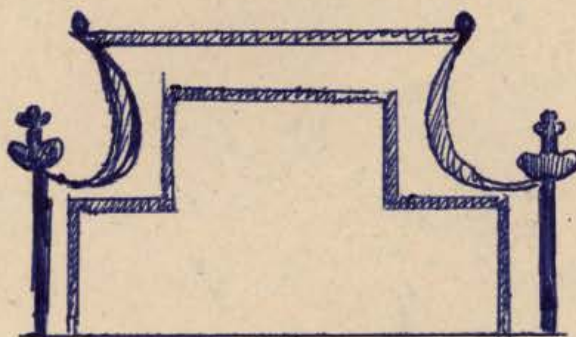
Igaz, hogy ma már eltűnőben van ez a szokás, de még most is divat az, hogy a menyasszony ajándéka között szerepel a 6 ing, 6 gaty /gyári/, 6 törölköző.

A varráshoz az a babona fűződik, ha a menyasszony megszurja az ujját, miközben vőlegényének varr, akkor nagyon boldog lesz.

/ Ezek után melyik menyasszony nem böki meg az ujját? /

A menyasszony ágya:

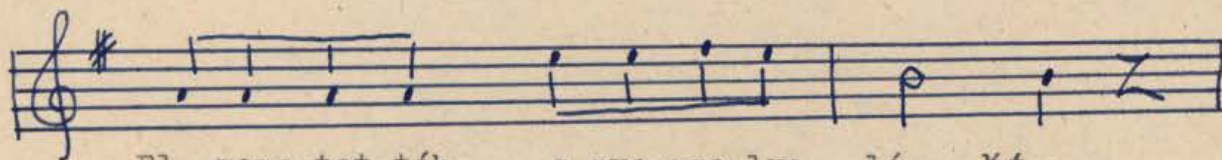
Lakodalom előtt a vőlegényes házhoz elvitték a menyasszony ágyát, a nyoszolyát. Ezt az ágyat rendszerint díszesre faragták.

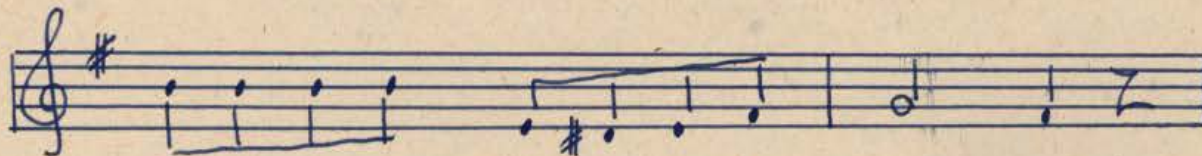
Tréfás ének is fűződik az ágyvitelhez, amit a vőlegényes házban el is énekeltek.

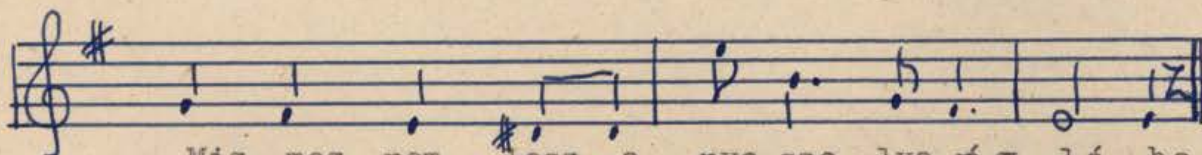
Es-te vit-ték a meny-asz-szony á- gyá .

El- vesz-tet-ték a nyo-szo-lya lá- ká

Ad-dig asz-szony nem fek- szel az ágya

Mig meg nem lesz a nyo-szo -lya ré g lá- ba

II. Mögvan mára nyoszoja négy lába.
Gyere asszon fekügg föl a zágyra!
Vezsd a lábod vé bötü formára!
Hadd ropodgyon a nyoszoja négy lába!

Leány és legény búcsu

Toponáron még ma is megtartják a leány és legény búcsut.

A legény búcsut rendszerint a falu közmájában tartják, ahol összejönnek a legény barátai és elbúcsúztatják a legény-élettől. Lányok ilyenkor nincsenek jelen. Hajnalig mulatnak a legények, nem sajnálva a bort, a zenészeket. Minden legény elhuzatja a kedvenc nótáját, de a legtöbbet mégis a vőlegény huzatja, hisze az ő tiszteletére rendezett mulatság.

Kis István bácsi mesélte el, hogy ilyenkor mulatják ki magukat utoljára a legények. /Pista bácsi nótája a "Kis kut, kerekes kut" volt. Ezt huzatta legtöbbet a legény búcsuján. /

A legény búcsut tartókat a hajnal vetette haza. Minden valamire való barát elmegy a legény búcsura, annál is inkább, mert ilyenkor a "cekket a vőlegény állja".

A lányok szolidabb körülmények között búcsúznak el barátnőiktől. Rendszerint csak csendes beszélgetéssel, tervezgetéssel telik el az este. Igyekeznek jó tanácsokat adni a menyasszonynak. A lányok pedig kíváncsian lesik a menyasszony szavát, mert ilyenkor az elmeséli megismerkedésüket, mátkaságuk történetét. A lányok búcsuján idegenek és szülők nincsenek jelen.

Ma már kevés háznál maradt meg ez a szokás, bár tartalma más formában ma is fenáll.

Lakodalmas ház:

A lakodalmas háznak az az ismertető jege, hogy rendkívül nagy a sürgés-forgás már a napokkal az esküvő előtt. Surolnak, takarítanak, díszítik azokat a helyiségeket, ahol a lakodalmi vacsora lesz. A ház népét alaposan fenntartják a kíváncsiázkodók. Nagy bonyodalmat okoz a vendégek elhelyezése. Míg akad azonban jó

ismerős, rokon, aki valahol néhány más faluból érkezett vendéget éjszakára. Ha sok a vidéki rokon, vagy a vőlegény, ill. menyasszony nem falubeli, akkor a lakodalmas nép feldiszitett kocsikon érkezik a lakodalmas házhoz.

Nagy gondot fordítanak arra, hogy diszes és szép legyen a kocsi. Felhasználnak a díszítéshez szalagokat, virágokat, pattogatott kukorica füzéreket, stb.

A lakodalom időpontja:

A lakodalom megtartásához nem felel meg bármilyen időpont. Leggyakrabban ősszel, szüret után, farsangkor, vagy májusban tartják az esküvőket. Hét közben soha nem tartanak lakodalmat, csak szombaton délután, esetleg vasárnap. Azt tartja a babona, hogy pénteki napon nem szabad esküdni, mert szerencsétlen lesz a házaspár élete.

Az is szerencsétlenség árnyékát veti előre, ha esküvőre menet borús az ég, vagy esik az eső, mert akkor az új asszony is mindig olyan szomorú lesz.

Ezekhez a babonákhoz még most is nagyon tartják magukat a toponáriak. Juliska néni mesélte, hogy amikor a keresztlánya esküdött, zuhogott az eső. Ráadásul egy fekete macska is átfutott az uttesten, az esküvői menet orra előtt. "Nem isz lőtt szögény lán sorsa boldog", mert meghalt a férje, nemsokára a lakodalom után.

Ma minden lakodalmat szombaton este tartanak, mert így még vasárnap is mulathatnak, de ugyanakkor hétfőre már úgy-ahogy ki is tudják aludni magukat. A régi lakodalmak már délelőtt elkezdődtek.

Juliska néni szerint azért hagyták abba ezt a szokást, mert a vacsoráig a menyasszony nagyon egyedül volt, így alkalom adódott a megrontására.

A vendégek a lakodalmas háznál gyülekeznek. Ide jön el a falu népe is, akik kíváncsiak a bicsúztatásra. A lakodalom napján már délben játszanak a cigányok, aminek különösen a falu fiatalsága örül, hisz alkalom adódik a táncra.

A menyasszonyt itt búcsúztatják el, ezért "siratónak" nevezik a délutáni lakodalmas házat.

A sirató vendégeit illik megkínálni lyukas kaláccsal, /pereccel/ borral. Ha a menyasszony elkészült és elérkezett az esketés ideje, az első vőfény elbúcsúztatja a menyasszonyt.

A menyasszony öltöztetése:

A menyasszony öltöztetésénél jelen van a menyasszony anyja, a nyoszoló^o asszony és a menyasszony legkedvesebb barátnője. Divat a faluban, hogy az öltözteti a menyasszonyt, aki a ruháját készítette. Gondosan vigyáznak az öltöztetőkre, hogy a menyasszony valamilyen ruha darabját fordítva vegyen fel, mert ha ezt elmulasztja, akkor asszony korában soha nem lesz szerencséje. A menyasszony egész öltöztetés alatt nem nézhet a tükörbe az előbbi önnél fogva. Toponáron a menyasszony ruhája mindig fehér, mert a színes ruha nem hoz boldogságot. Régebben a menyasszony fejére csak "máselit" tettek, koszoru nem vált még akkor divatban. Amikor a menyasszony felhúzta a cipőjét, az öltöztetők belecsúsztattak egy krajcárt, vagy egy ezüst pénzt, hogy majd meg ne csalja a férje. A vőlegény öltöztetése nem volt ilyen ceremónikus. Mindössze az volt a kikötés, hogy neki is fordítva kellett felvennie valamilyen ruha darabját.

Lakodalmi konyha

Toponáron az a divat, hogy minden lakodalomba meghívott vendég magával viszi azokat a szükséges nyersanyagokat, amiből a lakodalmi vacsora készül. Tyúkot, tojást, lisztet, vaját, zsírt, cukrot, mákot, tejet, diót visznek a lakodalom előtt való 2., 3. napon. Minden vendég tortát is visz magával, amit vagy házilag készít el, vagy cukrásszal készített. Mindenki arra törekszik, hogy valahogy megmentse a saját tortáját. Ha sikerül a terv, akkor a megmaradt tortát mindenki hazaviszi. Így aztán mindenki a kedvenc tortáját eheti. A lakodalmi vacsora elkészítése a szakácsnék feladata. Minél módosabb valaki, annál több szakácsnét hív. A vacsora elkészítése nagy feladat, amihez nemcsak jó nyersanyagokra, hanem helyre is szükség van. Nagy lakodalmakkor még külön kemencét is építenek, hogy a rengeteg húst, kalácsot ki tudják sütni. Az étkezést sem tudják lebonyolítani a ház belső helyiségeiben, ezért sátrat húznak fel az udvaron. A főzés zavartalanságához hozzátartozik a tűz ébren tartása. Ez a "tűzcsináló férfi" feladata. Nőkre nem bízzák a tűz rakását, mert a hatalmas hasábokkal azok nem boldogulnak.

A menyasszony kikérése:

A koszorúslányok, vőfények, a násznép egy része a vőlegényes házban gyülekezik. Innen indulnak zeneszóval a menyasszonyért. Ha toponári a vőlegény, legtöbbször gyalog teszik meg az utat. Vidéki vőlegény esetén feldiszitett hintókkal érkeznek a menyasszonyos házhoz. Régi divat volt, hogy felöltöztetett "ál-menyasszonyt" vittek a vőlegény elé, akinek ki kellett választania mátkáját. Nem volt nehéz dolga, mert ezek a "menyasszonyok felöltöztetett öregasszonyok voltak.

Az is divat volt néhány háznál, hogy a menyasszonyt pénzért kellett kiváltani.

A menyasszony kikérése az első vőfény feladata volt.

Minden háznál, minden lakodalomkor olyan köszöntőt kellett mondani a vőfénynek, ami arra a családra, arra a menyasszonyra vonatkozott.

Az első vőfény bucsuztatója: /kikérő/
.....

"Mink, kik összegyűttünk eszép ünnepségre,
Haggyuk e a nótát, lögyönk kicsit csödbe.
Kedves menyasszonyuk bucsut óhajt vönni,
De a nagy bánattu nem tud ü szólni.
Engöm hijott ü el, hogy sz^oszóluja lögyek,
Ezét kéröm tehát, ide figyejjenek!
A vendégségöt segítse a Jézus,
Tehát hozzáfogok mondani a bucsuzásomhoz.

Tavassza, amikor a rügyek kifakannak
Mögérköznak hozzánk a vándurló madarak.
Ujjongva röpülnek kiterjesztett szárnyal,
Esőbe, viharba mindig büszkén, bátran.
Nem fének a szélnek pusztit^o kezétü,
Fészket raknak a piros rózsa levelibü.
Fészket rakok én is életem párgyával
Boldogan dalolok viharral és árral.
K^ocsi édes bimbó, csacska gyermekségem,
Viruló rózsa lött a nap melegitül.
Szép lány életem viruló hajnalán
Egy uj utban bizok, mely boldog ~~höz~~ talán.
Most uj erőt érzek mámoros szívembe
Hisz édös férjem fog állani mellettem.

Hisz menyasszony löttem, ruhám hófehér,
Fejemen mirtusz van, mögyök esküvőre.
Szeretött jó apám, most hozzád fordulok,
Bucsuzó beszédöm szorongva elmondom.
Köszönetet mondák atyai voltodnak,
Hogy áputá engöm, kedves leányodat.
Reszket az ajkam a bucsu percitü,
Nagyot dobban szivem meleg szeretettü.
Hisz neked köszönöm, hogy látok és élek,
Hogy szivembe mostan boldogságot érzék.
Köszönöm, köszömöm hü szeretetödet,
Álgyon mög az isten, szivembü kívánom.
Ezzel beszédömet tüled be is zárom.
Kedves édös anyám, mostan hozzád szólok,
fájó mély sóhajjal tetüled bucsuzok.
Sok sötét északán, hogy mellettem átál.
Gyermök ágyem mellett félve rám vigysztál.
Mevéttél a szélnek érintő kezétü,
A mindennapi élet rossz-rossz veszéjitü.
Első lépésemko, moko megindutam
Ölelő két karod biszton mögfokhattam.
És a hü szömödnek kísérő honába,
Hányszor mögpihentem csöndes északán.
Hisz együtt örütünk, együtt bánkóttunk,
Ugye, drága jó anyám, mi el nöm marattunk.
Kérlek, hogy az élet induló percibe
Kisérgy továbbra is áldott hü kezedde.
Hotyha mellettem ász, hotyha hallom ~~magi~~-hangod,
Könnyébb lösz az élet, möglössz minden álmo m.
Borujj rám mégeccör anyai szivedde,
Türüd le a könnyem d'gos két kezedde!
Szoriccs magadhó reszketve és sirva,
Ne féjj, édös anyám, nem hallak e soha.
Add hát rám mégeccör anyai áldásod
Meghajtom a fejem büszkeségge, bátran.
Emögyök én, mer vár az ur szeretete, Esze
Ezze dicsértessék az Urjézus neve.

Jóságod az Isten megálgya.
Fölneveté, vigyáztá rám,
Örvengyé most boldogságom naptyán!
Drága anyai kezedre hujjon most a köpny
Had pihenyen meg gyermeked sziveden.
Szoriccs szivedre, csókojj szeretetté,
Csókodat viszonzom, az lessz köszönetem.
Ujj életet keresök az Isten szent nevébe,
Tovább is gondujj rám szeretettel!
Bucsuzóm tüled bevégezem,
Álgyon mög az Isten ,tüle esztet kéröm .
Bocsáss mög, ha vétöttem teneköl,
Édösanyám, ezze Isten veled.
Bucsuznom köllene valakitü,
De ő távolba van szeretteitü.
Édösapám, kit itt nem láthatok
Fájó szivve most terád gondolok.
Elragattak tülem messze idegenbe,
Vajon tősz e valaki virágot a köröszködre?
Messze menté tülünk, más idegön tájra,
Ott ért utol a halál kaszája.
Itt hattál engömet, fiatalon, árvám,
Nem vagy itt többé, hogy rám vigyázzá
Csak gondolattal, sóhajja küdök köszönetet
Apám, a jóságodat hogyan köszönnyem mög?
Csak még eccör boruhatnék szerető szivedre
Ugy kérném áldásod szertő gyermekedre
Csak még eccör anná csókot, drága apám ,
Kit az ég elszólitott tőlem.
Hiába várlak, messzi tájon pihensz,
Ott szünt mög dobogni a te áldott szived.
Nem modhatom aszt, hogy édösapám,
Kinek elpamaszolhatnám, ha valami fáj.
Nem acc többé tanácsot fiadnak,
Nem lehecc tanuja boldogságomnak.
Szivembe örökké él a te neved,
Igy hálájja meg jóságod gyermeked.
Szerető csókom küdöm feléd, édösapám,
Lélekbe tégöd csókullak tehát.
Ujj élet előtt álló gyermeke,
Édös jó apám, az Isten veled!

Az első vőfény mellett néhány háznál még az első "silány" is mond búcsuztatót. Amikor Juliska néni silány volt, ezt a köszöntőt mondta:

"Jézus, mennyei vőlegény,
jőjj ehől a házhoz!
Nyúcsd ki áldott szent
jobbodat ehől a párhoz!
Add nekik szent szivedet,
olcsd üdv forró fényödöt,
Hogy egymást forrón szertevén
neköd éjjenek.
Jézus minkét kezet összeköti,
nincs ki fölölgya,
Minkét szivet fogadd
most oltalmodba!
Malasztod a jeggyürü,
és örömük a szeretet,
Rózsalánc a hü vezérük.
És te ifju vőlegény,
ki életed leksőbb pontyán ász,
Most szivedbe ögy virágot,
örökre bezársz.
Vigyázz e szép virágra,
hogy szél ne bánca,
Légy reménye, boldogsága,
védő bástyája!
És te ifju menyasszony
ki most pártát cserész,
Szülőid keblétü ujjéleltre mész.
Virujj férgyed ódalán,
vigasztad minden baján!
Oszd meg vele a terheket
az élted folyamán.
A hit, remény, szeretet kösse összes szivüket,
szent áldása koszoruzza élte^ek.

Nemcsak a vőfénynek és a koszorúslánynak akad ilyenkor dolga, hanem a násznagynak is. A vőlegény násznagyát sokszor komoly próba elé állítják.

A násznagy feladata, hogy a vőfélygel együtt kikérje a menyasszonyt. A vőfélyt eszébe se jut senkinek megtréfálni, de a násznagnak mindig számítani kell arra, hogy megtréfálják, feladatok elé állítják.

Juliska néni mesélte el a következő esetet:

"Ögyik rokollánt attuk férhő. A násznép addig nem gyűhetett be a házba, amig a násznagy mög nem tutta mondani, hogy mi van lábom között. Kimöntem ez ajtóba, asztán hát egy pintös üjgöt töttem a lábom közéd, a szoknyám alá. Senki nem látta, mi van ott.

Foroktam, foroktam, nem tutták mögmondani, hogy mi van ott. Én asz montam, addig nem gyűhetnek be, amig mög nem mongyák, mi van a lábom között. Hát má asztán sokáig talágták, nem taláták ki.. Montak szépöt is, csunyát is, nem tutták, hogy mi az. Hát végre má annyira mögsajnátamüket, meg má igön fászták, hát kénytelen vótam beengenni. Asztán kihusztam a lábom közü a pintös üjgöt, hát akko maj hanyatt estek, annyira nevettek, hgy egy üjeg vót."

Amikor már minden kikérő elhangzott, a zenészek elkezdik a nótákat. az első a "kikérő nóta".

Legtöbbször azt játszák, hogy "Két babonás két szemednk....". A bucsuztató alatt a vendégek sirnak, a menyasszony elbucszik szüleitől, megcsókolja ismerőseit, rokonait. Ezután elindul a lakodalmas menet a templom felé.

Lakodalmi menet:

A templomba a vőlegény és a menyasszony rokonsága együtt indul. A "trottyos banda" zeneszóval kíséri őket. A lakodalmas menet a következő képet mutatja:

Elöl a két násznagy halad a nyoszolyásszomnyal. Őket követi a menyasszony az első vőfélygel, majd a két kis koszoroslány következik a két kis vőfélygel. Ők viszik a menyasszony fátylát. Utánuk a vőlegény következik, az első koszoroslánnyal. Mőgöttük haladnak a koszoroslányok a vőfélyekkel és a násznáp. Az utca mindkét oldalán bámészkodók kísérik őket.

A lakodalmas menet hangulata renkívül vidám. A nézőknk kalácsot osztogatnak, minden férfi zsebéből kikandikél a boros üveg. Sokszor a zenészeket is tul harsogja a lakodalmasok kurjantása.

Az esküvői szertartás babonái:

Nagy figyelmet kell fordítani a menyasszonynak arra , hogy amikor belép a templomba, bal lábával lépjen be először, mert akkor ő lesz az ur aházban. Ellenkező esetben fétje le- elnyomja.

Ha az idő alatt, amíg a menyasszony a templomban, vagy a környékén tartózkodik, valakinek sikerül lopni a menyasszonyi fátyolból, akkor a menyasszonyt megrontják.

Ha az oltár előtt a menyasszony, vagy a vőlegény a másik fél lábára lép, akkor a házasság élet alatt mindig ő parancsol.

Ugyanezt eredményezi az is, ha a kéz összetételkor fűl tartja valaki a kezét.

Több párnak egyszerre nem lehetett esküdni. Hogy miért, arra nem tudnak feleletet adni.

A szertartás alatt csak annak a párnak énekelt a kántor, aki azt megfizette. A templom feldiszítése is ezen mulott, így diszességén le lehetett mérni a leendő pár gazdagságát.

A polgári esküvőt vagy délelőtt, vagy közvetlenül a templomi esküvő előtt tartották. Itt csak az szülők, és a legközelebbi rokonok vettek részt a násznagyokká .

Az esküvői menet nótái:

Toponáron még most is minden lakodalmas menetet zenével kísé-
sérnek. Minden lakodalomkor ugyanazokat a "nótákat fujják".
Néhányat lejegyeztem közülük.

Barna kislány jó meggondud magdat,
 Hova töszöd le ja lányi sorodat.
 Toponári oltár elé hotyha lötösöd
 Onnaj többet soha fölső vöhetöd.

Kukurékul a kis kokas.....

Kukurékul a kis kokas hajna akar lönni.
Harangoznaka réz toronyba eskünni kö mönni.
Égneka gyertyáka zoltár előtt, mellettem a párom.
Ecserétéka karikagyűrűmet még élők is bánom.

Lakodalom van a mi uccánkba.....

Lakodalom vana miu- cánk - ba.
Azis a zén szivem fájdalom- má- ra
Hivatalos vagyok oda én is
El se mönnék ha szásszor üzen - nek is

Vége van má a lakodalomnak
Nagy bánata vana menyasszonnak.
Forgattya ja karikagyűrűjít,
Sajnájja ja régi szeretűjít.

Ihajja, eszt a kislánt.....

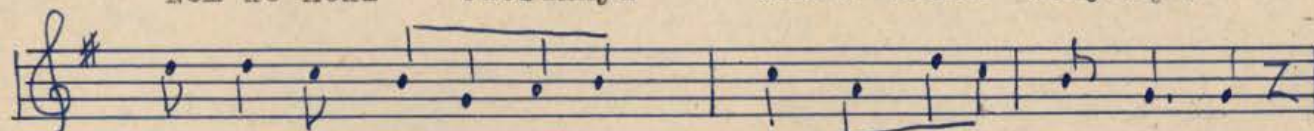
Ihajja, eszt a kislánt nem a zannya nevette.

Ihajja ződ erdőbe bus gerlice kötötte

Nem kő néki édösannya cifra selem dunyhája.

Ihajja, betakargya szeretüje subája.

Érik a hajlik a

Érik a hajlik a buza kalász

Nálamná szöbb szertöt nem talász.

Nálamná szöbb szeretöt ha talász,

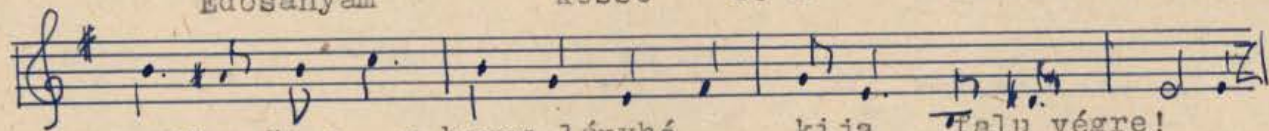

Szakagyon rád a magos ég kedves babám!

Édösanyám kösse fő...

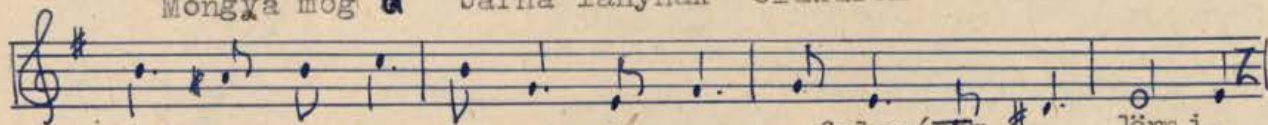
Édösanyám kösse fő a kendőt a fejire!

Mönnyön e a barna lányhó kija Talu végre!

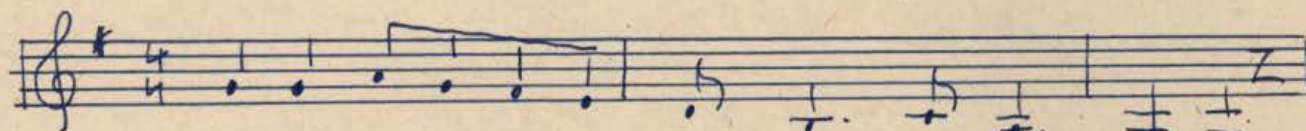
Mongya mög a barna lánynak elakarom vönni

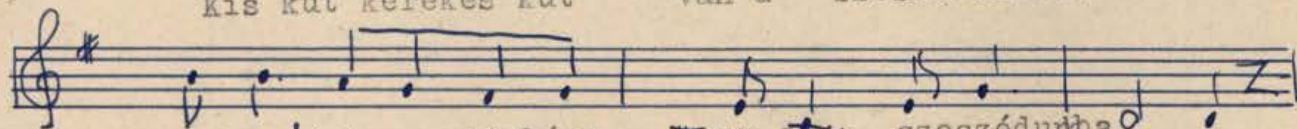
Kérdözze mög akar e ja feleségöm lömi.

Édös fiam aszt a kislányt vezsd ki a fejembe
Nem érdömlí mög hogy szerezd szívedbe, lákedbe.
Mera zédösannya aszt üzente, gazdagabb és kérte.
Édösanyám, fáj a szívem maj mög halok éte.

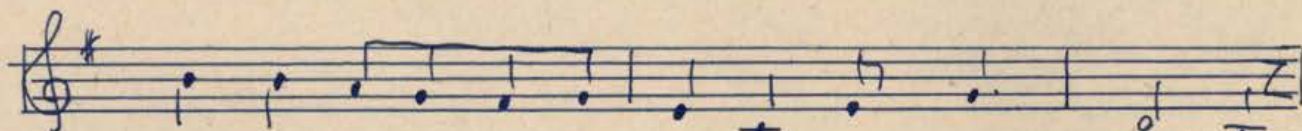
Kis kut, kerekés kut.....

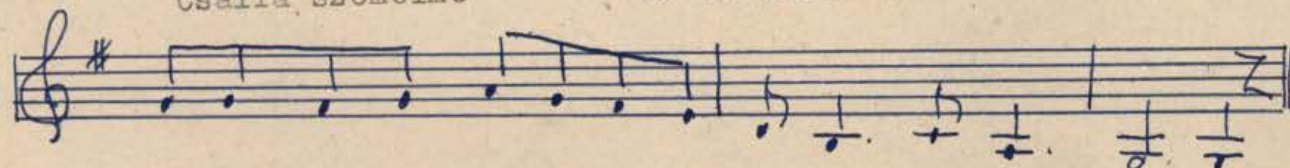
Kis kut kerekés kut van a szoszédunkba.

De szép barna kislány van a szoszédunba

Csalfa szömeime rá se meröm venni.

Figatal a zidösannya aszt is köll szeretni.

Édősanyám, nincs en kedvem.....

Édősanyám nincsen kedvem csak szer,

Bekötik a fejemet egy legény^{nyár}

Nincsen kedvem az asszonyi életre

Fája szívem kész a mögrepedésre.

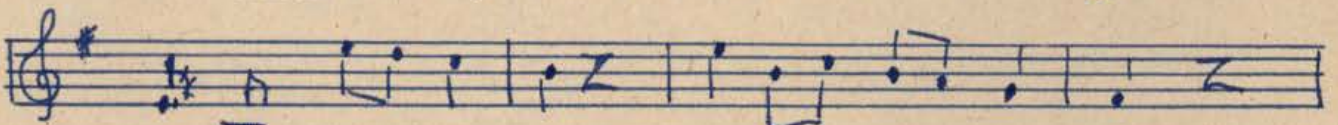
Házunk előtt almafa.....

Házunk előtt almafa, köpönyegöm arra van fölkasztva.

Barna kislány alatta pici szájját a csókra igazította.

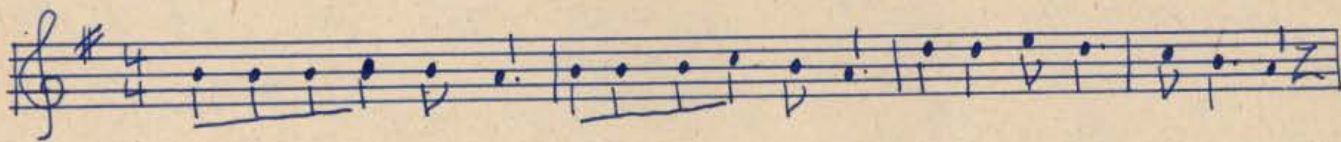

Édösannya tiltya, hamis a legény csóktya

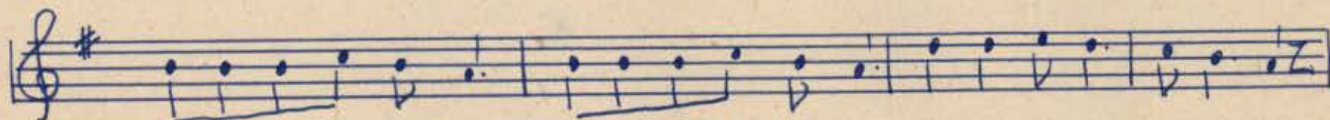

Mera legény mind hamis, mékha imátkozik is a templomba.

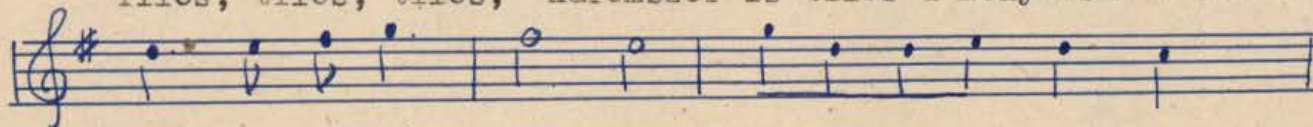
Tilos, tilos, tilos.....

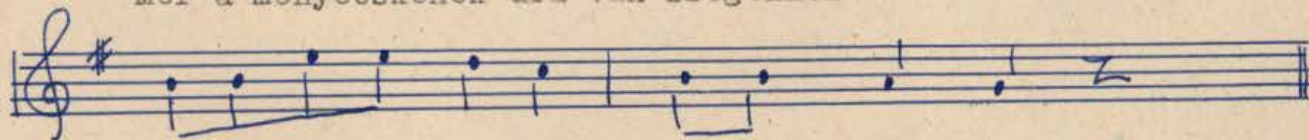
Tilos, tilos, tilos, tilos, tilos, tilos nagypéntökön húst önni

Tilos, tilos, tilos, háromszor is tilos a mönyecskét szeretni.

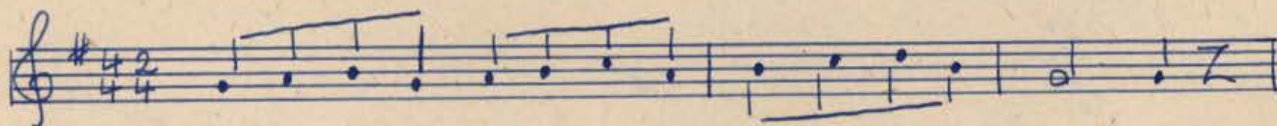

Mer a mönyecskének ura van szegénnek

Nem szabad szeretni a legénnek.

Árok is van, gödör is van....

Árok is van , gödör is van amerrejen járok.

Szép lány is van, csunya is van amerrejen járok

Huzz rá, cigány aszt a kutyafáját!

Ha lössz pénzöm, majd az issze mögadm az árát .

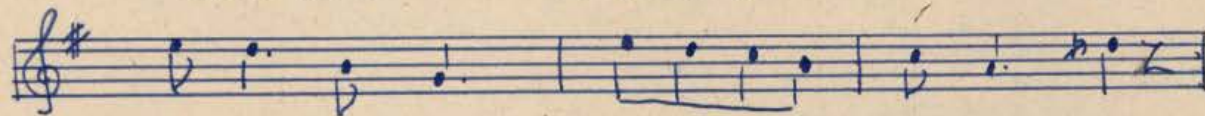
piros keszkenőm.....

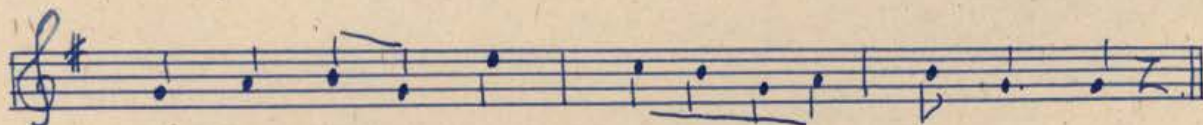
Piros keszkenőm, de elvőtted mindenem,

Elvőtted a széplejányi életöm

Jaj istenem mit is köllött mögérnem

Szép lány életöm rongy embörré letönnöm.

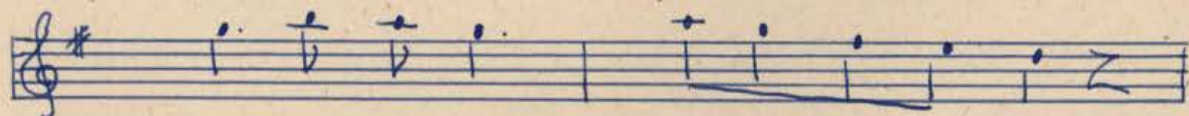
Somfa, magyarófa.....

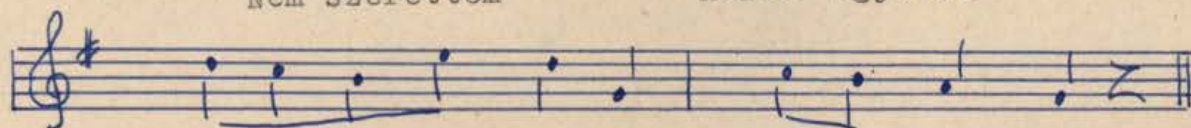
Somfa, magyarófa ezazerdő

Mommeg neköm, rózsám, kit szerető

Nem szerettem nálad ögyebet

Öszöm aszt a csalfa szömeidet.

Esküvő után a nyoszolóasszony odaadja a papnak szánt rozsmaringos almát, a pap pedig kikíséri az ifju párt. Aki külön megfizi megfizeti, annak feszületet, vagy más vallásos jelképet is ad. Esketés után/ néhány esetben előtte való nap/ a násznagyok kifizetik a pap "fáradozását", az esküvő költségeit.

A mai lakodalmaknál az a szokás, hogy az ifju párt hintó, vagy autó várja, és azonnal alviszi őket Kaposvárra, a fenyképészhez. Közel van a város, ezért ez már szokássá vált.

A városból hazajövet már áll a mulatság, tart a tánc, a vendégeket kaláccsal, süteménnyel, borral kínálják.

A lakodalom vendégei:

A vendégeket már a lakodalom időpontját megelőző második, harmadik héten meghívják. Azt, akit véletlenül kifelejtenek, és csak az esküvő előtti napokon hívják, az el se megy a lakodalomba, mert az ilyesmi nagy sértésnek számít.

Jó dolog a lakodalom, de a vendégekre, különösen ~~ak~~ akik valamilyen tisztséget is viselnek, nagy felelőség és ~~sok~~ kötelesség hárul.

Nyoszolóasszony:

Fontos és megtisztelő feladat nyoszolónak lenni valakinek a lakodalmán. Nyoszolóasszonynak a menyasszony keresztanyját hívják meg, ahol pedig a keresztanya már idős asszony, akkor a lányát. Előfordul az is, hogy a nyoszoló valamelyik rokon, vagy egy kedves ismerős, de az nem törvényszerű, inkább nagy megtiszteltetés. Régebbi lakodalmakkor esküvőre menet a nyoszolóasszony az esküvői menet élén haladtja násznagyokkal, akik közül az egyik rendszerint férje volt.

Ma már nem divat, de a régebbi lakodalmakkor a nyoszolóasszony egy tyukot vitt a kezében és egy zöld ciprus ágból font koszorút.

A tyukot úgy kellett ellopnia a lakodalmas háztól. Ugy mondják, ha a nyoszoló nem tudja úgy ellopni a tyukot, hogy ne vegyék észre, akkor a menyasszony asszony korában ugyanugy elszökik a háztól, mint a tyuk. A lopott tyuk lábát és szárnyát átködték piros szalaggal.

A fiatalokat zeneszóval kísérik az esküvőre, de a nyoszolóasszony-
nak kötelessége volt, hogy végig "rikogassa" az utcát.
Csak így lesz boldog a fiatal pár. Érdekes, hogy most mégis
elhagyták ezt a szokást. Ma már nem divat a tyuk lopás sem.
A nyoszoló asszony csupán egy rozmaringos almát viszi kezében.
A megtiszteltetés mellett az anyagi költségek egy része is a nyo-
szolóasszonyra hárul. Ő fizeti a papot és régebben a jegyzőt is.
Ki kell tennie magáért az ajándékozáskor is, de a rozmaringos po-
hárba is neki kell beletenni legtöbbit.
Ugyanakkor el kell tűrni azt a rengeteg csufondáros köszöntőt, amit
neki mondanak a vacsora alatt.

Násznagyok:

Már a násznagy néhány feladatát említettem: menyasszony kikérése,
pap fizetése, ehhez járul még az a gavallérság, ahogy viselkednie
kell az egész lakodalom alatt. A zenészek pénzét neki kell pó-
tálni, ha esetleg nem tudták a rozmaringos pohárral összeszedni.
Az esküvőn a násznagyok tanuként szerepelnek. Több "hivatalos"
teendőjük nem is lenne, mégis az egész lakodalom alatt állandóan
résen kell lenniök, mert kiméretlenül megragadnak minden alkalmat
a megtréfálásukra és a megfizettetésükre.
/Részletesen ezeket a tréfákat egy későbbi fejezetben írom le./

Vőfélyek:

Legtöbb dolga az első vőfélynak és koszoruslánynak van.
A vőfély kéri ki a menyasszonyt, ő bucsuztatja, ő ~~visz~~ viszi
körbe a rozmaringos poharat a silánnyal együtt, ő ~~visz~~ vi-
zi be az első tál ételt és mondja el köszöntőjét.
Vacsora után a vőfély kezdi meg a táncot a menyasszonnyal, ill.
az új asszonnyal.

Koszoruslányok:

Rendszerint rokon lányok, vagy jó barátnők.

Csak az ~~az~~ első koszoruslánynak van tulajdonképpen feladata a lakodalom alatt. A többit csak a disz kedvéért öltöztetik hosszú ruhába.

A lakodalom tetszetősége azon is mulik, hogy hány koszoruslány van.

A vacsora megkezdése előtt az első koszoruslány köszöntőt mond, amely a következőképpen hangzik:

"Elérkezött ez a nagy nap, esküvőtök naptja,
Azér ül ki arcotokra a boldogság pirja.
Pár órája esküttetek egymásnak hűséget,
Aggya isten, hogy mindvégig boldogságba éjjetek!
Kánaánba az ur az ifju párt megálldotta,
Ugy állgyon meg benneteket Jancsi és Mariska!
Rózsa lögyön utatokon, a szeretet rózsája,
Amej a ti kis családotokat boldogságba elringattya.
Ringasson el titöket is az égbü gyütt szeretet,
Állgyon mög az édös Jézus ifju pár titöket!

Mos pedig kedves vendégek, poharat a kézbe,

Kiálcsuk minnyájan, hogy az ifju pár nagyon soká éjjen!"

A koszorus lánynak nagyon ébernek kell lenni a vacsóra alatt. Juliska néni így indokolta meg, hogy miért:

"Lakodalom eső estéjén, amiko még a menyasszonyon rajta van a ruha, asztán vacsoráná űnek, meg vacsora emutáva is a koszorus lánnek ott kő űni a menyasszony mellett. Nem mer emozduni, mer fél, hogy elloptyák a menyasszony cipőjit.

Ugy eviszik, hogy nem is tuggya ,hova vitték. Nagyon drágán kő akko a koszorus lánnek mövfizetni. Ha az nem tuggya mögfizetni, akko a násznagynak.

Ugy, hogy annyit főbölcsünek a cipőjé, hogy hát majnem ögy lakodalmat lehetne tartani belüle. Ezeket kérnek érte.

Ezé nagyon ügyenek a cipőre, hogy a menyasszony cipőjét e ne tuggyák lopni. Az eső koszoruslány nem is mer onnadj emönni! ugy csinál, hogy mindig rálép a menyasszony egyik lábára, hogy hát észrevögye ha valaki nyul hozzá, mer a menyasszony haggya, mer a pénz a menyasszonyé lössz, ha letuggyák lopni a lábára a cipőt. Ez ijjen szokás. "

Nagy megtisztelés, ha valakit első koszoruslánynak hívják. Gyakran harag is származik abból, ha esetleg mégis második, vagy harmadik lesz az illető a rangsorban.

Az első koszoruslány további teendőit a lakodalmi vacsorával együtt íróm le.

Örömszülék:

88

ill. a vőlegény

A menyasszony, szülei ugyanugy, mint az eljegyzéskor, nem ülnek asztalhoz. Nekik kell vigyázni arra, hogy a vendégek semmiben se szenvedjenek hiányt, mindenki jól érezze magát.

Beszélgetnek a vendégekkel és ügyelnek arra, hogy le ne foggyon az asztalról a bor és a jobbnál jobb falatok.

A vőlegény ^(nő a vőlegényes házban van a lakodalmi, a menyasszony) szülei ott ülnek az asztalnál, a fiatal pár közelében.

Ők vendégek itt, ugyanugy, mint bárki más.

Toponáron **nőncé** meghatározott ülésrendjük a vendégeknek, csupán az törvénytörő, hogy a menyasszony és a vőlegény mellett az első, majd a második, harmadik koszoruslány, ill. vőfény ül.

Szakácsnék:

Nagyon fontos tisztséget töltenek be a szakácsnék.

A lakodalmi menü elkészítéséhez olyan asszonyokat hívnak, akik már bizonyos rutinnal rendelkeznek. Van olyan asszony a faluban, aki különösen jól ért a torták elkészítéséhez és diszitéséhez, van ki a pecsenyék, kuglófok mestere.

Tavasszal, vagy szüretkor, amikor egymást érik a lakodalmak, valószínűleg folyik ezekért az asszonyokért. Rendszerint egy asszony irányítja az egész előkészületet, ez a főszakácsné.

Mellette dolgoznak még azok a rokonok, ismerősök, akik jól értenek a sütéshez, főzéshez. Nekik ad utasításokat a főszakácsné.

Még egy követelménynek kell megfelelni a szakácsnőknek: szellemeseknek, jókedűeknek, mulatósnak kell lenni egy igazi szakácsnőnek.

Vacsora után, amikor az asztalt leszedik és a szakácsnők elvégezik a konyhában, akkor kezdődik csak az igazi mulatság.

A szakácsnők minden csinyben a fő mesterek. Abból tesznek bolondot, akiből lehet, gyakran az egész társaságból.

Kis Istvánné gyakran szerepel a szakácsnők listáján, tőle hallottam a következő történeteket:

"Én is fölöttem egy másik asszonnyal, én egy kisasszonnyal, az mög egy katona ruhába. Tollas kalap volt a fejembe. Asztán bemöntem, fehér kabátom volt, egy esernyő volt a kezembe. Ippeg úgy néztünk ki, mint két rokkant,

Hát amikor bemöntünk, senki nem ismert mög. Asztán kértünk helet.

Nem akartak annyi. Aszmönták, itt a grófné.

Még a saját uram se ismert mög. Aszonta: - Kik ezek a vén disznók?"

Mindenki aszmonta, hogy ki kő innejd kergetni ezeket!

".....Én mög kerestem mindig a vőlegényt. a vőlegény mellé akrtam ünö. Hát nem engettek odaüni. Aszontam, hogy én vagyok a felesége. Vájjon e tüle a menyasszony. Hát lött ojjan nevetés, hátbacsapkozás, amáko levetkőszünk! Még most is emlögetik."

A szakácsnök feladata a kásapénz szedés is, amik külön fejezetben tárgyalok. Itt lesz szó a szakácsnek táncáról is.

Zenészek:

Minden faluban van a falu igényeit kielégítő zenész bandája.

Toponáron a Jergelek, vagy a Viktor bandája muzsikák.

A zenészeket esküvő előtt kb. két-három héttel megfogadják, mert különben azok máshova szerződnek. A zenészek feladata közé nemcsak a lakodalom végig muzsikálása tartozik, hanem az is, hogy elkísérjék az esküvői menetet a templomba. Ezért jól kell játszani minden zenésznek fuvós hangszereken is. Ezt a zenekart "trotytos bandának" nevezik.

A zenészek munkája a sirató muzsikálásával folytatódik. Az elnevezéssel ellentétben itt zene, tánc folyik, kivéve a menyasszony kikerését és bucsuját, mert ez igazán megható jelenet.

A lakodalom tulajdonképpen a vacsora után kezdődik, a köszöntökkel, a "dusozással," a tánccal. Közben a zenészeknek végig kell hallgatni azokat a tréfás köszöntöket, amelyeket nekik szánt a jókedvű vendégsereg.

Elég primitívek ezek a csipkelődő versikék, mégis nagyon jól el tudnak szórakozni rajtuk.

Igy szól pl. közülük az egyik:

- Muzsikások, hányan vattok?

-Hatan.

-Hatnak lögyön egy szöme!

Ez után fél óráig elnevetgélnek.

Nélkülözhetelenek a muzsikások lakodalomkor, mégis elég mostohán bánnak velük. Azt a hangot alkalmazzák velük szembe, amit ők nehezen, vagy egyáltalán nem szenvedhének el mástól. A szellemesnek vélt sértéseket aztán anyagiakkal kárpótolják, Tulajdonképpen a zenészeket maguk a vendégek fizetik, abból a pénzből, amit a szakácsnők késapénzen összegyűjtenek. Ehhez járul még a rozmaringos pohár mellé csusztatott összeg is. Így minden esetben összegyűlik 800-900 Ft., vagy még ennél több is.

A lakodalmi vacsora

A lakodalmi vacsora este 7-8 óra között kezdődik. A szakácsnők be főzik a levest és felszolgálják az ételt a már terített asztaloknál ülő vendégeknek.

Az első tál ételt mindig a vőfény viszi be, a többit a szakácsnők tálalják fel.

A vacsora az aranyárga tyukhuslevessel kezdődik. Hagyomány, hogy a leves minél zsirosabb legyen, /hadd lássák, hogy nem sajnálták a belevalót/ és sok legyen benn a vékony metélt.

Ha a levest elfogyasztották a vendégek, akkor a "borgyupörköt" következik nokedlival, vagy rizzsel.

A következő fogás a pcsenye, az elképzelhető összes baromfi fajtából. A pcsenyéhez köritést nem adnak, az ugy jó, csak savanyúsággal. A disznó hust rántott husnak készítik vel . Ehhez is csak savanyúság van.

A lakodalmi vacsoraát már leirtam, most néhány szóval bemutatom azt a felhasznált ételmennyiséget, ami egy lakodalomban elfogy.

Legalább 50 tyukot le kell vágni, hogy mindenki jólakhasson.

A pecsenye egy részét és a rántott húst disznó húsból készítik, ehhez viszont szükség van egy 2 mázsa súlyú disznóra.

Külön erre a célra borjút is nevelnek, amiből a pörköltet készítik.

A kalácsokhoz, süteményekhez kb. 3 zsák lisztet használnak fel.

A töltelékekhez elfogy 30 kg. dió, ugyanaennyi mák., 6 ~~zsák~~ csomag kakaó, 1 kiló mazsola.

A háziaknak gondoskodni kell kb. 700 db. tojásról, de még a vendégek is összegyűjtenek vagy 50 db.-ot.

Zsirt csak a leveshez és a husokhoz használnak, de így is elfogy 4-5 kiló.

A tortákba, süteményekbe 10 kg. vaj szükséges.

A bőséges lakodalmi vacsora leöblítéséhez 500 liter bor lecsuszik.

A mai lakodalmakban már „modernebb” itókat is felhasználnak, pl. sört, /Juliska néni keresztlányáéknál pl. 1000 liter sör elfogyott./ éjjélkor pedig feketekávéval és jobbnál jobb likőrökkel frissítik fel az elpillelt vendég sereget.

Reggel felé már ez sem segít, ilyenkor aztán jöhet a jó gyümölcspálinka.

Kb. ezek a mennyiségek szerepelnek egy olyan lakodalomban, ahol a vendégek nem „halnak éhen”. Vannak olyan lakodalmak, ahol nem fogy el ez a mennyiség, mert nincs annyi vendég, de az is előfordul, hogy a szakácsnők kénytelenek még egyszer nekilátni a főzéshez, és „valamivel kiszúrni” igyekeznek a vendégek szemét.

Elmaradhatatlan volt a töltött káposzta is a lakodalmi menü**ben**.

Ez után elhordták a tányérokat, és helyet csináltak a rétesnek. Turós, káposztás rétest csináltak leggyakrabban. Csak a mostani lakodalmakban szerepel a mákos és a gyümölcsös rétes. Régen ez nem volt divat.

A rétes után a sütemény és a torta következett. Itt már házaként eltérések voltak, mert minden családnál más-más módon és variációban készítették el az édességet.

Nem volt hiány a tortákban, hisz minden vendég vitt magával egy

tortát, azonkívül a szakácsnők is bőven gyártották a különböző ízű és díszítésű tortákat. Van olyan szakácsné, aki csak a díszítéssel foglalkozik, úgy, hogy a golyafészekről kezdve a pólyásbabáig, a cukorházikóig, a kis malacig minden forma megtalálható. A vacsorát bőséges bormennyiséggel öblítik le, úgy, hogy aki még a vacsora előtt nem öntött fel a garatra, az most megteszi.

Vacsora után teljesen lebontják az asztalokat, csak a bor és a torta marad fenn egy darabig. Helyet csinálnak a tánchoz.

Rozmaringos pohár köszöntők, dusozás:

Amikor még mindenki az asztalnál ül, az első koszoruslány és a vőfény egy boros poharat hord körbe, ami egy rozmaring koszorut tesznek. Ez a rozmaringos pohár. Mindenki iszik belőle, letesz a tányérkára egy pénz darabot, és lemond egy köszöntőt, vagy huzat egy nótát a cigányokkal.

Az a nóta, amit a zenészek elhúznak, a dusozás. A menyasszonynak és a vőlegénynek is huznak dust. Ezek szolidabb szövegű dallamok, de amikor a násznagyokra, a nyoszolóra huznak, ott a legválogatottabb disznóságokat meg lehet találni. Ezekért nem szabad megsértődni.

Először az első koszoruszlány iszik a rozmaringos pohárból. A következő köszöntőt mondja:

Metuzsálem hegyén van egy kis fa,
" Nyáron kivirágzik, éppugy, mint viola.
Virágzik vikszággal, leszakittyák buval,
A mi menyasszonyunk szive tele bánatta.
Vikság mezején hallaccik a jaj szó,
A mi menyasszonyunkhó idecsal egy pár szót.
Jó mögböcsüd féjedet, hogy boldogan éhess,
Hogy hitvüspárodnak örö mire löhess.

Huzz rá cigány! Isten éltesse az ifju párt!
Éltesse üket sokáig, mig a hajuk le nem ér maj bokáig!"

Más lakodalmakban más köszöntőt mond a koszoruszlány. Juliska néni még gyerek korából emlékszik erre a köszönzőre:

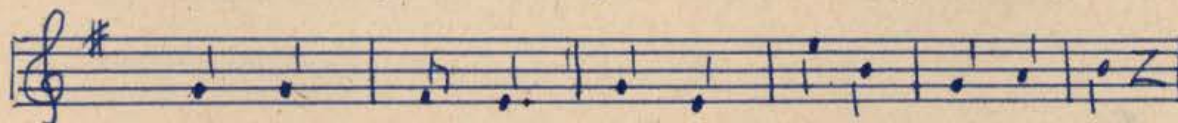
" Huzz rá cigány, most én iszok a rozmaringos pohárbu!
Ez a pohár rozmaring szál,
Ugye, szép kis lejány, aki ittál,
Másoccor is iszom, talán nem lössz károm,
Jó csuszik a bor a gége garatomon.
Aggyon az isten az uj házaspárnak sok egésséget,
virtusságot, békességet!
Harmaccor is iszom , három a magyar igasság,
Lögyön kösztetök szeretet és vikszág.

Pici tónak pici a fojása,
Pici halnak pici az uszása,
En is ojjan kész vagyok a menyasszony csokolására,
Mint a vőlegény a menyasszony csokolására. "

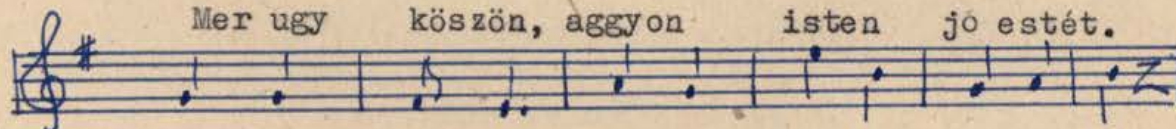
Huzz rá cigány!

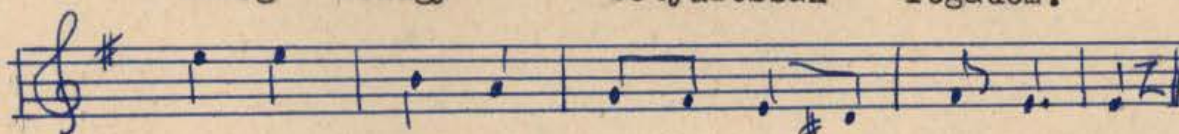
Mögismennija toponári mönyecskét.

Mer ugy köszön, aggyon isten jó estét.

Émmög cskugy betyárossan fogadom.

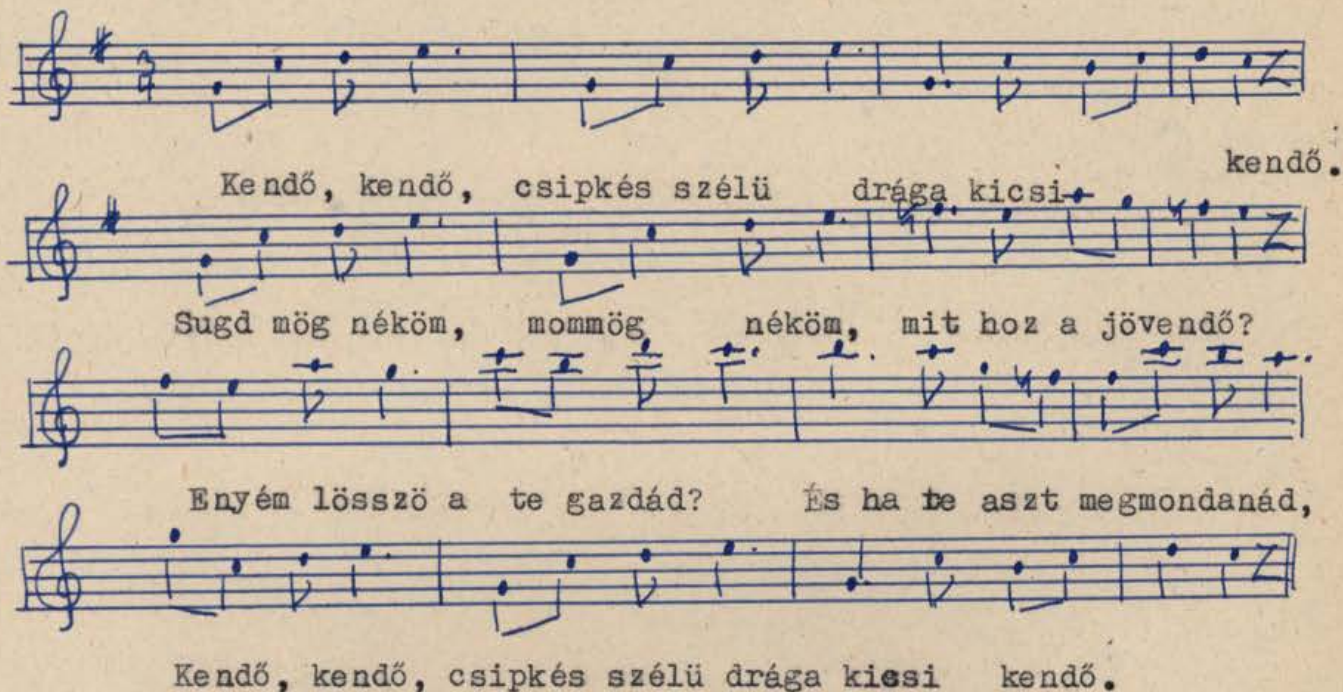
Aggyon isten kökönszemü halambom!

— Tyuhaj! Sose halunk mög! Kirugom a ház ódalát! —

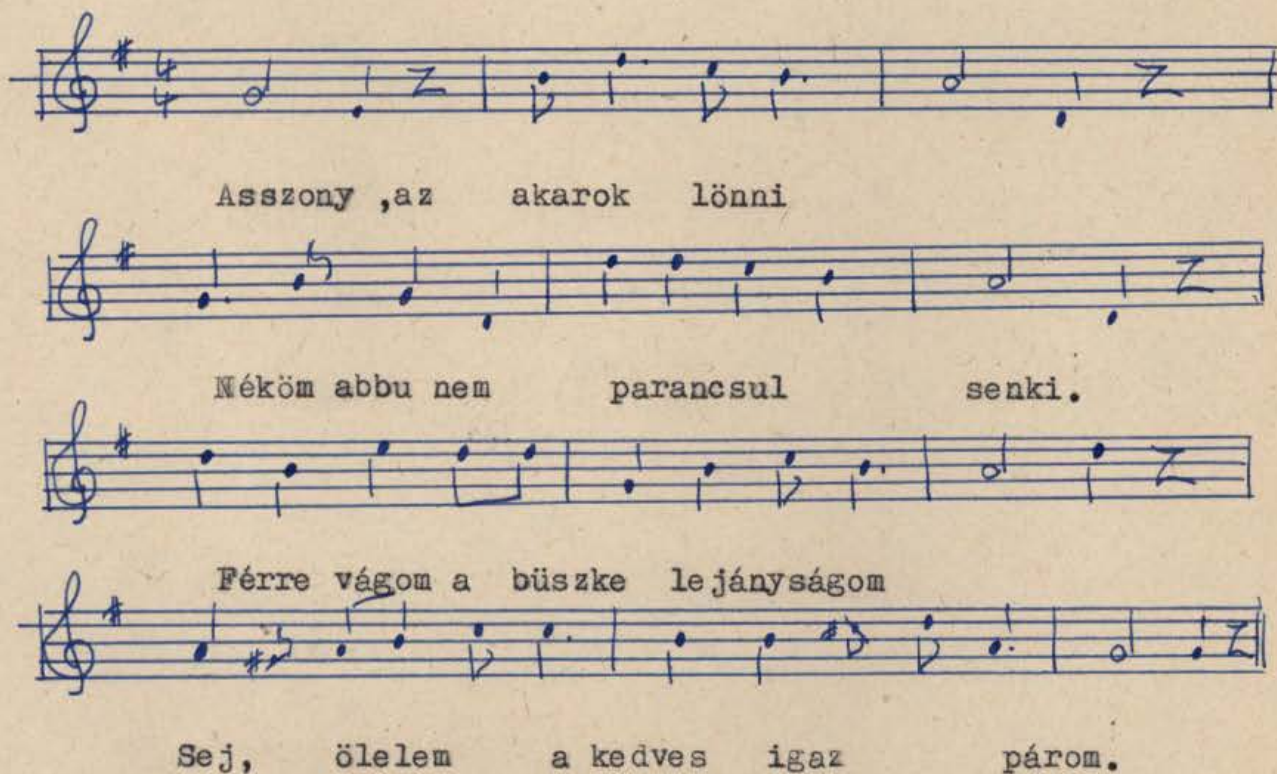
"Tennap vótam Taszáron

Láttam a prómást űni egy nagy bak száron!"

A koszorus lány után a menyasszony következik. Megkérdezik tőle, hogy mi a nótája. Legtöbbször ezt a két dalt huzatja a menyasszony:

Kendő, kendő, csipkés szélű drága kicsi-
Sugd mög neköm, mommög neköm, mit hoz a jövődő? kendő.
Enyém lössző a te gazdád? És ha te aszt megmondanád,
Kendő, kendő, csipkés szélű drága kicsi kendő.

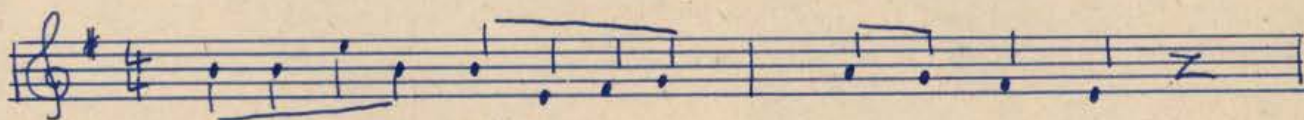

Asszony, az akarok lönni
Néköm abbu nem parancsul senki.
Ferre vágom a büszke lejányságom
Sej, ölelem a kedves igaz párom.

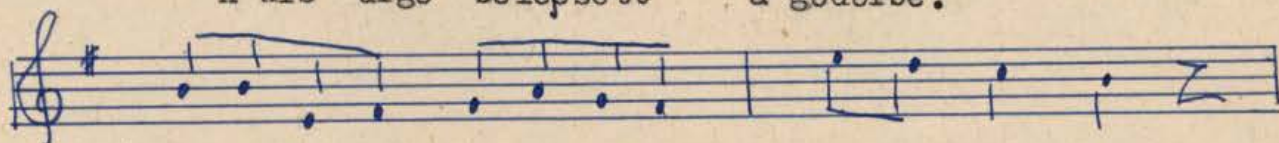
A vőlegény dus nótája hasonló dallamu ,mint a menyasszonyé.

"embör, az akarok lönni....."

Szokták még a "Két babonás két szömödnek..."c. nótát is huzatni, vagy a tráfásabb "A kis ürge...." kezdetű lakodalmi nótát is.

A kis ürge belelésett a gödörbe.

Nem köll neköm ojjan lejány, aki görbe.

Egyenes és karcsu lejány köll énnéköm,

Az lössz a zén drága kicsi feleségöm.

A menyasszony és a vőlegény után sorba kiisszák a rozsmaringos poharat a vendégek is. Közben köszöntőket mondanak az ifju párra, a násznagyokra, nyoszolóra, koszoruslányokra, vőfélyekre.

Köszöntők a menyasszonyra és vőlegényre:

Aggyon az uristen a fiatal párnak jövő ijjenkorra olyan kis Miskát, aki kihajtya a zóbu a siskát!

- Aggyon az ur jézus az ifju párnak annyi sok apró magzatot,
Hogy a föld ne győzzön termni elég gatyamazzagot!

- . -

- Kis kilincs, nagy kilincs,
A menyasszonynak pöcke nincs.

- . -

- Kájha válán tikhus
A vőlegény fenekín nincs hus!

- . -

- Pojva likba cincog az egér,
Vőlegény a menyasszonytu pinát kér.

- . -

- A mi menyasszonyunk vidáman mosojog,
De keze mindig a zilletbe bozorog
A zeső silány is oda veti a szömöt,
Hogy az is miko töheti ijjen hejre a kazit.

- . -

- Fényös lögyön a vadgalamb tolla,
Ékös lögyön a menyasszony kontya.
Vastag lögyön a vőlegény farka,
Hogy jó mögtejjen vele a menyasszony marka.

Köszöntő a vőfényekre:

-XY , eszt a kis bort mögiszom
Vőfényömet mögszödom,
Mér ivott a rozmaringos pohárbu?
A kotlóstik kapargya ki a gyomrábu!

- . -

- Násznagyurak, fene látta mását,
Ezek a vőfények mindenbü mögösznek egy mázsát!
De én azé nem hányom szömükre,
Aggya isten kedves egészségükre!

- . -

- Életömbe nagy utat bejártam,
De még ijjen tátott száju vőfényeket nem láttam!

- . -

Köszöntő a nyoszolóasszonyra:

- A mi nyoszolóasszonyunk nagyon szép asszony
Csak egy a hibája: kopasz a kupája.

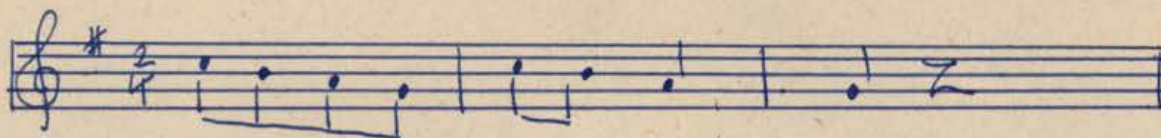
Köszöntő a papra:

- Ement a pap émát lopni, efelejtött póznát vinni.

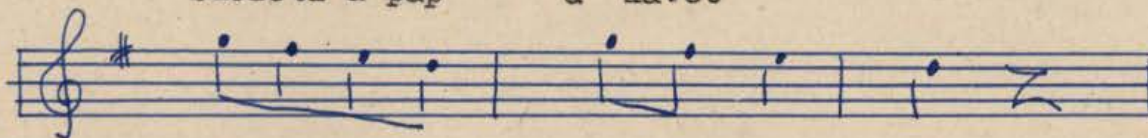
Köszöntő és dushóta a papnak:

Dushózáskor a pap, akivel máskor olyan tisztelettel és szépen beszéltek, ugyanolyan vendégnek számít, mint a többi, akit jól meg lehet tréfálni. Ezt mutatja ez az egyáltalán nem finom hangnemben elmondott köszöntő.

Ement a pap ómát lopni
efelejtett póznát vinni.
Fölállította a farkát,
Azza verte le az ómát.

Szereti a pap a kávé

De még jobban a szakácsnét.

Ále dudále rózsám tunnál-e mögöleni.

Hogyha tunná mögöleni,
Nem köllene másra várni.
Ále, dudále, rózsám, tunnál-e mögöleni?

Köszöntők a násznagyokra:

- Kimentem a kerbe,
Ráütem a tökre.
Násznagyunk a világ
Legnagyobbik ökre.

- . -

-Násznagy uram,
Nagy hiba van!
Az én szertóm otthun van.
Ha az én szertóm itt vóna,
Egy tátott száju legénnye több vóna.

- . -

- A mi násznagyunk olyan mind a cápa,
Ha möglát egy szép mönyecskét,
Tátva marad a szája.

- . -

- A mi násznagyunk ojjan, mint a macska,
Möglát egy mönyecskét, má föláll a farka,

- . -

Köszöntő a szakácsnékra:

- Ott terem a jó husos káposzta,
Ahun a mi szakácsnénk a pentölit lefosta.

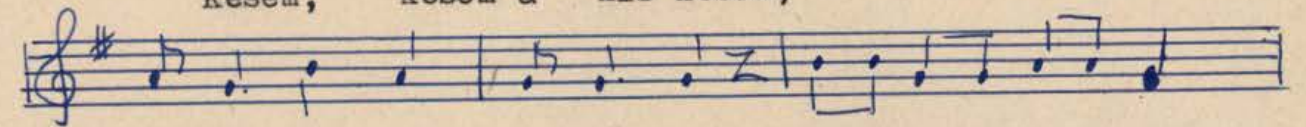
- . -

Dusnóták:

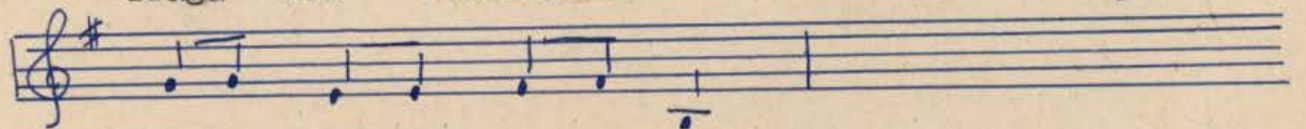
Vőlegénynek

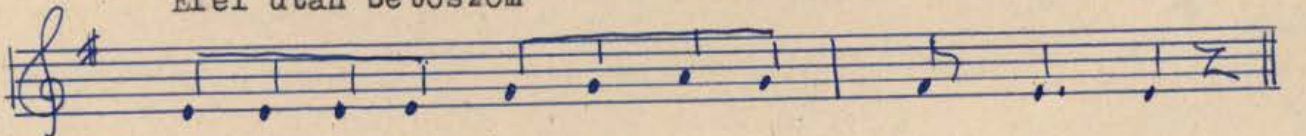
Késem, késem a kis késem,

Drága kis feleségem. Éfél előtt kivészöm

Éfél után betöszöm

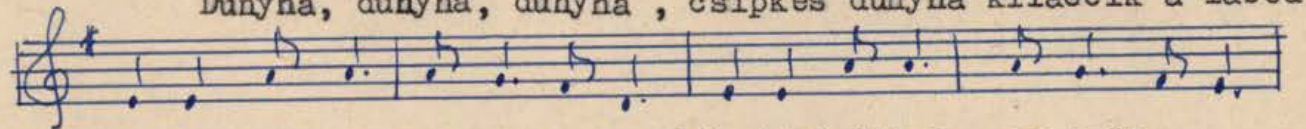

Éfél után betöszöm a pöcsétöm.

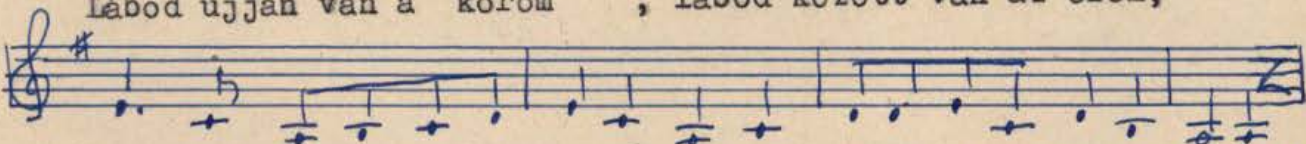
Dunyha, dunyha.....

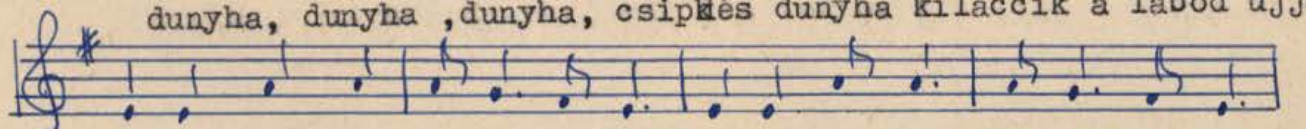
Dunyha, dunyha, dunyha, csipkés dunyha kiláccik a lábod ujjá

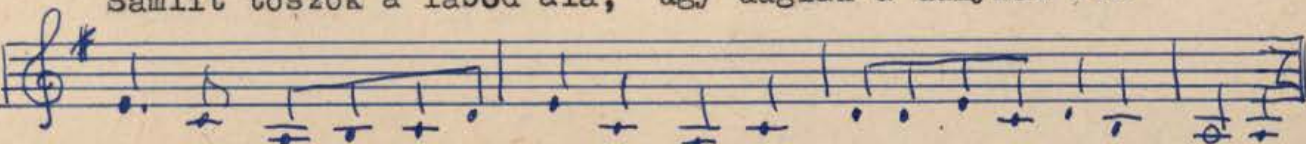
Lábod ujján van a köröm, lábod között van az öröm,

dunyha, dunyha, dunyha, csipkés dunyha kiláccik a lábod ujjá.

Sámlit töszök a lábod alá, úgy duglak a dunyhám alá

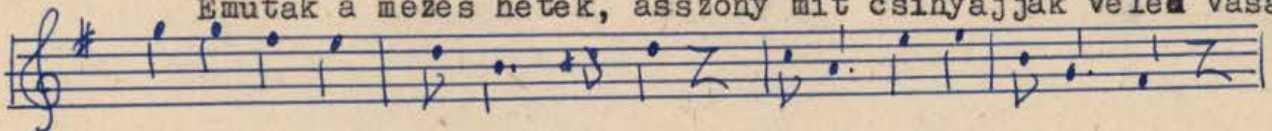
Dunyha, dunyha, dunyha. csipkés dunyha, kiláccik a lábod ujjá.

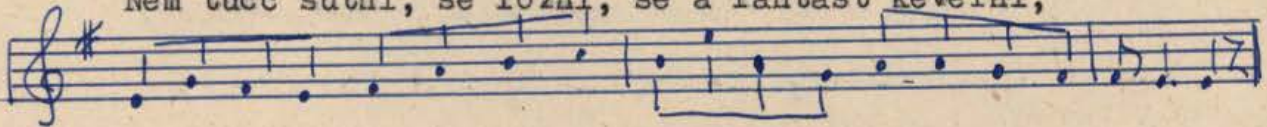
Eműtak a mézes hetek asszony mit csinyájjak veled vasárnap

Eműtak a mézes hetek, asszony mit csinyájjak veled vasárnap

Nem tucc sütni, se főzni, se a rántást keverni,

Verd mög isten aszt a papot, aki minket összeadott vasárnap.

Tököt üttem.....

Tököt üttem a babám ablakába.

Mög is öntösztem aszt, háromszor naptyába.

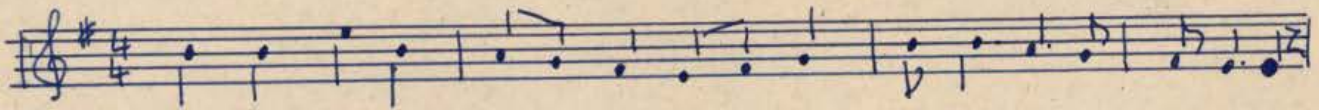

Mögérött a tököm, kemény lött a szára,

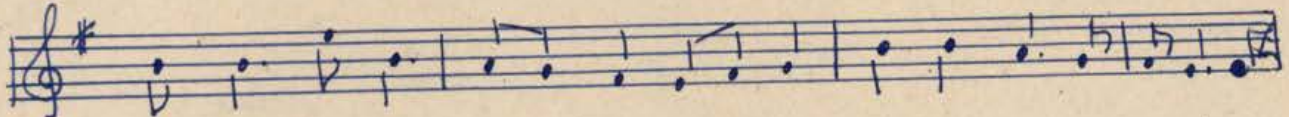

Menyasszonyé lössz az tudom nemsokára.

A menyasszonynak huzatott dusnóták:

Kis mönyecske igazán, csakugyan panasz tött a birónak.

Hogy az ura igazán, csakugyan a lányokra kacsingat.

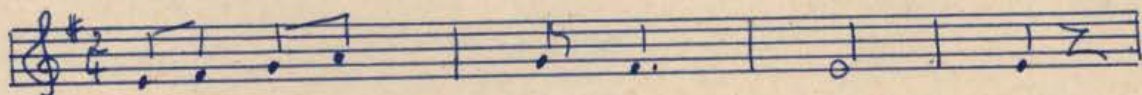

Édös, kedves kis mönyecském aszt füttyüli a rigó,

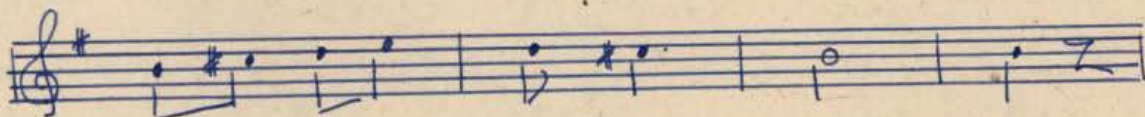

Szerelembü igazán, csakugyan nem parancsul a biró .

Kimöntem én a kis kerbe...

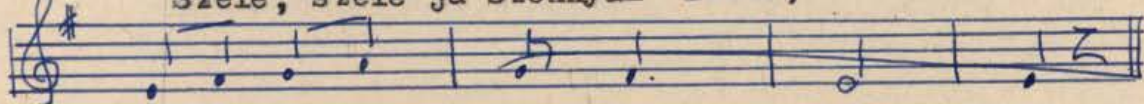
Kimöntem én a kis kerbe

Mögakatt a szoknyám széle.

Széle, széle ja szoknyám széle,

Mit szól a zuram estére ?

Édősanyám lánya vagyok,
Elü, hátu lukas vagyok.
Annak adok, kinek én akarok,
Mégis egészbe maradok.

Ennek a kis barna lánynak....

Ennek a kis barna lánynak körü szőrös a pinája.

Montam az anyyának ,mé nem borotfájja?

Aszontaja zannya hogy nem borotfájja,

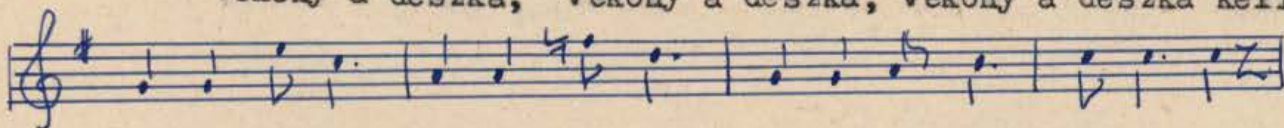
Akinak ae tökit böki ovatosan taszogájja.

A négyznagyok dúszonótája:

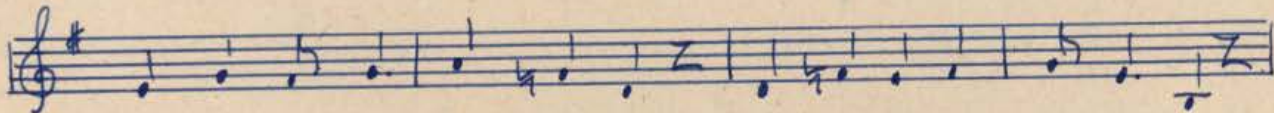
Vékony a deszka.....

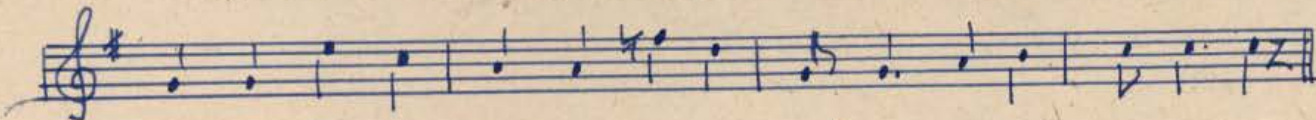
Vékony a deszka, vékony a deszka, vékony a deszka kerítés.

Átláccika , átláccika ,átláccika zölelés.

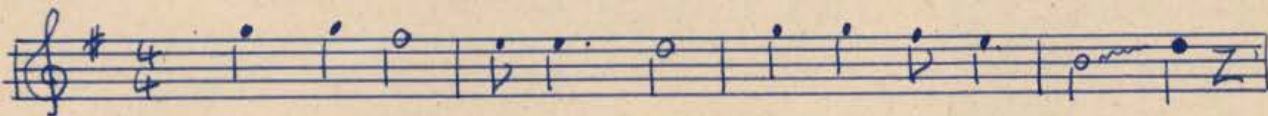

Hogy mented eszt mög tenni, más asszonyát szeretni?

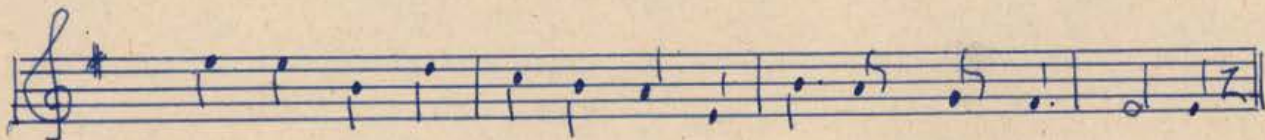

Öccör, haccor, héccör, nyoccor, kincör^{le} mögölelni.

Huzzátok, cigányok.....

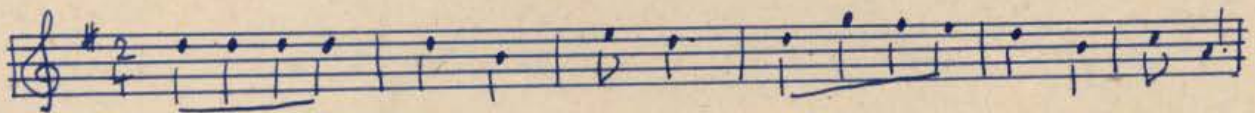

Huzzátok, cigányok rólam a kabátot,

Ha kabát nincs, huzzátok le rólam a nadrágot!

Nincs ögyebem.....

Nincs ögyebem a semminé, feleségöm nagy segginé.

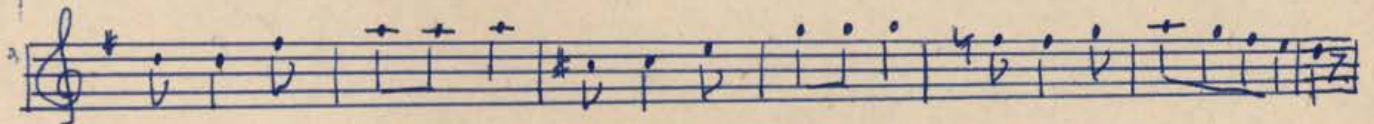

Akárhunnan fuj is a szél, mellébujok, de így nem ér.

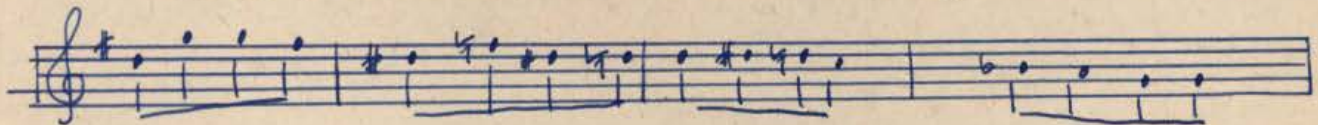
Kerek a mi tikunk.....

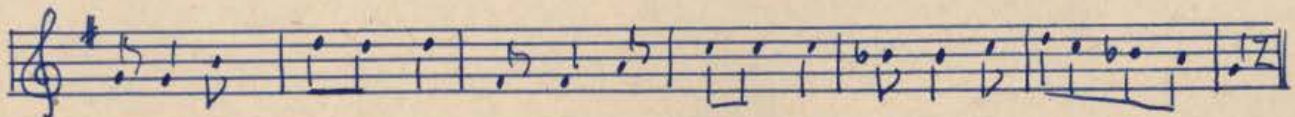
Kerek a mi tikunk, kacér a kokasunk, kappanunk ki van heréve.

Kerek a mi tikunk, kacér a kokasunk, kappanunk ki van heréve.

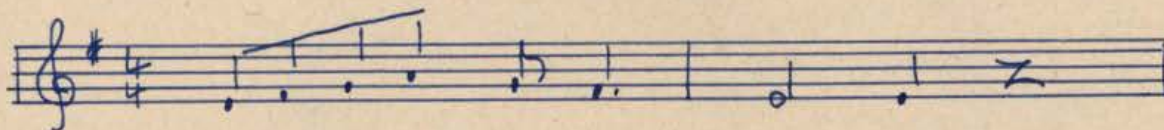
Azé van az kiheréve, mer nem mönt fő a gércére,

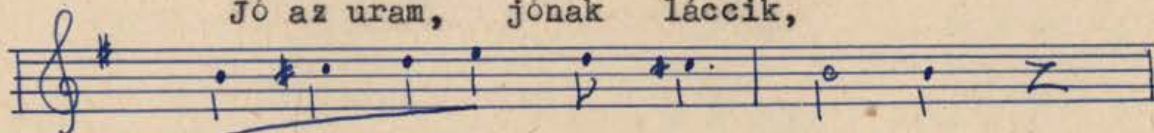
Kerek a mi tikunk, kacér a kokasunk, kappanunk ki van heréve.

Ezeket a nótákat huzatják a nyoszoloasszonyaak:

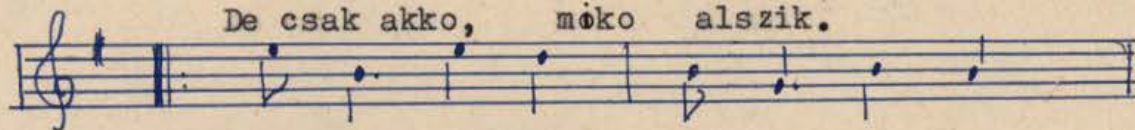
Jó az uram.....

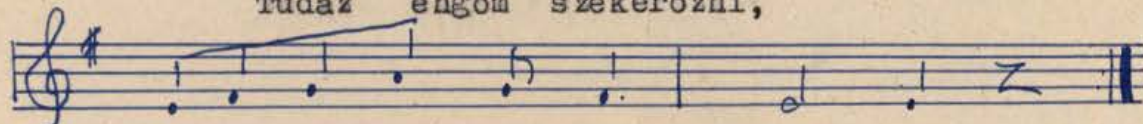
Jó az uram, jónak láccik,

De csak akko, moko alszik.

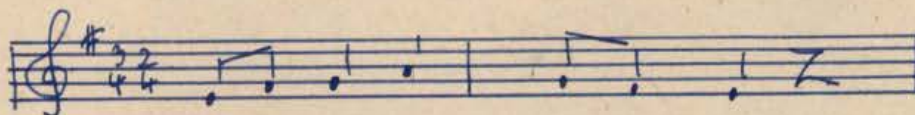

Tudaz engöm szekérozni,

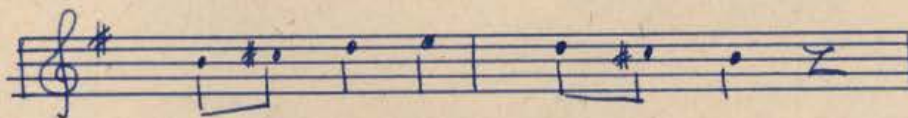

De egy szoknyát nem tud vönni.

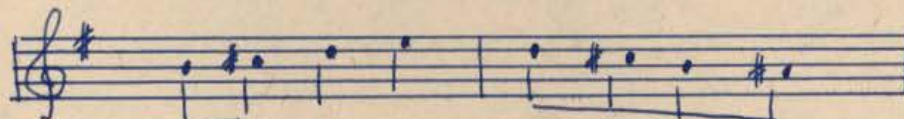
Az én uram ojjan jó.....

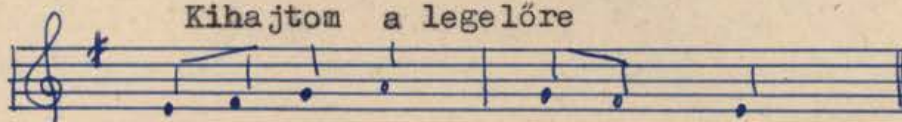
Az én uram ojjan jó,

Télön ökör, nyáron ló.

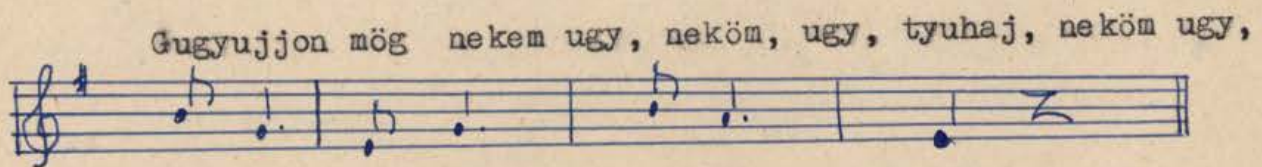
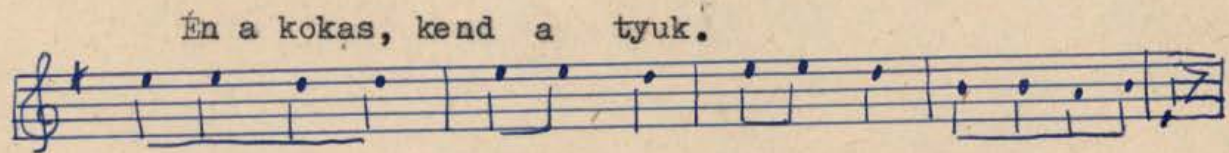
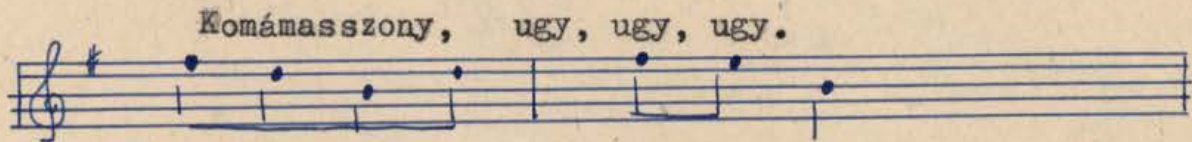

Kihajtom a legelőre

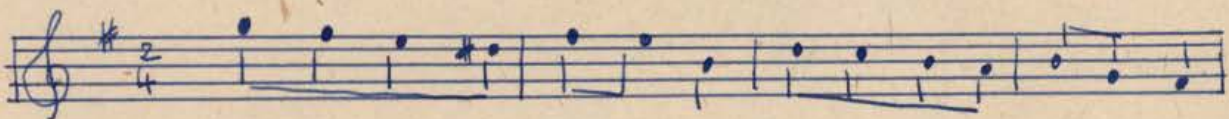
Ugy hijom, hogy ne, ló, ne.

Komámasszony, ugy, ugy, ugy....

Mind a kokasnak a tyuk.

Hun jártál az éccaka....

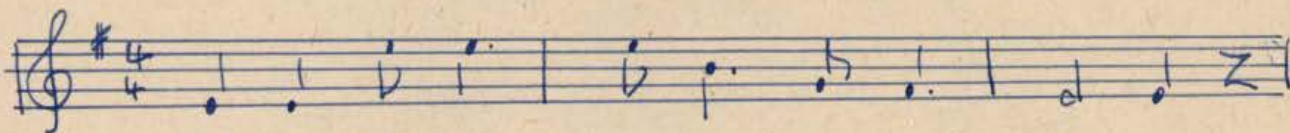
Hun jártál az éccaka, szőrös hátú kismacska?

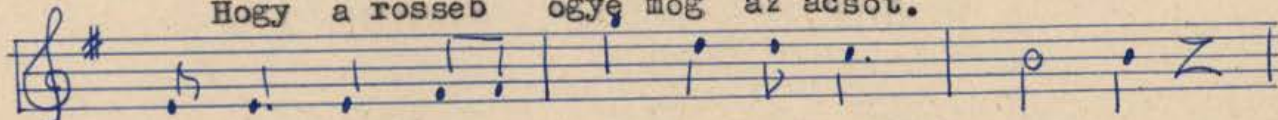
Este kimönté, röge begyütté hajnalra.

Szakácsnők dusnótája:

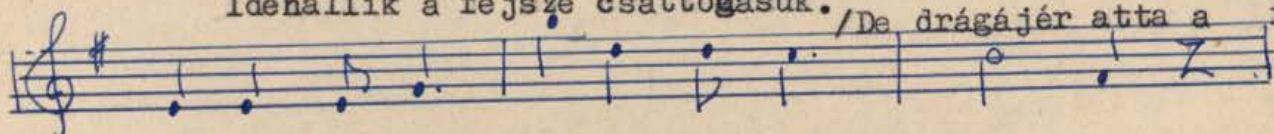
Arra, alá.....

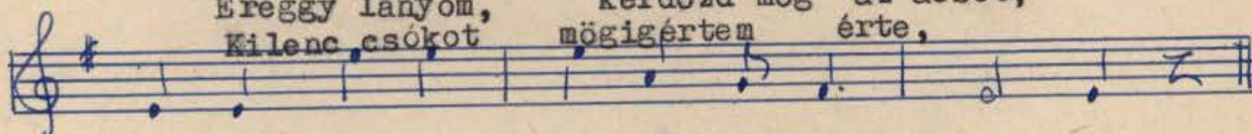
Arra ,alá faragnak az ácsok.
Hogy a rosseb ögye mög az ácsot.

Idehallik a fejsze csattogásuk. / De drágájér attá a forgácsot

Ereggy lányom, kérdözd mög az ácsot,
Kilenc csókot mögigértem érte,

Ad- e csóké egy kötő forgácsot?
Tizediket rájadásu kérte.

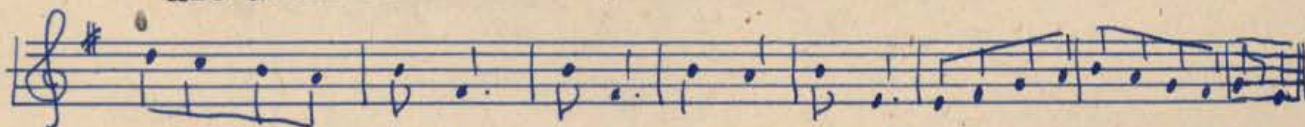
Sej, haj, Lina.....

Sej, haj, Lina, Toponáron megócsut a liba.

Azé attam három tizest, Lina, Lina, hogy a farod

jobban járgyon, Lina, Lina, Sej, haj, Lina, Toponáro n megócsut
a liba.

Menyasszony tánc:

ää-----

A dusnóták elhangzása után a menyasszonyt elviszik, és levetkőztetik az esküvői ruhából. Pettyes, vagy piros ruhát adnak rá, fejét ugyanilyen kendővel hátrakötik. Ez jelképezi azt, hogy a menyasszonyból most már igazi asszony, "mönyecske" lett.

Amikor visszajön, elkezdődik a menyasszony tánc. Az első vőfély három égő gyertyát tart az ujja között, úgy táncoltatja meg az új menyecskét.

A régebbi lakodalmakban, és még ma is néhány helyen, a tánc előtt nótával kellett kikérni a menyasszonyt.

Igy szólt a kikérő nóta:

Muzsika szól hangosan....

Muzsika szól hangosan, lábomrakomótosan

Kérem násznagy urakat! Kérem násznagy utakat,

Kericssek ki utamat, kericssek ki kezemre

A mi menyasszonyunkat egypár táncra!

Az első táncot az új menyecskével az első vőfély táncolja.

A "kontyuló nótára" járják a táncot, ami a következőképpen hangzik.

"Jó bor, jó egészség
Szép asszony feleség.

Szép asszonynak, jónak, vigan járó lónak kár mög öregenni.

Juliska néni így mesélte el a menyasszony táncot:

"Erikkantya magát a vőfény, hogy - Eladó a menyasszony! Enyim a menyasszony! - Akko odaugri a vőlegény elkaptya, az táncul vele.

Asztán sorba mindenki. Az mind aggya az ajándékokat. Hozzák a nagy vékát, kötényeket, abba tőszök bele az ajándékot.

Pénszt, paplant, garnitúrát, mândönt, amit csak el löhet képzüni. Annyi ajándékot kap a menyasszony.

Mindenki táncul vele, asztán mikor annyira kifárad, hogy má nem bírja, akko ekaptya a vőlegény, kiszalad vele, mögszökteti a menyasszonyt!

Folyik tovább a mulatság, most már a szakácsnők részvételével. Ők szedik a kásapénzt is.

--- -----

Kereszturi néni mondta el, hogy zajlik le a pénz szedés:

"Hát egy asszonyt, az egyik szakácsnét behozzák egy fehér lepedőbe. Jó fölötösztetik, hogy ne ismergyék mög, a kezit mög bekötik egy kendőbe, mintha megégött vóna. Akko egy másik asszony bevezeti. Ekezd nagyon jajgatni, hogy jajaja, szögén gazdasszonyunk amikor a kását keverte, mögégött a keze. Orvoshó köne vinni, de nincs pénze.

Hát kéri a vendégüket, hogy egy kis pénzt aggyanak neki ~~ja~~, amive emegy az orvoshó. Hát akko visznek be egy nagy fakalant, mög egy tányért. Az egészségös asszony foggya a tányért, asztán aki nem tősz bele, Aszt jó fejbe vággya a fakalánnyal, hogy foghattya a fejit. Ott vótunk egy lakodalomba, asztán hát én is ippen ijjen kásapénzt szödtem. Asztán valaki csak tisz fillért tött bele. Ugy fejbe vágtam azzal a fakalánnyal, hogy röktön elüvette az erszényit. "

Közben állandóan folyik a tréfa, nevezés. Talán soha nem mulatnak olyan jókat a legkisebb apróságon is, mint a lakodalomban. Nagy sikere volt az egyik lakziban a következő történetnek:

¶ Vót egy lány ,szoval asztán pösze vót. Nem akarták evönni a faluba. Hát rávötték az egyik legényt, hogy vögye e, m^r gazdag vót a lány. Asztán az a legény hát evötte. Hát asztán miko emut a vacsora, levetkösztettek a lányt, fölötösztettek a mönyecske ruhába,akkor ojjan pöszén aszongya:

- zenész urat! Ne cojjon a muzsita, ne ögyék, igyék csenki cse, csenki, de csenki ne is táncujjon, mer m^réd nem vagyok accony.-

Nem vagyok accsony, nem ,nem, nem, mer gég nem vittek cehová...

Akko asztán bisztatták a legényt, hogy hát vigye föl a széna pallásra. Hát evitte a legény a pallásra. Asztán miko legyüttek, akko aszmongya a pösze:

- Ögyék, igyék mindenki, mizsita hat cojjon. Accony vagyok, accony vagyok, kipurtak a palláson.-

Lakodalmi tréfák:

Különösen a násznagyok ellen irányulnak ezek a tréfák. Amikor beviszik a huslevest a vacsoránál, a násznagyok elé olyan tálat tesznek, amiben nem levesmerő, hanem tészta szűrő kanál van. Azok a nagy mulatozás, beszélgetés közben nem is veszik észre, hogy hiába mernek már jó ideje a levesből, a tényérükön még semmi sincs.

Juliska néni elmesélte, hogyan tojatják meg a násznagyokat. Vacsora közben odamegy az egyik aszsony a násznagyhoz, hogy keljen fel, mert nem jól van alatta a párna.

A násznagy gyanútlanul felkel, miközben a székére odacsusztatnak egy tojást. Az az asszony, aki a tréfát elkövette nagy lármával odahív mindenkit:

— Idenézzenek! Aranyat érő násznagyunk van, még tojni is tud. Ijjen násznagyot köll ám hívni. Ennek még haszná is van! -

A szakácsnők egy lyukas lábost bevonnak cukormázzal, szépen fel-diszítik, és odateszik a násznagyok elé, a többi torta közé. Majd felveri a nevetés a házat, amikor a násznagyok csorgó nyállal meg akarják kezdeni a diszes külsejű tortát.

A menyasszonyt is megtréfálják. Ugyanugy felkeltik a székéről, mint a násznagyokat, csak egy babát csusztatnak alája.

— Mögbabázott a menyasszonyunk! Gyűjjetek gyorsan ide!

Szegény menyasszony aztán szégyelheti magát, pirulhat kedvére.

Lakodalmi játékok:

Ma már egyre jobban kimennek a divatból, sők érdekes lakodalmi szokással együtt.

Igy mesélték el a lakodalmi játékokat:

¶ Éfél után, amikor má mindenki kimulatta magát, asztán látták, hogy a népek má kicsit alunni szeretnének, akko főfrissítik ijjen játékokka. Jáccottunk fordujj böhást. Leütetnek valakit a székre, asztán kendőbü fonnak egy jó erős korbácsot.

Akko aszongyák:

-fordujj, bóha!
-nem fordulok!
-meddig?
-keddig.
-mit vársz?
-csókot.
-kitü?

Asztán akko megsugja a birónak, hogy mellik menyecskétü, vagy hát lánytu . Ha nem akar az odamönni, akko mögütik a korbáccsa. Akko mögcsókujják egymást, akko az ül a hejibe. Ez így megy soká, ezé jáccanak,,

- . - . -

" Másikat is csinálnak. Összeának az embörök négyen, öten. Asztán annak egymásnak nevet. Te aszondod, hogy én, én, én, a másik ő, ő, ő, a harmadik te, te, te. Asztán mongya nekik a biró, hogy el ne tévessze egyik se. Mond nekik többfélét, hogy

Röpül a madár!

Én, én, én!

ő, ő, ő,

te, te, te

Hát akko a biro aszongya nekik:

Melliketek a nagyobb számár?

Én, én, én,

ő, ő, ő,

te, te, te

Akkora nevetés van. Akko gyünnek azok rá, hogy mit is mondtak,

- . - . -

" Fölütösztetnek egy embert, hogy hát möghat. Fölütösztetik fehérbe, főfektetik a padra. Főkötötték az állát nekijje, letakar-
ták lepedőve, ippeg mintha möghat vona.

Gyün egy embör be, mintha pap vóna, hoz egy vödör hideg vizet,
meg benne egy tollsöprüt. Ekezd éneküni, hogy

- Kivirágzott az impörátor krumpli szára,
Eszt a lipityömi-lapatyomi Jóskát viszik másvilágra.

Akko, amiko eléneküte, akko a tollsöprüve jó lelöcsüjja hideg vizze.
Az asztán fölugrik, akko láttyák, hogy jaj, hét iszen él!

- . -

Csinának egy köröszöt. Van mindig egy ojjan embör, akit rá tunnak
szödni. Kikötik a kezit, mög a lábát a köröszh, hogy nem tud semmit
se csináni. Ekezdenek kijabáni:

- Gyüjjön mindenki, aki mögakargya nézni a Jézust!-

Miko má sokan ott vannak, akko hama evädgyák ak gatyaszárát, ^{mozsgyát}
lecsuszik róla minden. Van ám ott akkora ricsaj, hogy na!
Az az embör mög nem tud semmit se csináni, mer oda van kötözve.
Ijjen vicceket szoknak csináni. "

- . -

Hajnalban már fáradt a vendégserög, és néhányan hazamennek pihenni.
Azaz, csak azt hiszik, hogy haza tudnak menni.

Akik ott maradnak, azok összebeszélnek, hogy az elszökött vendé-
geket visszacipelik. El is mennek értük, láncsal a kezükbe.

Kihuzzák még az ágyból is a fáradt vendéget, ha az már lefeküdt.
Rákötözik a láncra, és mennek a következő vendégér.

Ugy huzzák az álmos embereket, mipt a medvéket. Talán ezért is
hívják a toponáriakat medvéseknek.

A láncra ver "rabokat." egy ember vezeti, a többi meg szertartásos
láptekkel követi őket. A csoport élén a "pap" halad, aki minden szem-
bejövöt megszentül."

Mikor már minden vendéget összeszedtek, folytatják a mlatozást
ott, ahol abbahagyták.

Templomi avatás:

Ha szombaton volt a lakodalom, akkor vasárnap reggel az ifju pár elmegy a templomba misére. Ez az első mise, amit mint új házasok együtt hallgatnak végig. Ezt nevezik avatásnak.

Toponáron már nem divat, a zeneszóval kísérés, ez csak a régi lakodalmakkor, ill. avatókkor volt divat. Az avatáskor is meg kellett ajándékozni a papot olyan mértékben, ki milyen gazdag volt.

Lakodalom másnapja, utómulatságok:

Reggel a még ottmaradó vendégeket megkinálják kocsonyával, délben felmelegítik a levest, hidegen tálalják a husokat. Minden vendégnek be kell csomagolni egy kis lakodalmi, kóstolót, mert különben megszólnák a háziakat.

Amikor már elmegy az utolsó vendég is a szakácsnők segítségével az anyós és a fiatal menyecske is hozzálátanak a takarításhoz, a lakodalmi nyomok eltüntetéséhez. A maradékokból a szakácsnők még egyszer lakomát csapnak. Ezt nevezik utó mulatásnak.

Nászhét:

A század eleji lakodalmakban még megvolt az a szokás, hogy az ifju párt zeneszóval elkisérték a nászhelyükre, a szénapadlásra. Két ember, rendszerint a násznagyok álltak őrt, hogy senki ne zavarja a fiatalokat.

Egy teljes éjszakát kellett ittölteni a fiataloknak. Reggel előtt nem endegték le őket. Ha tovább tartott a mulatság a háznál, akkor a fiatalok is résztvettek ebben, de éjfélkor ismét elvonultak, most már a hátsó szobába.

A lakodalom utáni redcsinálásba, mosásba, meszelésbe, surolásba már az új menyecskének is részt kellett venni az anyósa vezetése alatt. Ettől kezdve az anyós volt az úr a házban.

A menyecskének mindenben szót kellett fogadnia, mert aki nem azt tette, annak nem volt maradása a házban.

A lakodalmat követő napokban az anyós elosztotta a munkát közte és a menyé között. A fiatal asszony takarított, a baromfiakat gondozta, kijárt a mezőre, az anyósa pedig főzött és a disznókat etette. Az első héten még kimélték a fiatalasszonyt, hisz ez volt a nászhét, de a hét elmúltával megváltozott a helyzete. Ki kellett költözniök a hátsó szobából az istállóba.

A nászhét alatt a fiatalasszony nem hagyhatta el a házat. Nem látogathatta meg még az anyját sem, mert azt tartották, hogy az asszony kujtorgós lesz, és soha nem szokja meg az urát.

A fiatalasszonyt meglátogathatták, de ő csak a templomba mehetett el, akkor is csak a férje kíséretében.

A hét leteltével az új asszony férjével együtt ellátogatott anyjához. Ott volt anyósa, apósa, keresztanyja és a legközelebbi rokonok is. Itt zajlott le a "nászébéd", ami valóságos kis lakodalom volt. Ellátták a fiatalokat jó tanácsokkal, ünnepelték őket. Amikor vége volt az ebédnek, és indultak haza a fiatalok, a menyecske kapott az anyjától két tányért, két poharat, két kanalat. Ettől kezdve ezt használták étkezéskor.

Azt tartották, hogy akinek a tányéra, vagy pohara előbb összetörik, az hal meg először.

A fiatalok életmódja a nászhét leteltekor:

A nászhét leteltével a fiatalasszonynak bele kellett illeszkedni az új körülményekbe. Meg kellett tanulni hallgatni, és engedelmeskedni. Pénzt nem kapott az anyósától, férje sem vett addig ruhát neki, amíg a lánykori ruhái le nem szakadtak róla. Ebben az időszakban az új menyecskét férjén kívül csak édesanyja dédelgette. Ő gondozta a fiatalokat, ő mosott, vasalt rájuk, sőt, ha a fiatalasszony közel lakott az anyjához, akkor még haza is járt, hogy az anyja megfésülje. Ezek a fiatalasszonyok mindössze 16-17 évesek.

-2" Nehéz még szegény lánknak a vászongatya mosása", mondogatták.

A férj szülei és a fiatalok közösen használták a lakást, annak berendezését és a háztartási eszközöket. Csak a fiatalasszony kelengyéjét kimélték.

Az öregek a konyhába aludtak, a fiatalok jó idő esetén a „pitarban”, rossz időben pedig az istállóban.

Később, ha a fiatalasszonynak megjött a hangja és a "magához való esze", akkor fordított lett a helyzet: az öregeket küldik ki az istállóba. Ettől kezdve úgy van rendjén, ha az öregek hallgatnak, és alávetik magukat a fiatalok akaratának. Persze, van olyan eset is ahol továbbra is az anyós parancsol, de ez is megszűnik akkor, amikor az öregek kezdenek tehetetlenné válni.

A megeseettek:

Toponáron nagyon elítélik azokat a lányokat, akiknek házasságon kívül gyermekük születik. Ilyeneket legény már nem vett el, vagy csak a legritkább esetben. Ha mégis talált férjet magának, akkor a templomba nem tehetett a fejére fátylat, és a menyasszonyi koszorúja is színes virágokból volt. Házassága után sem felejtették el bünetet, még akkor is "ribancnak" hívták. Ha pedig nem vette el senki, akkor gyermekét fattyunak nevezték, és a lehető legdurvább bánásmódban részesítették. Megesett lányoknak csak olyan férj jutott, aki már másoknak nem kellett, mert részeges, vagyontalan vagy özvegyember volt. A házasság után ugyanúgy lenézték a férjet, mint feleségét, de még a lány szülei sem voltak kivételek.

Jellemző a falu életére, hogy olyan lányokat és asszonyokat nem ítélnek le el, akik házasságon kívül nemi életet élnek, de törvénytelen gyermekük nincs.

Özvegyek, elváltak:

Az az asszony, vagy férfi, akinek a férje, ill. felesége meghalt, nehezen talál újra párt magának. Özvegy ember csak a legritkább esetben kap fiatal lányt. Leginkább egymás között házasodnak az özvegyek, vagy olyan lány lesz özvegy ember felesége, aki már abban a korban van, hogy se nem válogathat, se nem válogatják. Özvegy asszonyt még ritkább esetben vesznek el legények. Falun az igényesség ebben nyilvánul meg.

Ma már elég gyakori, de régebben nagyon ritka jelenség volt Toponáron a válás.

Bármilyen okból is történt a válás, akár hibás volt az asszony, ill. ember, a toponáriak azonnal találtak ürügyet arra, hogy megrágalmazták őket. Szerintük ezek az emberek nem voltak tisztességesek. Ha ismét házasságot szeretnének kötni, már munduntalak előítéletekkel találják szembe magukat.

Egykeség:

Toponáron még mindig nagy divat az egykeség. A házastársak különösen a múltban nagyon vigyáztak arra, hogy ne sétsék meg ezt a dédapáik és ükapáik által falállított hagyományt. Bacsis Istvánné mesélte, hogy a faluban jellemző volt, hogy a házastársaknak csak 8-10 év múlva született meg az első gyermekük.

Mélységesen lenézték azt a családot, aki ezt a törvényt megszegte. Hogy könnyebb legyen a helyzetük, a menyasszony lakodalomkor ráül az ujjaira, mert annyi évig nem lesz gyereke, ahány ujjára ült rá.

Csak a szegényebb családoknál volt divat a korai szülés, de módosabb gazda ilyenekkel még nem is beszélt szívesen.

Szerencsére már nem uralkodóak ezek a nézetek.

Gazdagabb családoknál az az egyetlen gyermek csak akkor született meg, ha már tényleg örökös után kellett nézni.

A faluban javasasszonyok működtek, akik jó pénzért szívesen szolgáltak jó tanácsokkal az arra rászorulóknak.

Módszereiket ezek a kuruzslók féltékenyen őrizték, hiszen ez volt a kenyerük. Előfordult még olyan eset is, ahol a fiatalasszony édesanyja segítségével igyekezett elkerülni a szomszédok esetleges lenézését, és a legbarbárabb eszközökkel igyekezett segíteni magán.

Pl. egy kihegyezett ciprusággal igyekezett megszüntetni a terhességet.

A gazdagok azért voltak az egykeség hívei, mert nem akarták elaptrózní a vagyont. A szegényebbje meg arra gondolt, hogy úgy sem tudja eltartani azt a sok gyereket, akkor meg minek.

Mindkét rétegnél általános volt az a nézet, hogy addig fiatal az asszony, addig tud jó dolgozni, amíg nincs gyereke.

A falura jellemző a vallásosság, de azért a magzatelhajtást senki sem tartja bűnnek.

A gyerek születése, a születéssel kapcsolatos babonák:

A toponári asszonyok minden kis előjelből igyekeznek következtetni arra, hogy születendő gyermekük fiu lesz-e, vagy kislány. Jobban kedvelték a fiu gyermeket, mert örökölte a nevet, a vagyont, és nem utolsósorban azért, mert jobban fel tudták használni a mezei munkákban. Egy 10-12 éves fiu már tudott segíteni apjának a mezei munkákban, a szántásnál, vetéskor, vigyázott a lovakra, segített az állatok etetésében és más munkáknál.

Rengeteg babona ~~ez~~ ismeretes még a mai napig is a születéssel kapcsolatban.

Pl. terhes anyának nem engedték meg az öregek, hogy a mezőre menet, vagy onnan jövet két kapát, ásót, vagy más gazdasági szerszámot vigyenek a vállukon. Azt tartották, hogy anna k az asszonynak ikre~~m~~ születnek, amitől pedig nagyon féltek a toponáriak.

Ikrek születését jósolták annak is, aki összenőtt gyümölcsöt evett. Ha egy leendő anya amikor a székről felkel, és jobb kezére támaszkodik, akkor lánya lesz, ha bal kezére, akkor fia.

Ugyanezt a következtetést vonják le abból is, ha a terhesanya véletlenül megbotlik, elesik, és amikor felkel, a jobb, vagy bal kezére támaszkodik, ill. jobb, vagy bal oldalára fordul először.

Ez ~~hótt~~ biztos" mondják a toponáriak.

" Azt mondják, ha a fiatalasszony a kukorica földről olyan kukoricát lop, aminek nagy haja van, születendő kislányának is szép hosszú haja lesz.

Még ma is elterjedt a faluban a következő babona:

Ha a terhes asszony megkiván valamilyen gyümölcsöt, és nem kapja meg, akkor a testéhez kap. Ahova nyúl, ott a kisgyermek testén megmarad annak a gyümölcsnek a nyoma, amit az asszony megkivánt.

"Ez így van" - erősítette meg az egyik toponári asszony.

"Az én anyám is megkivánt egy francia borocot. Odakapott a hóna ajjához, hát a gyerek testén egy akkora anyajel lőtt, mint egy boroc." Legjobb ~~ilyenkor~~ ilyenkor a bal kéz hüvelykujjával a kötény kötőjéhez nyúlni. mert ha ott meg is marad, nem látszik olyan nagyon. Nem szabad sokáig nézni, "ráfelelkezni" a tüzre, mert akkor a tűz nyoma is meglátszik a gyermekén.

Nagyon kell vigyázni az állapotos asszonynak. Nem szabad se kutyába, se macskába, semmiféle szőrös állatba belerugni, mert akkor szőrös lesz a gyermeke.

Ha a tehes asszony ráfelelkezik egy nyomorékra, vagy nagyon csunya emberre, akkor olyan csunya lesz a gyermeke is. Ha viszont szép gyermeket lát, azt nagyon jól meg kell figyelnie, mert akkor szép gyermeknek ad életet.

A kicsi megszületése után hat hétig nem szabad a gyermeket kivinni a levegőre, mert akkor a gonosz lelkek megrontják.

Ugyanigy nem szabad kint szárítani az ingeit, pelenkáit sem.

Különösen akkor nem, amikor már naplemente van.

Bábák:

A szüléshez bábát hívnak. Több bába is van a faluban. Valamirevaló háznál nem is folyhat le a szülés bába nélkül. A babá fizetése nem meghatározott, ezért nagyon változik a család gazdagságának megfelelően.

A bába fizetése a keresztanya feladata.

A fizetés ellenében hat napig gondozni a szülő asszonyt és a kisbabát a bábának. Amikor jön a bába, mindig megvendégelik. Akinek nincs pénze, az természetben is kifizetheti a bábát, /tyuk, tojás, bor, stb./ de ez a bábától függ.

Komák:

A komákat még a kisbaba születése előtt meghívják a szülők. Komának lenni megtiszteltetés. Nem mindig rokonokat kérnek fel erre a tisztségre, hanem néhe teljesen idegeneket is. Azért a koma választásnak is vannak szabályai, pl. csak idősebbek lehetnek a komák, de nagy korkülönbség nem lehet a szülők és a komák között. Rangban is meg kell lenni a komáknak. Gazdag családok nem is hívhattak szegény komát, mert az nem tudott megfelelő ajándékot venni az újszülöttnek. Fordítva előállhatott a helyzet, feltéve ha a gazdag koma nem tartotta rangján alulinak. Toponáron a "liberális" gondolkodásuk gyakran elvállalták még a cigánygyermek keresztelését is.

Nagyon érdekes szokás divott a multban: a keresztanya nem lehetett terhes asszony, hogy miért az nem tudják megindokolni.

Toponáron sok embert komának szólítanak, akinek kedvekedni akarnak, ez is mutatja, hogy megtiszteltetés komának lenni.

Érdekes, hogy Toponáron menyasszonyt és vőlegényt nem hívnak együtt komának, mert azt tartják, hogy azok soha nem kerülnek össze.

Keresztalókor a keresztmama viszi karján a kis csöppséget. A keresztapa és az apa mellettük mennek. A keresztelő a születést követő vasárnapon van.

Ha a csecsemő kisfiú, akkor világoskékben, ha kislány, akkor rózsaszínből keresztelik. A keresztany vállalja a keresztelő költségeit. A kisfiúnak ha modosabb a keresztanyja, akkor ótát ótát vesz ajándékba, kezébe pedig ostort ad, hogy jó kocsis legyen belőle.

A kislányoknak fülbevalót vesznek ajándékba, kezükbe osót tesznek, hogy szorgalmasak legyenek.

A gyermekeket a keresztszülőtől kapott paplannal terítik le, majd ennek tetjére az anya, vagy a keresztanya összeszabdalt esküvői fátylát teszik.

A keresztelő előtt a keresztanya még egy papírt nyom a kisbaba kezébe, hogy okos legyen.

Amikor meghozzák a kicsit a temlomból a keresztelőről, a jelenlévők megkérdezik a komától:

- "Mit hoztál?"

- "A Jézustól kis bárányt"-feleli

A gyermeket ezután rózsafüzérre és imádságos könyvre fektetik ezután, a felnőtteknél pedig megkezdődik a keresztelői lekoma.

A koma köszöntőt mond, amely a következőképpen hangzik:

" Tisztűt gyűlekezet! Örömteljes szűlék !

Gazdánk háza felett gőlya madár szállott és ideplántált egy szép zsenge virágot. Zsenge virágnak mi lettünk a kertészi, azért cselekvésbe legyen mindnek része. De legelőbb is apjának, anyjának, akik fölnevelték a kis családnak. Istennek, embernek hasznára szolgáljon, becsülettel éljen széles e világon!

Az Uristen engedje!"

A keresztanya ezek után rátesz az újszülött kezére egy piros kis szalagot, hogy a gonosz ne ártson a picinek.

Érdekes megfigyelni, hogy a vallásosság hogyan keveredik a babonával.

Keresztnév megválasztása

A keresztnév megválasztása a szülők feladata. A fiúk rendszerint apjuk nevét kapják, a lányok anyjukét vagy keresztanyjukét.

Ha a gyermek meghal, még mielőtt megkeresztelték volna, akkor u.n. " bába körösztésen " esik át. A bába megkereszteli arra a névre, amit a szülők szántak a csecsemőnek. A kisgyereket-aki ily bába-körösztés után halt meg- éppenoly egyházi pompával temetik el, mint a keresztényeket.

Paszitvivés, a szülőasszony látogatása

Paszitvívés, a szülőasszony látogatása

A gyermek születését számító naptól hat napon keresztül a Keresztanya minden nap meglátogatja a körösztgyereket és "paszítot" visz az anyjának.

Amikor bemegy, azt mondja: "Keresztgyerekünk nőjön, komaasszony erősö^{gy}gön."

A komatálban levest visz, pörkötet, rizsát, rántotthust, fasiozottat, tortát, és három féle süteményt, meg egy üveg bort. A komatálat aztán ki kell öblíteni és a vizet az ágy alá kell önteni, mert különben elmegy a fiatal asszony teje. A látogatóknak nem szabad ráülni az asszony ágyára, mert akkor elmegy a kisgyermek álma. Ha viszont ez mégis megtörténik, akkor a keresztanya elmegy valamelyik szomszédba, és lop egy mosogatót. Ezt teszik aztán a kisgyermek feje alá, mert ettől jó lesz az álma.

A rokonok beosztják egymás között, hogy melyik nap ki viszi a paszítot. Nekik csak egy napig kell.

A fiatal asszony nyolc napig fekszik. Ez idő alatt minden ismerőse meglátogatja. Ilyenkor illik valamilyen dicséretet mondani a kis gyerekekre.

Megköpködik és azt mondják:

Milyen szép kövér, Vagy: "Jaj, te kis huyos lány."

A hat nap elteltével már felkel az anya és maga gondozza gyermekét.

Lakodalmi szokások Toponáron

A gyűjtés helye: Toponár

A gyűjtés ideje: 1963. aug.-dec.

Adatközlők: Kis Istvánné 62 éves toponári lakos

Foglalkozása: tsz. tag /földműves/

Kis István 66 éves toponári lakos

foglalkozása: tsz. tag /földműves/

Komondi Pálné 45 éves toponári lakos

foglalkozása tsz.tag /földműves/

Özv. Bank Józsefné 40 éves tponári lakos

foglalkozása: szakácsnő /Kaposvár, Kórház/

Adatgyűjtő: Kertész Katalin, a kaposvári Tanítóképző hallgatója.

Lakása: Toponár, Vöröshadsereg u. 50.

825

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM
KAPOSVÁR
Telefon: 23-74. - Postafiók: 70.

Lakodalmi szokások Toponáron

A gyűjtés helye: Toponár

A gyűjtés ideje: 1963. aug.-dec.

Adatközlők: Kis Istvánné 62 éves toponári lakos

Foglalkozása: tsz. tag /földműves/

Kis István 66 éves toponári lakos

foglalkozása: tsz. tag /földműves/

Komondi Pálné 45 éves toponári lakos

foglalkozása tsz. tag /földműves/

Özv. Bank Józsefné 40 éves toponári lakos

foglalkozása: szakácsnő /Kaposvár, Kórház/

Adatgyűjtő: Ketész Katalin, a kaposvári Tanítóképző hallgatója.

Lakása: Toponár, Vöröshadsereg u. 50.

Toponár község Somogy megye egyik települése a kaposvári járásban. Területe a hozzászámított pusztákkal együtt 7198 kat.hold.

Határai: DNy-on Kaposvár, DK-en Sántos, Keleten Taszár és Orci községek. A utóbbtól az Orci patak választja el.

ÉK-en Somodor, ÉNy-on Somogyaszaló, Ny-on Kaposfüred határolja.

A község lakóinak száma 2689 fő./1959-es népszámlálás./

Nemzetiségi szempontból a lakosság egységes, mindössze két német család lakik a községben.

A fent említett lakosságból mezőgazdasággal 1889-en foglalkoznak.

Hogy a felszabadulás milyen hatással volt még egy kis község életére is, ahol se gyár, se bánya nem volt, azt a falu gazdasági és kulturális életének változása mutatja.

A lakosság foglalkozás szerinti megoszlását mutatja a következő statisztika:

1960-ban a következő volt a lakosság foglalkozás szerinti megoszlása:

mezőgazdaság:	1889 fő, a lakosság 70,2 %-a
ipar	: 415 fő, a lakosság 16,8 %-a
közlekedés	: 55 fő, a lakosság 2,1 %-a
közszolgálat:	70 fő, a lakosság 2,6 %-a
építőipar	: 54 fő, a lakosság 2 %-a
szolgáltatás:	20 fő, a lakosság 0,7 %-a
egyéb	: 120 fő, a lakosság 4,4 %-a

Toponár község lakói nagyobb részének megélhetését tehát a földművelés és az állattenyésztés adja.

A falu története röviden:

Toponár történetét a XVII. sz.-ig vezetik vissza, a régebbi korról pontos ismeret nincs, csak néhány adatból lehet erre következtetni. Toponár urai a Festetich grófok voltak. Ők kapták meg az első vásártartási engedélyt is, aminek Toponár a fellendülését köszönhette. Addig mindössze 65 telekből állt a település. Festetich gróf feleségével szlovákajki lakosság érkezett a községbe. Az új telepeseket a gróf a falu nyugati részében telepítette le.

A szlovák ajku lakosok részint elköltöztek azóta, részbenpedig házasság révén beleolvadtak a helyi lakosságba. Emléküket még ma is őrzi a Tót utca elnevezés. Az említett szlovákok az akkori Nyitra megyéből, Érsekújvár környékéről települtek Toponárra.

A termelés növekedésével az áru forgalmat a zsidó és örmény kereskedők bonyolították le. A kereskedők egy része szintén a falu nyugati részén települt le. Ezt mutatja a Tót utca elnevezés is.

A XVIII. sz. első felében Toponár már mezőváros volt. A további fejlődésre jellemző, hogy pl. 1840-ben már 15 cég működött a faluban. A későbbiek során a közeli Kaposvár iparosodása gáttat vetett a falu ipari fejlődésének.

Az 1948-as jobbágy felszabadítás sem hozott a lakosság számára különösebb változást. A falu korlátlan urai továbbra is a Festetichek maradtak.

A Magyar Tanácsköztársaság országos viszonylatu vívmányait a fasizmus Toponáron is felszámolta. A földnélküliek ekkor váltak igazán proletárokká, a maradi hagyományok levegője szinte megülte a falut.

Most Toponár is termelőszövetkezeti község, mezőgazdaságá a lakosság nagy részét foglalkoztatja.

A falu népi hagyományai részben fennmaradtak, részben a város közelsége miatt kicserélődtek, ill. átszövődtek városias jegyekkel. A falu szokásai nem keveredtek idegen népek szokásaival, más falvakét sem vették át. Ezeket a toponári hagyományokat igyekeztem összegyűjteni.

Az adatközlők rövid életrajza

Kis Istvánné, szül. Sipos Julianna Toponáron született, 1902. dec. 6-án. Szülei középparasztok voltak, akik jó módban étek. Juliska néni Toponáron töltötte gyermekkorát, a falu határát jóformán soha nem hagyta el. /Kivételt képezett a szomszédos Kaposvár/

Juliska néni hat osztályt vezetett Toponáron, majd kijárta a három ismétlőt is. Kicsit büszkélkedve jegyezte meg Juli néni, hogy végig kitűnő volt. Tizenhat éves koráig otthon segédkezett a háztartásban, ill. a mezei munkában. Szülei egyetlen lányukat kimélték, így Juli néninek elég jó sora volt. Már az elemiben összebarátkozott leendő férjével, aki nála négy évvel idősebb volt.

- Nem maradtunk el egymástól, ső az, ső én! - mondta Juli néni.

Szülei háza a kocsmá szomszédságában volt, ezért itt gyűltek össze a vele egykorú lányok vasárnaponként, mert innen lehetett leginkább meg nézni a legényeket, akik a kocsmában kugliztak. Juliska nénit is innen szokta táncba vinni Kis István. Amikor vége lett az első világháborúnak, Kis István is hazajött a frontról, a fiatalok összeházasodtak. Erőről a lakodalomról is sokat mesélt Juliska néni. Büszkén emlegette, hogy annak ellenére, hogy tél volt, hideg volt, még másnap este is tartott a lakodalon.

Semmi akadály nem olt a házasságuknak, mert a szülők vagyoni helyzete nagyjából egyező volt, a fiatalok meg szerették egymást.

Juliska néni ekkor 17 éves volt, Pista bácsi 21.

Kis Istvánék a falu közepén laktak egy szép nagy házban. A családnak 16 hold földje volt, amihez Juli néni még hozzávitt lo-et. A család öt tagu volt: a fiatalok, Kis István szülei és nagyanyja.

- Olyan nagy volt a család - mondta Juliska néni, hogy amikor a mama megsütött két tepszi kalácsot vasárnap, abból már hétfőre egy falat sem maradt. A fiatalok jól kijöttek az anyóssal, apóssal, megosztották a munkát. Semmi összeütközés nem volt köztük.

Ahogy mult az idő, úgy lett mind szomorubb Juliska néni is. Hiába volt meg mindene, csak az nem, amit legjobban szeretett volna. Nem született gyermeke, aki a nevét és a földet örökölhette volna. Hiában ment orvoshoz, hiába kért tanácsot az ilyesmiben jártas asszonyoktól, örökös nem született. Most már elmúlt ez a fájdalom is, vagy legalább is Juliska néni nem beszél róla.

Juliska néni most hatvankét éves. Férjével együtt a tsz-ben dolgozik. A két öreg teljesen egyedül van. Jól megvannak egymással, bár két ellentétes természetű ember. Juliska néni nem látszik meg a kora, életvidám asszony. Férje inkább otthonülő, de ez nem gátolja Juli nénit abban, hogy most is résztvegyen a lakodalmakban. Vidámsága, leleményessége közismert, Ezt mutatja a sok köszöntő, nóta, tréfa, amit elmondott.

Előzmények

Toponáron minden házasságot azzal a céllal kötnek, hogy idővel legyen egy örökös, aki a nevet és még a vagyont is örökölje. Már a 25 éves nőt vénlánynak tekintették, férfiaknál az agglegénység pedig a 30 éves kornál kezdődött. A vénlányokat és agglegényeket nem tisztelik sem a faluban, sem a családban. Lenézik, kinevetik, csufolják őket, mert gyámótalannak tartják a házasságba nem lépő egyéneket. A pártában maradt lányok igyekeznek azért beilleszkedni a falu életébe. Külsőségekben is megnyilvánul ez. Ugyanugy kontyba teszik a hajukat, mint a fiatal asszonyok. Fejüket is bekötik kendővel akkor is, ha ezt a szertartást nem a lakodalmi kontyoláskor végezték rajta a lakodalmi vendégek.

14-15 éves lányt már házasságra érettnak nyilvánítottak, de még ma sem ritkaság, hogy kérvényezik a 16 éves lány, esetleg a még ennél fiatalabb "gyermek" férjhezmenetelét.

A legények a katonaidő leteltével házasodnak. Természetes, ez nem törvény, mert nem egy olyan fiatal akad, aki már mint leendő apa meg sorozásra. Azért ha egy legény már a katonaság előtt udvarol egy lánynak, különöse, ha vagyonos volt az a legény, akkor igyekeztek jegyváltással lekötni a fiatalembert, mert így mégis biztosabb, hogy egy pár lesz belőlük.

A gazdagabb családoknál gyakori volt, hogy a fiatalok nem egymás iránti vonzalomból házasodtak össze. A szülők néha már a gyermekek megszületésekor megbeszélték, hogy "ezeket az isten is egymásnak teremtette". De ez csak abban az esetben fordult elő, ha a vagyont, a földet a szülők szerették volna egymás mellett látni.

Ismerkedés:

Régen a faluban másképp ismerkedtek a fiatalok, mint most. Erre szolgált a fonó, a játszó, bucsu, és természetesen a mező is, ahol hamar megtudták állapítani a legények, hogy melyik lányból milyen "dógos" asszony lesz.

Toponáron a vagyoni tagozódásnak megfelelően két részre oszlott a falu. A cselédek, szegényparasztok külön részén laktak a falunak, a "proletárba". Ez volt az alvég. Felvégi legény nem nagyon vehetett el alvégi lányt, mert még családját is megszökték érte. Ezért a felvégiek és alvégiek egymás között házasodtak. Nem volt ritkaság az sem, hogy a falubeli legények más faluban kerestek maguknak feleséget.

Ilyenkor léptek közbe a "szerző" asszonyok, akik kisebb ajándékokért, vagy megszabott díjért lehetőleg gazdag menyasszonyt, ill. vőlegényt szereztek.

Ha egy toponári lánynak vidéki vőlegényt sikerült kapnia, akkor a lány szülei a házasodni akaró fiatalembert meghívták bucsura. Nagy lakomát tartottak, amiből a legény megláthatta, hogy "milyen módiba vannak" a menyasszony szülei.

A vallásnak megfelelően unokatestvérek egymás közt nem házasodhattak, de már a második unoka testvér felmentést kapott ez alól a szabály alól /Különösen akkor, ha vitt is valamilyen a házhoz./

Ha egy legény udvarolni akart a lánynak, akkor a lány engedelmével elmehetett hozzájuk, de a házba még nem léphetett be. A kiskapuban beszélgettek. Eleinte még ott sem időzhetett sokáig, mert akkor mindkettőjüket megszólták. Később már a legény a lány szüleihez is elmegy. Csak kedden, csütörtökön és vasárnap szokás a látogatás. Ilyenkor úgy illik, hogy a legény csak a szülőkkel beszélget, a lányhoz nem szól egy szót sem.

Ez a látogatás csak rövid ideig tartott. Utána a legény elköszönt és ha a szülőknek megtetszett, akkor megengedték, hogy lányuk kikísérhesse. Ez az idő a fiataloké. Beszélgettek, udvaroltak gyakran 10-11 óráig.

Ha a legény nem nyeri meg a lány szüleinek a tetszését, akkor egyszerűen kidobják. Ilyenkor vagy a vagyon nagysága, vagy a foglalkozás nem felel meg, de az is hiának számít, ha a férfi más vallásu. Jóság, szépség nem főerény a férfiaknál, ez inkább a nővel szemben állított követelmény.

Régen az volt a divat, hogy a párválasztásba legkevesebb beleszólása a fiataloknak volt. Már az udvariás kezdetekor meghányják-vetik a szülők, rokonok, hogy engedjék-e a legényt a házhoz járni. Ha már a kérésre is sor kerül, akkor családi tanácsot tartanak, az apa, anya és a közeli rokonok, keresztszülők részvételével. Ilyenkor tárgyalják meg a legény anyagi helyzetét, származását. Gyakran előfordul, hogy a fiatalok beleegyezése nélkül a szülők döntenek el, hogy egymásnak szánják-e a fiatalokat. Szokásos, és elég gyakori volt az egymásnak nevelés is.

Ha a szülők beleegyezése nélkül házasodtak a fiatalok, akkor a szülők rendszerint még a családból is kitagadták őket, hisz ezzel isten ellen is vétettek. Érsze ez is családonként változott, a szülők felfogása szerint. Ha a legény más falubelilányt akart feleségül venni, akkor leánynézőbe elkísérte az anyja, apja, keresztanyja. Ilyenkor annál az asszonynál állnak, aki a lányt szerezte.

Rendszerint a lány szülei gondolkodási időt kérnek, s csak aztán mondják meg a választ.

A lányos házaknál mindig előre tudják, hogy mikor érkeznek a vendégek, mert a szerző asszony feladata ennek bejelentése. Ilyenkor már előző nap megkezdődik a sütés, főzés, hogy a vendégeket illendően meg tudják kínálni. Van olyan család, aki a háztűznézőkor azonnal megkéri a menyasszonyt is. Ez a kérés. Más háznál az a szokás, hogy csak a háztűznéző után történik

meg a kéretési ceremónia.

A kikérés nem a vőlegény dolga, hanem a vőlegény apjéé.

A háztüznézőbe érkező vendégeket először megvendégelik, csak aztán emelkedik szólásra a vőlegény apja, és elmondja jövetelük célját.

A kéretésen a lány is jelen van, őt is megkérdezik, hogy férjhez menne-e a legényhez. Ez csak formáság, hisz már előre eldöntik a kérdésre a feleletet.

Régen szokás volt, hogy egy sánta, vagy pupos banyának öltözött asszony jött be a kéretés után. Megjelenése azt jelentette, hogy hajlandók a kérőhöz férjhezadni a lányt.

A kérés után megbeszélik az anyagi, vagyoni kérdéseket. A vőlegény leendő násznagya tárgyal a menyasszony násznagyával és apjával. Írásban adják a megállapodást.

Ha a lány pénzt vitt a házasságba, akkor a legény földet adott annak értékében. Ha szegényebb volt a vőlegény és földdel rendelkezett, akkor a házat kellett a menyasszonyra íratni.

Ha a kérés eredménnyel járt, akkor megtartják az eljegyzést.

Kézfogó:

Az eljegyzés mindig a lányos háznál van. A lány szülei hívják a vendégeket is. Hivatalosnak a kereszt szülők, a szülők, a legény és a lány legkedvesebb barátai. A kézfogó minden költségét a menyasszony szülei viselik. Vacsora után van az ádomás ivás, ilyenkor a menyasszony körüljárja az asztalt és mindenkit megcsókol. Akihez odamegy, annak kötelessége, hogy ajándékkal viszonzozza a csókot.

A fiatalok is adnak egymásnak ajándékot, ez a jegyajándék. A menyasszony vőlegényének hat zsebkendőt, egy inget és egy selyemkendőt, a jegykendőt, adja. /Ma már a jegykendő ajándékozás nem divat./

A vőlegény felhuzza a menyasszony ujjára a karikagyűrűt, azonkívül kísérgyűrűt is ajándékoz. Ha módosabb a vőlegény, még valamilyen ékszerrel is kedveskedhet.

Minden háznál az a szokás, hogy az eljegyzéskor a vőlegény egy kis beszédet mond, amiben elmeséli megismerkedésük történetét, és kéri a menyasszony apját, hogy adja feleségül hozzá a lányát.

A szülők anyagi helyzetétől függően hívnak zenészeket is az eljegyzésre. Így biztosítják a jókedvet.

Régen az volt a szokás, hogy a menyasszony jegykendővel meglegyintette a jelenlevő lány barátnői arcát. Ez azt jelentette, hogy az a lány is hamarosan férjet talál magának.

Az eljegyzési lakoma menüje teljesen megegyezik az esküvői vacsoráéval. A vacsorát azok a szakácsok készítik el, akik majd a lakodalmi vacsorát főzik.

Az eljegyzési lakoma ceremóniáit szigorúan be kell tartani. Pl. nagyon kell vigyázni az ültetés sorrendjére, mert harag is származhat belőle. A menyasszony szülei nem ülnek asztalhoz. Ők vigyáznak arra, hogy a vacsora a legnagyobb rendben bonyolódjon le. Ők segítenek kiszolgálásban is. A férfi borral kínál. Az asszony pedig a fogásokat hordja fel. Az ültetésnél a vőlegény szüleinek meg kell adni a tisztességet, ezért őket ültetik a fő helyre. A vőlegény vendégei is nagy megtiszteltetésnek örvendenek.

A menyasszony és vőlegény egymás mellett ül. A menyasszony mellett az a férfi foglal helyet, aki a menyasszony násznagya lesz. A vőlegény mellett is ott ül leendő násznagya. A násznagyok mellett ülnek azok a barátok, ill. barátnők, akik a koszoruslányok, ill. vőfények lesznek.

Az eljegyzés törvényes elismerése a mátkaságnak a falu előtt.

A gyűrűs menyasszony már szabadon mozoghat, senki nem szólja meg a faluban, ha vőlegényével tartózkodik. Vőlegénye bármikor meglátogathatja, együtt mindenhol megjelenhetnek.

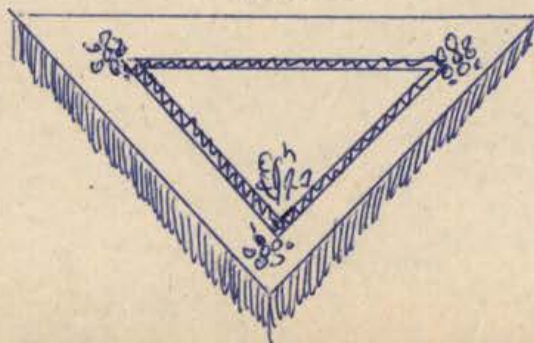
Ha bár van a faluban, a menyasszony csak vőlegényével táncolhat, legfeljebb a vőlegény jó barátai kérhetik fel.

Az eljegyzés után megkezdődik az előkészület a lakodalomra. A várakozási idő változó, vagy 3 hét, vagy 3 hónap, vagy fél év.

A jegyesség felbontása:

Ha a mátkapár az esküvő előtt rájön arra, hogy nem egymáshoz valók, vagy valamelyiknek más lány, vagy legény tetszik meg, akkor a mátkaságot felbontják. Ez abból áll, hogy a lány visszaküldi a jeggyűrűt, a kísérő gyűrűvel és az ékszerrel együtt, összetépi, vagy visszaküldi a fényképet is. A fiu is visszaköveteli a jegyajándékot. Ha az esküvő előtt a menyasszony, vagy a vőlegény valamilyen szerencsétlenség következtében meghal, az elhunyt szülei szintén visszaküldik az eljegyzési ajándékokat, mintegy jelezve, hogy a mátká szabad.

Jegykendő

Iratkozás

A fiatalok a házasság előtt elmennek a paphoz és bejelentik, hogy házasságra alakrtnak lépni. Ajánéket visznek megukkal, és kérik a papot, hogy hirdesse ki őket a templomban. A hirdetés költségeit a leendő násznagyok állják. A menyasszonynak és vőlegénynek legalább kétezer el kell menni a hirdetésre, mert a babona szerint aki nem hallgatja meg saját kihirdetését, annak süket gyermeke születik. A szülők jelenlétéhez nem fűződik ilyen babona, mégis legalább egy alkalommal meg kell hallgatniok a hirdetést.

Az esküvő előtt a pap elbeszélget a fiatalokkal, elmondja nekik, hogy mit jelent a házasság szentsége. Meg kell győnni, áldozni, mert különben a pap nem esketi meg őket.

Vendég hívás

Az a szokás Toponáron, hogy minden esetben a keresztapák töltik be a násznagyi tisztet. A keresztanya, vagy ha az már idős, akkor a lánya a nyoszolóasszony.

Vőfényeknek, silányoknak a jó barátokat, vagy a rokonokat hívják meg. Hivatásos násznagyok, vőfények is vannak a faluban, azonban ez mindinkább kimegy a divatból. Ilyenpl. Győrfi Jóska, aki már nagyon sok lakodalomban elmondta a köszöntőjét.

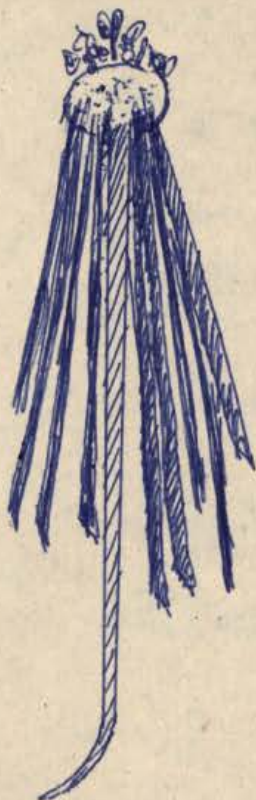
Rendszerint annak a joga a vendég hívás, akinek a házában lesz a lakodalom. Régen ezt a feladatot vendég hívók hajtották végre. Minden rokonhoz és jó ismerőshöz elmentek és meghívták a lakodalomra.

A vendég hívó botot a menyasszony diszította fel, de a meghívottak is felkötötték a botra saját szalagjukat. Amikor a "vendég hívók" elmondták a rigmusukat, a háziak leültek és megvendégelték őket. Minden háznál elmaradhatatlan volt a bor, így a haraadik-negyedik házba a rózsás-kedvű vendég hívók már nótával köszöntöttek be.

Toponáron a menyasszonynak és a vőlegénynek közös hívogatója volt, akit ill. akiket közösen kérnek fel erre a tisztségre. Ab. öt en-hatan vannak a vendég hívók. Ruhájuk ünneplyes, fekete kapjuk fel van szalagozva. Ha valaki elfogadja a meghívást, akkor felkötöti szalagját a vendég hívó botra. A meghívás az egész ház népére vonatkozik.

Vendég hívónak lenni dicsőség, ezért nem jár fizetség.

Vendégshivó bot

"Stafirungozás"

Toponáron a lányos mamák már akkor el kezdik gyűjteni a kelengyét, amikor még lányuk kicsike. Mégis az igazi készülődés csak a kérés és a kézfogó után kezdődik meg.

Ilyenkor eljönnek a rokonok, szomszédok segíteni. Tollat fosztanak, dunnákat töltenek. Befejezik, vagy ujakkal gazdagítják a kihimzett huzatok, terítők sorát. Régebben minden munkát a kelengyén az anya és a keresztanya végeztek. A menyasszony nem kapcsolódott bele ezekbe a munkákba, legfeljebb himezgetett, kisebb varrásokat készített. Az ő feladata más irányú: meg kell tanulnia főzni, mosni, vasalni, a háztartást vezetni. Ezekben a munkákban még nem jártas a menyasszony, hisz még olyan fiatal, hogy otthon mindig felmentették e munkák alól.

Márpedig egyetlen lány sem mehet addig férjhez, amíg meg nem tanulja ezeket, mert különben az anyósa ki is üldözné a világból.

A lány kelengyjének gazdagságát természetesen az határozta meg, hogy szülei milyen anyagi körülmények között éltek.

A kelengyében szerepelni kell a legfontosabb ágynemű daraboknak, butordaraboknak.

Juliska néni a következő staférunggal indult a házasságba:

- 12 vánkos
- 4 dűnya
- 25 abrosz
- 50 ^{ka}szásztó ruha
- 2 ágy
- 25 törülköző
- 2 szekrény
- 1 asztal
- 4 szék
- 1 toalett

Ezekhez járult még a 25 alsónadrág és a 12 ing, amit a férjének vitt.

Most már gazdagabb a lányok kelengyéje, többet adnak arra, hogy az új asszony kényelmesebb és szebb körülmények között lakhasson.

Már nem divatosak a régi sublótók és ágyak, a mai lányok már egy konyhabutort és egy hálószoba butort kapnak ajándékba.

Juli néni unokahuga a következő kelengyét kapta:

- 8 vánkos
- 2 paplan
- 3 dűnya
- 12 damaszt szalvéta
- vászon szalvéták
- 20 törülköző

Ezekhez hozzá kell számítani azokat a darabokat, amit nászajándékban kap a menyasszony: abroszokat, paplanokat, készleteket, ruhát, fehérneműt, stb.

Vásárlás

A kézfogó előtti héten a fiatalok elmennek megvásárolni a gyűrűket. Velük megy a lány anyja, és keresztanyja is. Ilyenkor veszi meg a szükséges készleteket, tálakat, tányérokat, evőeszközöket és minden olyan szükséges dolgot, amit házilag nem lehet előállítani.

Ha a vőlegény módosabb és a karikagyűrű mellé még más eljegyzési ajándékot is ad, azt nem a menyasszonnyal együtt veszi meg, hanem meglepetésként csak az eljegyzésen adja oda.

A vásárlás napokig elhúzódik. Az sen ritkaság, hogy a meghívott vendégeknek a menyasszony szülei megmondják, hogy mit vegyenek nász ajándékba. Ez esetben a vendégek is végigjárják az üzleteket a menyasszonnyal együtt; hogy a vásárolt ajándék megfeleljen a menyasszony ízlésének.

Menyasszonyi ruha, vőlegénying

A menyasszonyi ruha anyaga, varrása mindig olyan volt, mint a korabeli viselet. Tehát a század elején hosszú szoknya, alatta a "pentőlök" som, rékli, sok fodorral, csipkével, a fején virág koszoru. A 30-as évek menyasszonyi divatja már modernebb: Egybeszabott ruha, fátyol és mirtusz koszoru a divat. A mai lakodalmak már sok felesleges díszet elhagynak és mininkább az ésszerűség, és persze a modern divat kerül előtérbe.

A menyasszonyi ruhát a lány szülei veszik meg. A ruhát varrónő készíti el, aki az öltöztető szerepét is betölti.

A menyasszonyi ruha mindig fehér színű, - más szín szerencsétlenséget hoz - hozzá fehér cipő, kesztyű és mirtusz koszoru illik fátyollal.

A vőlegény ingét régen a menyasszony készítette el édesanyjával.

/Ma már nem divat/

Ez az ing díszes volt, a menyasszony gondos munkáját mutatta.

A vőlegény gatyáját is menyasszonyának kellett elkészíteni.

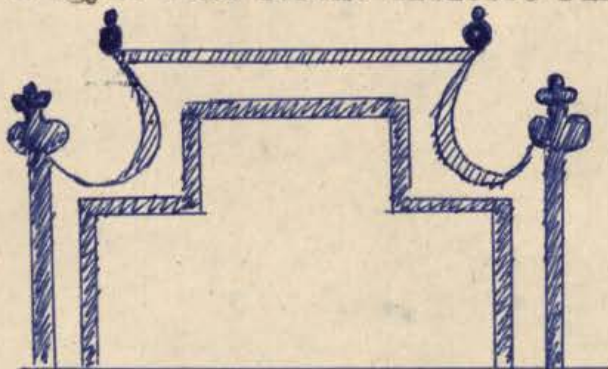
Igaz, hogy ma már eltűnőben van ez a szokás, de még most is divat az, hogy a menyasszony ajándéka között szerepel a 6 ing, 6 gatyá /gyári/, 6 törülköző.

A varráshoz az a babona fűződik, ha a menyasszony megszurja az ujját, miközben vőlegényének varr, akkor nagyon boldog lesz.

/Ezek után melyik menyasszony nem büki meg az ujját?/

A menyasszony ágya:

Lakodalom előtt a vőlegényes házhoz elvitték a menyasszony ágyát, a nyoszolyát. Ezt a ágyat rendszerint díszesre faragták.

Tréfás ének is fűződik az ágyvitelhez, amit a vőlegényes házban el is énekeltek.

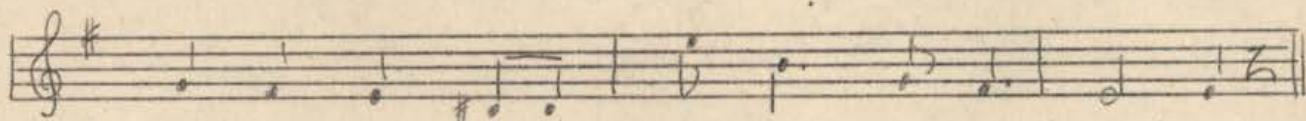
Esküvőre a menyasszony ágyát

elviszik a nyoszolyából.

addig amíg nem fekszik az ágyra.

hisz még nem lesz a nyoszolya még többé.

- II. Mögvan már a nyoszoja négy lába.
Gyere asszony feküdj föl a zágyra!
Vezsd a lábad vé bötü formára!
Hadd ropogjon a nyoszoja négy lábal!

Leány és legény bucsu

Toponáron még ma is megtartják a leány és legény bucsut.

A legény bucsut rendszerint a falu kocsmájában tartják, ahol összejönnek a legény barátai és elbucsuztatják a legény élettől. Lányok ilyenkor nincsenek jelen. Hajnalig mulatnak a legények, nea sajnálva a bort, a zenészeket. Mindenlegény elhuzatja a kedvenc nótáját, de a legtöbbet mégis a vőlegény huzatja, hiszen az ő tiszteletére rendezett mulatság.

Kis István bácsi mesélte el, hogy ilyenkor mulatják ki magukat utoljára a legények. /Pista bácsi nótája a "Kis kut, kerekes kut" volt. Ezt huzatta legtöbbet a legény bucsuján./

A legény bucsut tartókat a hajnal vetette haza. Minden valaaire való barát elmegy a legény bucsura, annál is inkább, mert ilyenkor a "cekket a vőlegény állja".

A lányok szolidabb körülmények között bucsuznak el barát-nőiktől. Rendszerint csak csendes beszélgetéssel, tervezgetéssel telik el az este. Igyekeznek jó tanácsokat adni a menyasszonynak. A lányok pedig kíváncsian lesik a menyasszony szavát, mert ilyenkor az elmeséli megismerkedésüket, mátkaságuk történetét. A lányok bucsuján idegenek és szülők nincsenek jelen.

Ma már kevés háznál maradt meg ez a szokás, bár tartalma más formában ma is fennáll.

Lakodalmasház:

A lakodalmas háznak az az ismertető jege, hogy rendkívül nagy a sürgés-forgás már napokkal az esküvő előtt. Surolnak, takaritanak, diszítik azokat a helyiségeket, ahol a lakodalmi vacsora lesz. A ház népét alaposan fenntartják a kíváncsiskodók.

Nagy bonyodalmat okoz a vendégek elhelyezése. Mindog akad azonban jó

ismerős, rokon, aki vállal néhány más faluból érkezett vendéget éjszakára. Ha sok a vidéki rokon, vagy a vőlegény, ill. menyasszony nem falubeli, akkor a lakodalmas nép feldiszített kocsikon érkezik a lakodalmas házhoz.

Nagy gondot fordítanak arra, hogy díszes és szép legyen a kocsi. Felhasználnak a díszítéshez szalagokat, virágokat, pattogatott kukorica füzéreket, stb.

A lakodalom időpontja:

A lakodalom megtartásához nem felel meg bármilyen időpont. Leggyakrabban ősszel, szüret után, farsangkor, vagy májusban tartják az esküvőket. Hét közben soha nem tartanak lakodalmat, csak szombaton délután, esetlen vasárnap. Azt tartja a babona, hogy pénteki napon nem szabad esküdni, mert szerencsétlen lesz a házaspár élete. Az is szerencsétlenség árnyékát veti előre, ha esküvőre menet borús az ég, vagy esik az eső, mert akkor az új asszony is mindig olyan szomorú lesz.

Ezekhez a babonákhoz még most is nagyon tartják magukat a poponáriak. Juliska néni mesélte, hogy amikor a keresztlánya esküdött, zuhogott az eső. Ráadásul egy fekete macska is átfutott az uttesten, az esküvői menet orra előtt. "Nem is látott szögény lán sorsa boldog" met meghalt a férje, nem sokára a lakodalom után.

Ma minden lakodalmat szombaton este tartanak, mert így még vasárnap is mulathatnak, de ugyanakkor hétfőre már úgy-ahogy ki tudják aludni magukat. A régi lakodalmak már délelőtt elkezdődtek. Juliska néni szerint azért hagyták abba ezt a szokást, mert a vacsoráig a menyasszony nagyon egyedül volt, így alkalom adódott a megrontására.

A vendégek a lakodalmas háznál gyülekeznek. Ide jön el a falu népe is, akik kíváncsiak a bucsuztatásra. A lakodalom napján már délben játszanak a cigányok, aminek különösen a falu fiatalosága örül, hisz alkalom adódik a táncra.

A menyasszonyt itt bucsuztatják el, ezért "siratónak" nevezik a délutáni lakodalmas házat.

A sirató vendégeit illik megkínálni lyukas kaláccsal, /perccel/ borral. Ha a menyasszony elkészült és elérkezett az esketés ideje, az első vőfény elbucsuztatja a menyasszonyt.

A menyasszony öltöztetése:

A menyasszony öltöztetésénél jelen van a menyasszony anyja, a "nyoszoló" asszony és a menyasszony legkedvesebb barátnője. Divat a faluban, hogy az öltözteti a menyasszonyt, aki a ruháját készítette. Gondosan vigyáznak az öltöztetők, hogy a menyasszony valamilyen ruha darabját fordítva vegyen fel, mert ha ezt elmulasztja, akkor asszony korában soha nem lesz szerencséje. A menyasszony egész öltöztetés alatt nem nézhet a tükörbe az előbbi oknál fogva. Toponáron a menyasszony ruhája mindig fehér, mert a színes ruha nem hoz boldogságot. Régebben a menyasszony fejére csak "máslit" tettek, koszoru nem volt még akkor divatban.

Anikor a menyasszony felhuzta a cipőjét, az öltöztetők belacsusztattak egy krajcárt, vagy egy ezüst pénzt, hogy majd meg nem csalja a férje.

A véglegény öltöztetésénem volt ilyen ^Yceremónikus. Mindössze az volt a kikötés, hogy neki is fordítva kellett felvennie valamilyik ruhadarabját.

Lakodalmi konyha:

Toponáron az a divat, hogy minden lakodalomba meghívott vendég magával viszi azokat a szükséges nyersanyagokat, amiből a lakodalmi vacsora készül. Tyukot, tőjást, lisztet, vaját, zsírt, cukrot, mákot, tejet, ^ddiót visznek a lakodalom előtt való 2., 3. napon. Minden vendég tortát is visz magával, amit vagy házilag készít el, vagy cukrásszal készített.

Mindenki arra törekszik, hogy valahogy megszentse a saját tortáját. Ha sikerül a terv, akkor a megmaradt tortát mindenki hazaviheti. Így aztán mindenki a kedvenc tortáját eheti.

A lakodalmi vacsora elkészítése a szakácsnők feladata. Minél módosabb valaki, annál több szakácsnét hív.

A vacsora elkészítése nagy feladat, amihez nemcsak jó nyersanyagokra, hanem helyre is szükség van.

Nagy lakodalmaikkor még külön kemencét is építenek, hogy a rengeteg húst, kalácsot ki tudják sütni-

Az étkezést sem tudják lebonyolítani a ház belső helyiségeiben, ezért sátrakat huznak fel az udvaron.

A főzés zavartalanságához hozzátartozik a tűz ébrentartása. Ez a "tűzcsináló férfi" feladata. Nőkre nem bízzák a tűz rakását, mert a hatalmas hasábokkal azok nem boldogulnak.

A menyasszony kikérése:

A koszoruslányok, vőfények, a násznép egy része a vőlegényes házban gyülekezik. Innen indulnak zeneszóval a menyasszonyért. Ha toponári a vőlegény, legtöbbször gyalog teszik meg az utat. Vidéki vőlegény esetén feldiszitett hintókkal érkeznek a menyasszonyos házhoz. Régi divat volt, hogy felöltöztetett "ál-menyasszonyt" vittek a vőlegény elé, akinek ki kellett választania mátkáját. Nem volt nehéz dolga, mert ezek a menyasszonyok felöltöztetett öregasszonyok voltak.

Az is divat volt néhány háznál, hogy a menyasszonyt pénzért kellett kiváltani.

A menyasszony kikérése az első vőfény feladata volt.

Minden háznál, minden lakodalomkor olyan köszöntőt kellett mondania a vőfénynek, ami arra a családra, arra a menyasszonyra vonatkozott.

Az első vőfény bucsuztatója: /kikérő/

"Mink, kik összegyűttünk e szép ünnepségre,
Haggyuk a nótát, lögyünk kicsit csödbe.
Kedves menyasszonyuk bucsut dhajt vönni,
D' a nagy bánattu nön tud ü szólni.
Engöm hijott ü el, hogy szószólája lögyek,
Ezért kéröm tehát, ide figyejjenek!
A vendékségöt segéjje a Jézus,
Tehát hozzáfogok mondani a bucsuzásonhoz.

Tavasszá., amikor a rügyek kifakannak
Mögérköznek hozzánk a vándorló madarak.
Ujjongva röpülnek kiterjesztett szárnyal,
Esőbe, viharba mindig büszkén, bátran.
Nön fének a szélnek pusztító kezétül,
'észket raknak a piros rózsa levélbü'.
Fészket rakok én is életém párgyával
Boldogan dalolok viharral és árral.
Kicsi édes bimbó, csacaka gyermekségem,
Viruló rózsa lött a nap melegitül.
Szép lány életém viruló hajnalán
Egy uj utban bizok, mely boldog lösz talán.
Most uj eröt érzék mámoros sziveembe
Hisz édüs férjem fog állani mellettem.

Hisz menyasszony löttem, ruhám hófehér,
Fejemen mirtusz van, mögyök esküvőre.
Szeretött jó apám, most hozzád fordulok,
Bucszó beszédem szorongva elmondom.
Köszönetet mondok atyai voltodnak,
Hogy apúta engem, kedves leányodat.
Reszket az ajkam a bucsu percitü,
Nagyot dobban a szivem meleg szeretettü.
Hisz neked köszönöm, hogy látok és élök,
Hogy szivembe mostan boldogságot érzök.
Köszönöm, köszönöm hü szeretetedet,
Álgyon mög az isten, szivembü kívánom.
Ezzel beszédönet tüleg be is zárom,
Kedves édös anyám, mostan hozzád szólok,
Fájó mély sóhajjal tetüled bucsuzok.
Sok sötét északán, hogy mellettem által.
Gyermök ágyam mellett félve rám vigyásztál.
Mégvétél a szélnek érintő kezétü,
A mindennapi élet rossz-rossz veszéjítü!
Első lépésemkor, mikor megindutan
Ölelő két karod biszton mökfokhattam.
És a hü szömödnek kísérő honába,
Hányszor mökpihentem csöndes északába.
Hisz együtt örültünk, együtt/ bánkóttunk,
Ugye, drága jó anyám, mi el nem marattunk.
Kérlek, hogy az élet induló percibe
Kisérgy továbbra is áldott hü kezedde.
Hotyha mellettem ász, hotyha hallom hangod,
Könnyebb lösz az élet, möglössz minden álmon.
Borujj rám mégéccör anyai szivedde,
Töröd le a könnyem gondos két kezedde!
Szoricca magatúhó reszketve és sirva,
Nem féjj, édös anyám, nem hallak e soha.
Ata hát rám mégéccör anyai áldásod
Mégkhajtom a fejem büszkeséggé, bátran.
Emögyök én, mer vár az ur szeretete,
Ezzé dicsértessék az Urjézus neve.

Jóságod az Isten megálgya.
Fülnevété, vigyáztá rán,
Örvengyé most boldogságon naptyán!
Drága anyai kezedre hujjon most a könnyem
Had pihennyen még gyermeked sziveden.
Szoricca szivedre, esókojj szeretettel,
Sókodat viszonzom, az léssz köszönetem.
Ujj életet keresök az Isten szent nevébe,
Tovább is gonduj/ rá szeretettel !
Bucsuzóm tőled bevégezem,
Algyon mög az Isten, tüle esztet kéröm.
Bocsáss mög, ha vétöttem téneköd,
Édösanyám, ezze Isten veled.
Bucsuznom köllene valakitü,
De ő távolba van szeretteitü.
Édösapám, kit itt nem láthatok
Sájó szivvé most tarád gondolok,
Sragattak tülem messze idegönbe,
Vajon tész é valaki virágot a körösztödre?
Messze menté tülünk, más idegön tájra,
Ott ért utol a halál kaszája.
It/ hattál engömet, fiatalon, árván,
Nem vagy itt többé, hogy rám vigyázzá.
Csak gondolattal, sóhajjá küdök köszönetét,
apám a jószágodat hogyan köszönyem mög?
Csak még éccör borúhatnék szerető szivedre
Sgy kérném áldásod szerető gyermekedre.
Csak még éccör anná csókot, drága apám,
Kit az ég elszólitott tőlem.
Hiába várlak, messzi tájon pihensz,
Sitt szünt mög dobogni a té áldott száved.
Nem mondhatom aszt, hogy édösapám,
Kinek elpanaszolhatnám, ha valami fáj.
Nem acc többé tanácsot fiadnak,
Nem léhecc tanuja boldogságonnak.
Szivembe örökké él a té neved,
Igy hálájja még jószágod gyermeked.
Szerető csókom küldöm feléd, édösapám,
Lélékben tégöd csókullak tehát.
Ujj élet előtt álló gyermeke,
Édös jó apám az Isten veled.!

Az első vőfény mellett néhány háznál még az első "silány" is mond búcsuztatót. Amikor Juliska néni silány volt, ezt a köszöntőt mondta:

"Jézus, mennyei vőlegény,
jőjj ehől a háznál!
Nyujtsd ki áldott szent
jobbodat ehől a párnól!
Adj nekik szent szivedet,
olcsd üdv forró fényűdet,
Hogy egymást forrón szeretvén
neköd éjjenek.
Jézus minkét kezet összekötik
nincs ki fölölgya,
Minkét szívet fogadd
most oltalmazdba!
Balasztod a jegyűt,
és örömlük a szeretet,
Rózsalánc a hű vezérük.
És te ifju vőlegény,
ki életéd lekezűb pontyán ész,
Most szivedbe egy virágot,
örökre bezársz.
Vigyázz e szép virágra,
hogy szél ne bántsa,
Légy reménye, boldogsága,
védő bátyája!
És te ifju menyasszony
ki most pártát cseréssz,
Szülőd keblétől ujj életre léssz.
Virujj férgyed ódalán,
vigasztad minden baján!
Ossz még vele a terheket
az életéd folyánán.
A hit, remény, szeretet kösse össze szíveteket,
szent áldása koszorúzza éltetek.

Nemcsak a vőfénynek és a koszorúslánynak akad ilyenkor dolga, hanem a násznagynak is. A vőlegény násznagyát sokszor komoly próba elé állítják.

A násznagy feladata, hogy a vőfélyel együtt kikérje a menyasszonyt. A vőfélyt észébe se jut senkinek megtréfálni, de a násznagynak mindig számítani kell arra, hogy megtréfálják, feladatok elé állítják.

Juliska néni mesélte el a következő esetet:

"Ügyik rokollánt attuk férhő. A násznép addig nem gyűhetőt be a házba, amig a násznagy mög nem tutta mondani, hogy mi van a lábom között. Kimöntem az ajtóba, asztán hát ~~ety~~ piűös üjegöt töttem a lábom közé, a szoknyám alá. Sënki nem látta, mi van ott.

Forektan, forektan, nem tutták mögaondani, hogy mi van ott.

Én asztantem, addig nem gyűhetnek be, amig mög nem mongyák, mi van a lábom között. Hát má asztán sokáig talágtták, nem taláták ki.. Montak szépüt is, csunyát is, nem tutták, hogy mi az.

Hát vé re má annyira möksajnátaa őket, mög más igön fásztak, hát kénytelen vótam beengenni. Asztán kihusztam a lábom közü a pintös üjegöt, hát akko' maj hanyatt estek, annyira nevettek, hogy ~~egy~~ üjeg vót"

Amikor már minden kikérő elhangzott, a zenészek elkezdik a nótákat., az első a "kikérő nóta".

"egtöbbször azt játézák, hogy " Két babonás két szemednek ..."

A bucsuztató alatt a vendégek sirnak, a menyasszony elbucsuzik szüleitől, megcsókolja ismerőseit, rokonait.

"zután elindul a lakodalmas menet a templom felé.

Lakodalmi menet:

A templomba a vőlegény és a menyasszony rokonsága együtt indul.

A "trottyos banda" zeneszóval kíséri őket. A lakodalmas menet a következő képet mutatja:

Elöl a két násznagy halad a nyoszolóasszonnyal. Őket követi a menyasszony az első vőfélyel, majd a két kis koszoruslány következik a két kis vőfélyel. Ők viszik a menyasszony fátylát. Utánuk a vőlegény következik, az első koszoruslánnyal. Mőgöttük haladnak a koszoruslányok a vőfélyekkel és a násznép. Az utca mindkét oldalán bánészkodók kísérik őket.

A lakodalmas menet hangulata rendkívül vidám. A nézőknek kalácsot osztogatnak, minden férfi zsebéből kikandikál a boros üveg.

Sokszor a zenészetet is túl harsogja a lakodalmasok kurjantása.

Az esküvői szertartás babonái:

Nagy figyelmet kell fordítani a menyasszonynak arra, hogy amikor belép a templomba, bal lábával lépjen be először, mert akkor ő lesz az ur a házban. Ellenkező esetben férje elnyomja.

Ha az idő alatt, amíg a menyasszony a templomban, vagy a környéken tartózkodik, valakinek sikerül lopni a menyasszonyi fátyolból, akkor a menyasszonyt megrontják.

Ha az oltár előtt a menyasszony, vagy a vőlegény a másik fél lábára lép, akkor a házasság alatt mindig ő parancsol.

Ugyanezt eredményezi az is, ha a kéz összetételkor felül tartja valaki a kezét.

Több párnak egyszerre nem lehetett esküdni. Hogy miért, arra nem tudok feleletet adni.

A szertartás alatt csak annak a párnak énekelt a kántor, aki azt megfizette. A templom feldiszipítése is ezen mulott, így diszességén le lehetett mérni a leendő pár gazdagságát.

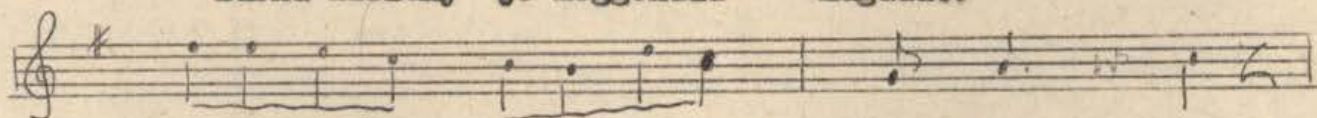
A püspöki esküvőt vagy délelőtt, vagy közvetlenül a templomi esküvő előtt tartották. Itt csak a szülők, és a legközelebbi rokonok vettek részt a násznagyokkal.

Az esküvői menet nótái:

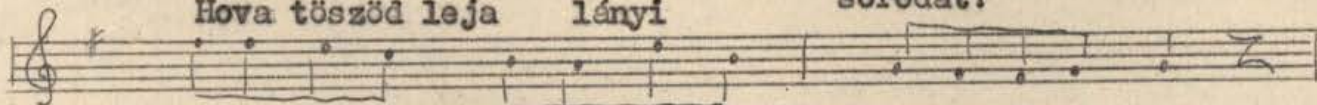
Toponáron még most is minden lakodalmas menetet zenével kísérik. Minden lakodalmonkor ugyanazokat a "nótákat fújják". Néhányat lejegyeztem közülük.

Barna kislány jó meggondúd magadat!

Hova tőszöd leja lányi sorodat?

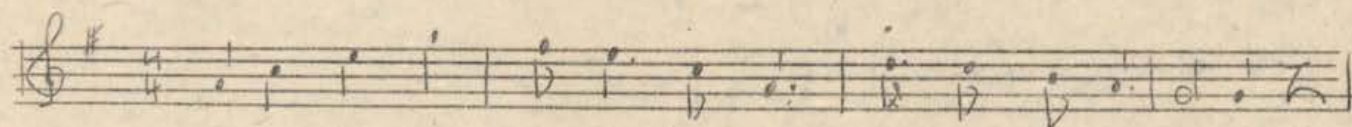

Toponári joltár elé hotyha letőszöd

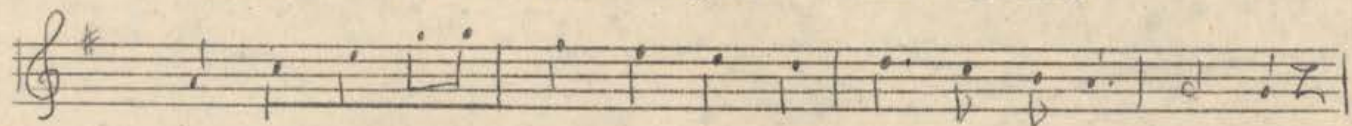

Onnajd többet soha föl ső vöhetöd.

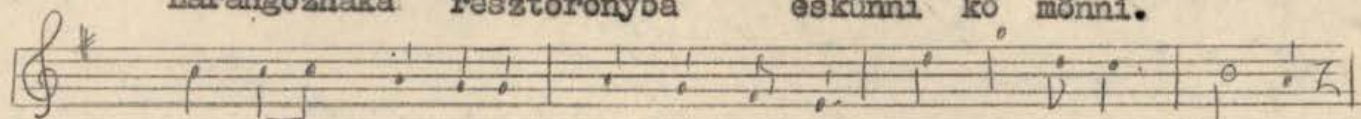
Kukorékul a kis kokas.....

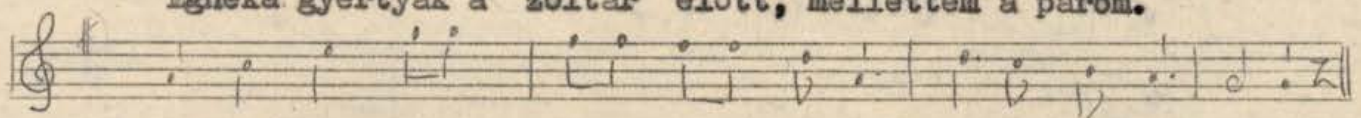
Kukorékul a kis kokas hajnal akar lönni.

Harangoznaka résztoronyba eskünni kő mönni.

Égneka gyertyák a zoltár előtt, mellettem a párom.

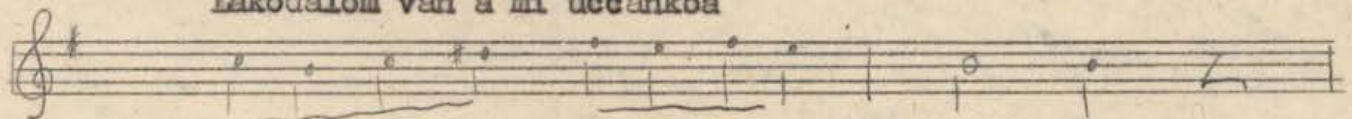

Ecsérétéka karikagyűrűmet még éök is bánom.

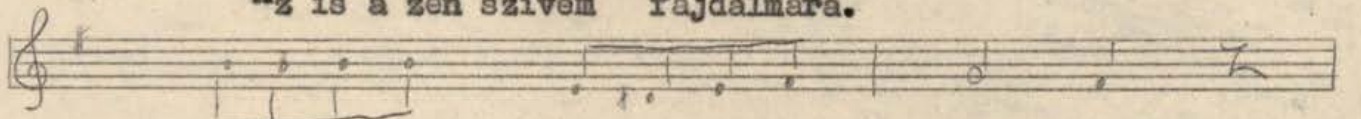
Lakodalom van a mi uccánkba.....

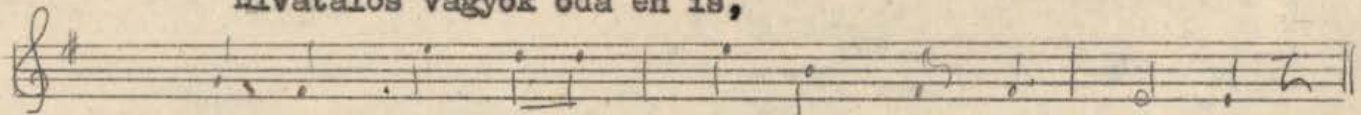
Lakodalom van a mi uccánkba

Az is a zén szivem fájdalmára.

Hivatalos vagyok oda én is,

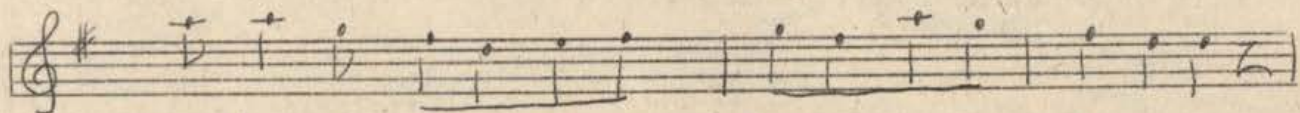
Él se mönnék, ha szásszor üzennek is.

Vége van má a lakodalomnak,
Nagy bánata van a mönyasszonynak
Forgattya a karikagyűrűjít,
Sajnájaja régi szeretűjít.

Ihajja, eszt a kislányt.....

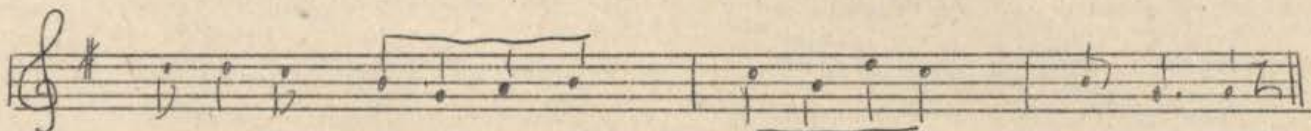
Ihajja, eszt a kislányt nem az anya navelte.

Ihajja, zód erdőbe a vadgalamb kötötte.

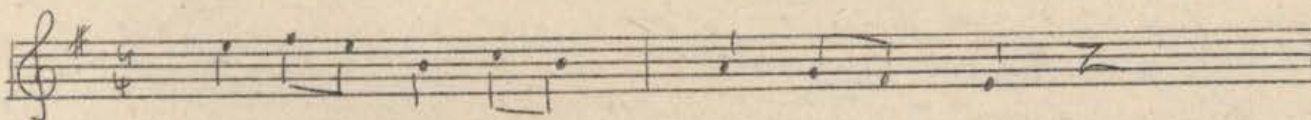

Nem kő néki édessannya cifra selem dnyhájja,

Ihajja, betakargya szertője subájja.

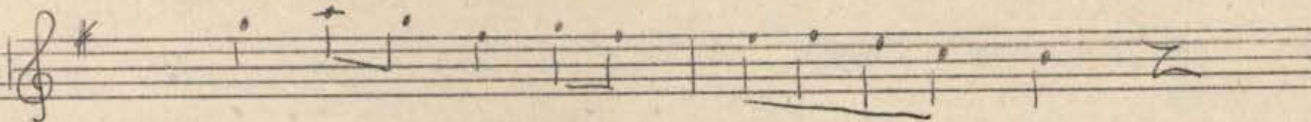
Érik a, hajlik a buza kalász...

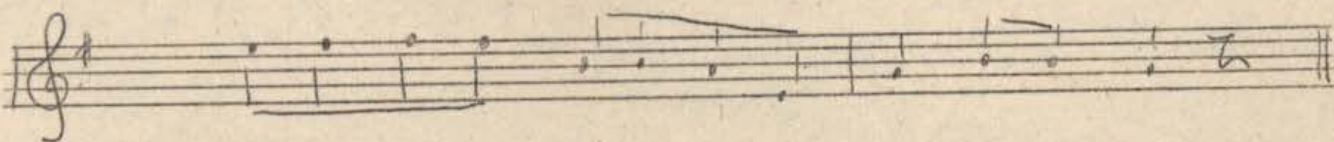
Érik a, hajlik a buza kalász

Nálamná szöbb szeretőt nem talász

Nálamná szöbb szertőt ha talász,

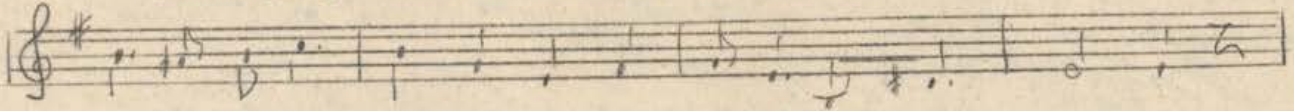

Szakaggyon rád a magos ég, kedves babám.

Édősanyám, kösse föl.....

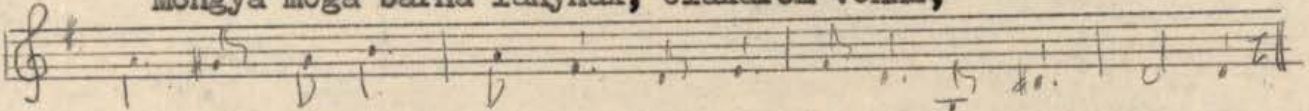
Édősanyám, kösse föl a kendőt az fejire!

Mönnön e a barna lányhó kija falu végre!

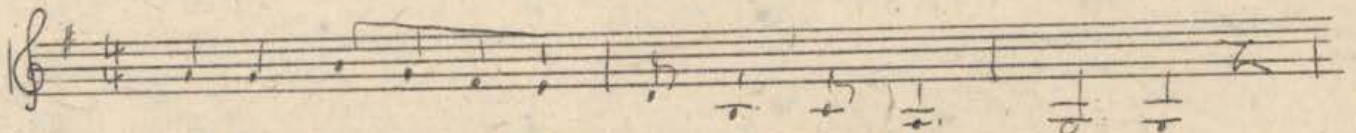
Mongya möga barna lánynak, elakarom vönni,

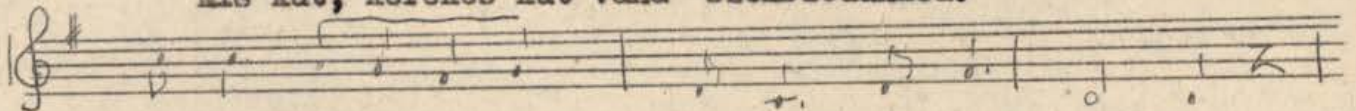
Kérdözze mög, akar eja feleségöm lönni!

Édös fíjam, aszt a kislányt vesd ki a fejedbül!
Nem érdömli mög, hoty szeresd szivedbü, lelkedbü.
Mera zédös anyya aszt üzente, gazdagabb is klrte.
Édősanyám, fáj a szívem, maj mög halok érte.

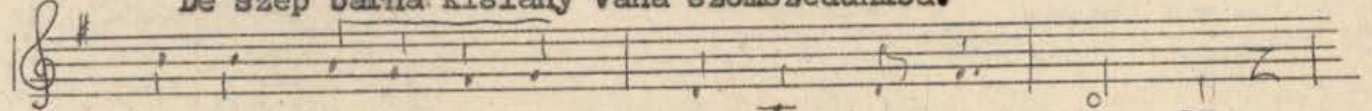
Kis kut, kerekas kut.....

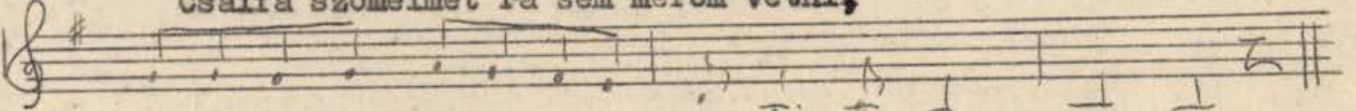
Kis kut, kerekas kut vana szomszédunkba.

De szép barna kislány vana szomszédunkba.

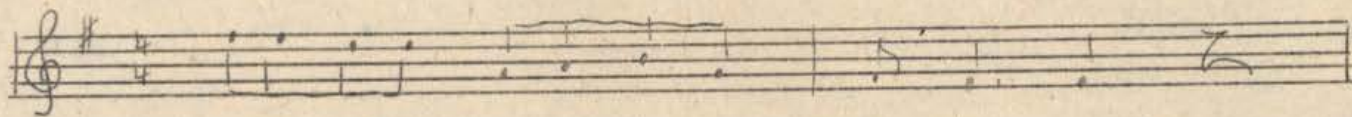

Csalfa szömeimet rá sem meröm vetni!

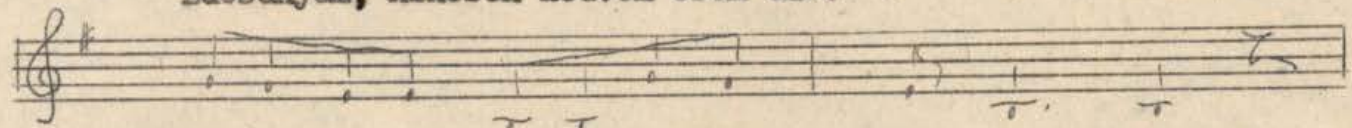

Fíjatal a zédösannya, aszt is köll szeretni.

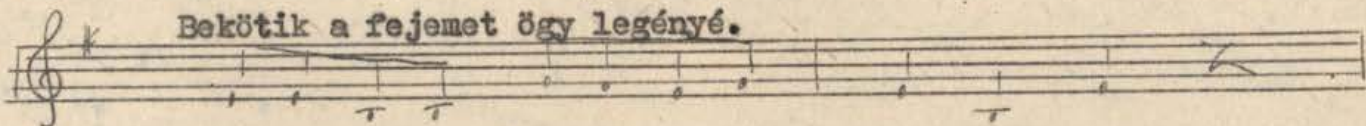
Édősanyám, nincsen kedvem.....

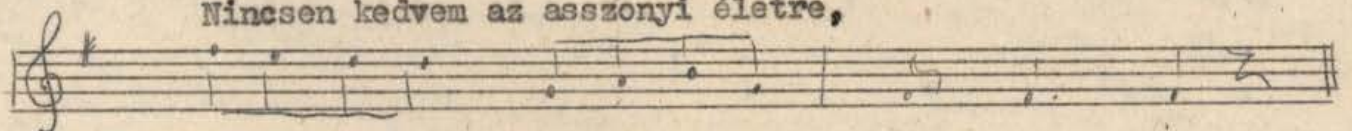
Édősanyám, nincsen kedvem csak azé.

Bekötik a fejemet úgy legényé.

Nincsen kedvem az asszonyi életre,

Fája szívem, kész a mögrepedésre.

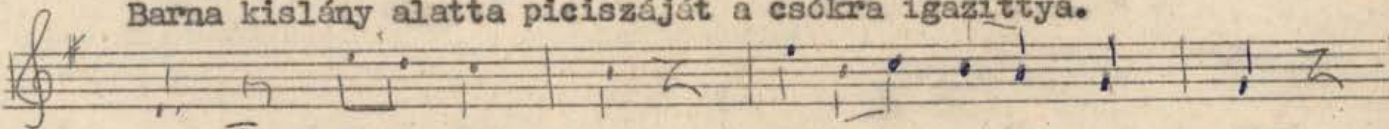
Házunk előtt almafa.....

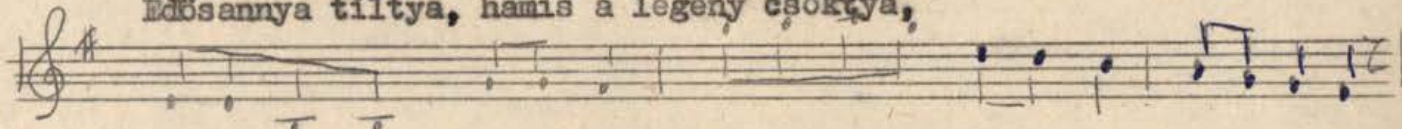
Házunk előtt, almafa, köpönyegöt arra van fölakasztva.

Barna kislány alatta piciszáját a csókra igazította.

Édösannya tiltya, hamis a légény csóktya,

Mera lagény mind hamis, nékha imátkozik is a templomba.

Piros keszkenőm.....

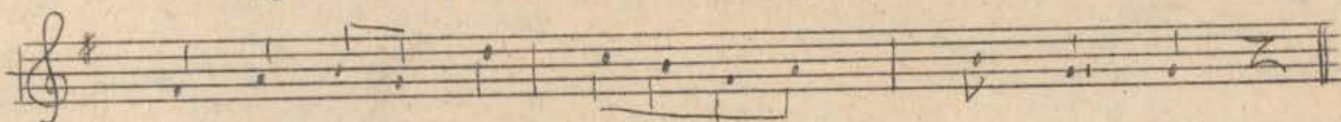
Piros keszkenőm, de elvötted mindenem!

Elvötted a szép leányi életöm.

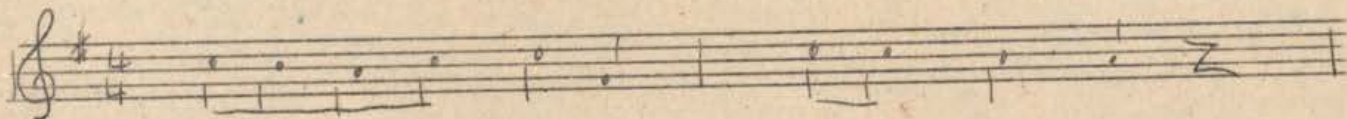

Jaj, istenem, mit is köllött mögérnem!

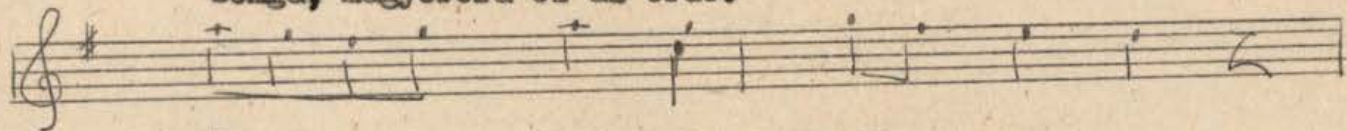

Szép lány életöm rongy embörré letönnöm.

Somfa, magyorófa....

Somfa, magyorófa ez az erdő.

Ómm mög nekör, rózsám, kit szerető?

Nöm szerettem nálad ögyebet

Öszöm aszt a caalfa szömeidet.

Esküvő után a nyoszlyóasszony odaadja a papnak szánt rozmaringos alnát, a pap pedig kikiséri az ifju párt. Aki külön megfizeti, annak feszületet, vagy más vallásos jelképet is ad.

„Esketés után /néhány esetben előtte való nap/ a násznagyok kifizetik a pap „fáradozását”, az esküvő költségeit.

„ma lakodalomnál az a szokás, hogy az ifju párt hintó, vagy autó várja, és azonnal elviszi őket Kaposvárra, a fényképészhez. Közel van a város, ezért ez már szokássá vált.

A városból hazajövet már áll a mulatság, tart a tánc, a vendégeket kaláccsal, süteménnyel, borral kínálják.

A lakodalom vendégei:

A vendégektől már a lakodalom időpontját megelőző második, harmadik héten meghívják. Azt, akit véletlenül kifelejtenek, és csak az esküvő előtti napokon hívják, az el se megy a lakodalomba, mert az ilyesmi nagy sértésnek számít.

Jó dolog a lakodalom, de a vendégekre, különösen akik valamilyen tisztséget is viselnek, vagy felelősség és sok kötelesség hárul.

Nyoszlyóasszony:_____

Fontos és megtisztelő feladat nyoszlyónak lenni valakinek a lakodalomán. Nyoszlyóasszonynak a menyasszony keresztanyját hívják meg, ahol pedig a keresztanya már idős asszony, akkor a lányát. Előfordul, az is, hogy a nyoszlyó valamelyik rokon, vagy egy kedves ismerős, de ez nem törvényszerű, inkább nagy megtiszteltetés. Régebbi lakodalomkor esküvőre ment a nyoszlyóasszony az esküvői menet élén haladt a násznagyokkal, akik közül az egyik rendszerint férje volt.

Ma már nem divat, de a régebbi lakodalomkor a nyoszlyóasszony egy tyukot vitt a kezében és egy zöld ciprus ágból font koszorút.

A tyukot úgy kellett ellopnia a lakodalmas háztól. Ugy mondják, ha a nyoszlyó nem tudja úgy ellopni a tyukot, hogy ne vegyék észre, akkor a menyasszony asszony korábban ugyanúgy elszökik a háztól, mint a tyuk. A lopott tyuk lábát és szárnyát átkötötték piros szalaggal.

A fiatalokat zeneszóval kísérik az esküvőre, de a nyoszolyóasszony-
nak kötelessége volt, hogy végig "rikogassa" az utcát.

Csak így lesz boldog a fiatal pár. Érdekes, hogy most mégis
elhagyták ezt a szokást. Ma már nem divat a tyuk loppás sem.

A nyoszolyó asszony csupán egy rozmaringos almát visz a kezében.

A megtiszteltetés mellett az anyagi költségek egy része is a nyo-
szolyóasszonyra hárul. Ő fizeti a papot és régebben a jegyzőt is.
Ki kell tennie magáért az ajándékozáskor is, de a rozmaringos po-
hárba is neki kell beletenni legtöbbit.

Ugyanakkor el kell tűrni azt a rengeteg csufondáros köszöntőt, amit
neki mondanak a vacsora alatt.

Násznagyok:

Már a násznagy néhány feladatát elalítottam: a menyasszony kikérése,
pap fizetése, ehhez járul még az a gavallérság, ahogy viselkednie
kell az egész lakodalom alatt. A zenészek pénzét neki kell pó-
tolni, ha esetleg nem tudták a rozmaringos pohárral összeszedni.
Az esküvőn a násznagyok tanuként szerepelnek. "Übb "hivatalos"
teendőjük nem is lenne, mégis az egész lakodalom alatt állandóan
résen kell lenniük, mert kiméletlenül megragadnak minden alkalmat
a megtréfálásukra és a megfizettetésükre.

/Részletesen ezeket a tréfákat egy későbbi fejezetben írom le./

Vőfények:

Legtöbb dolga az első vőfélynak és koszoruslánynak van.

A vőfély kéri ki a menyasszonyt, ő bucsuztatja, ő viszi
körbe a rozmaringos poharat a silánnyal együtt, ő viszi be az
első tál ételt és mondja el köszöntőjét.

Vacsora után a vőfély kezdi meg a táncot a menyasszonnyal, ill.
az új asszonnyal.

Koszoruslányok:_____

Rendszerint rokon lányok, vagy jó barátok.

Csak az első koszoruslánynak van tulajdonképpen feladata a lakodalom alatt. A többit csak a dísz kedvéért öltöztetik hosszú ruhába.

"Lakodalom tetszetősége azon is múlik, hogy hány koszoruslány van. A vacsora megkezdése előtt az első koszoruslány köszöntőt mond, amely a következőképpen hangzik:

"Elérkezett ez a nagy nap, esküvőtök napja,
Az ar ki arcotokra a boldogság pirja.
Pár órája esküdtetek egymásnak hűséget,
Aggya isten, hogy mindvégig boldogságba éjjetek!
Kánaánba az ur az ifju párt megállította,
Ugy állgyon meg benneteket Jancsi és Mariska!
Rózsa lügyön utatokon, a szeretet rózsája,
Amely a ti kis családotokat boldogságba elringattya.
"Ingasson el titeket is az égbü gyütt szeretet,
Állgyon mög az édös Jézus ifju pár titeket!

Most kedves vendégök, poharat a kézbe,
Kiálcsuk minnyájan, hogy az ifju pár nagyon soká éjjën!"

A koszorus lánynak nagyon óbernek kell lenni a vacsora alatt. Juliska néni így indokolta meg, hogy miért:

"Lakodalom első estéjén, amikor még a menyasszonyon rajta van a ruha, aztán vacsoráná lnek, mög vacsora emütává is a koszorus lánnak otz kő lni a menyasszony mellett. Ném mer emozdúni, mer fél, hogy elzoptyák a menyasszony cipőjít. Ugy elviszik, hogy ném is tuggya, hová vitték. Nagyon drágán kő akkó a koszorus lánnak mökfizetni. Ha az ném tuggya mökfizetni, akkó a násznagynak.

Ugy, hogy annyit főbűcsűnek a cipőjé, hoty hát majnëm úgy lakodalmat lühetne tartani belüle. Ezürekét kérnek érte.

"zé nagyon ügyenek a cipőre, hogy a menyasszony cipőjét e né tuggyák lopni. Az első koszorúlánynem is mer onnadj emönni! Ugy csinál, hogy mindig rálép a menyasszony egyik lábára, hogy hát észrevögye ha valaki nyul hozzá, mer a menyasszony hagyja, mer a pénz a menyasszonyé lössz, ha letuggyák lopni a lábára a cipőt. "z ijjen szokás."

Nagy megtiszteltetés, ha valakit első koszorúlánynak hívnak. Gyakran harag is származik abból, ha esetleg mégis második, vagy harmadik lesz az illető a rangsorban.

Az első koszorúlányn további teendőit a lakodalmi vassorával együtt írón le.

Örömszülők:

A menyasszony, ill. a vőlegény szülei ugyanugy, mint az eljegyzéskor, nem ülnek asztalhoz. Nekik kell vigyázni arra, hogy a vendégek semmiben se szenvedjenek hiányt. Mindeki jól érezze magát.

Beszélgetnek a vendégekkel és ügyelnek arra, hogy le ne foggyon az asztalról a bor és a jobbnál jobb falatok.

A vőlegény, /ha a vőlegényes háznál van a lakodalom, a menyasszony/ szülei ott ülnek az asztalnál, a fiatal pár közelében. Ők vendégek itt, ugyanugy, mint bárki más.

toponáron nincs meghatározott ülésrendjük a vendégeknek, csupán az törvényszerű, hogy a menyasszony és a vőlegény mellett az első, majd a második, harmadik koszorúlányn, ill. vőfény ül.

Szakácsnők:

Nagyon fontos, tisztséget töltenek be a szakácsnők.

lakodalmi menü elkészítéséhez olyan asszonyokat hívnak, akik már bizonyos rutinnal rendelkeznek. Van olyan asszony a faluban, aki különösen jól ért a torták elkészítéséhez és díszítéséhez, van ki a peccenyék, kuglófok mestere.

Tavasszal, vagy őszeletkor, amikor egymást érik a lakodalma, valóságos harc folyik ezekért az asszonyokért. Rendszerint egy asszony irányítja az egész előkészületet, ez a főszakácsné.

Mellette dolgoznak még azok a rokonok, ismerősök, akik jól értenek a sütéshez, főzéshez. Nekik ad utasításokat a főszakácsné.

Még egy követelménynek kell megfelelni a szakácsnőnek: szellemeseknek, jókedvűnek, mulatósnak kell lenni egy igazi szakácsnőnek.

Vacsora után, amikor az asztalt leszedik és a szakácsnők elvégeznek a konyhában, akkor kezdődik csak az igazi mulatság.

A szakácsnők minden csinyben a fő mesterek. Abból tesznek bolondot, akiből lehet, gyakran az egész társaságból.

Kis Istvánné gyakran szerepel a szakácsnők listáján, tőle hallottam a következő történeteket:

"Én is fölötteszen egy másik asszonnyal, én ^éty kisasszonnak, az mög ^éty katona ruhába. Tollas kalap vót a fejembe. Asztán bemöntem, fehér kabátom vót, ^égy esernyő vót a kezembe. Ippeg ugy néstünk ki, mint két rokkant.

Hát amikor bemöntünk, senki nem ismert mög. Asztán kértünk helet.

Nem akartak anná. Aszmonták, itt a grófné.

Még a saját uram se ismert mög. Aszonta: - Kik ezök a vén disznók?"

Mindönki aszonta, hogy ki kő innejd kergetni ezóket!

"...Én mög kerestem mindig a vőlegényt. A vőlegény mellé akartam ^üni. Hát nem engedtek oda^üni. Aszontam, hogy én vagyok a felesége. Vájjon ^é tüle a menyasszony. Hát lött ojjan nevetés, hátbacsapkodás, amikor ^évetk^észünk! Még most is emlögetik."

A szakácsnők feladata a kásepénz szedés is, amit külön fejezetben tárgyalok. Itt lesz szó a szakácsnők táncáról is.

Zenészek:

Minden faluban van a falu igényeit kielégítő zenész bandája.

Toponáron a Jergelek, vagy a Viktor bandája muzsikál.

A zenészeket esküvő előtt kb. két-három héttel megfogadják, mert különben azok máshova szerződnek. A zenészek feladata közé nemcsak a lakodalom végig muzsikálása tartozik, hanem az is, hogy elkiebr-jék az esküvői menetet a templomba. Ezért jól kell játszani minden zenésznek fuvós hangszereken is. Ezt az esküvői zenekart "trottyos bandának" nevezik.

A zenészek munkája a sirató muzsikálásával folytatódik. Az elnevezéssel ellentétben itt zene, tánc folyik, kivéve a menyasszony kikerését és bucsuját, mert ez igazán megható jelenet.

A lakodalom tühajdonképpen a vacsora után kezdődik, a köszöntőkkel, a "dusozással," a tánccal. Közben a zenészeknek végig kell hallgatni azokat a tréfás köszöntőket, amelyeket nekik szánt a jükedvü vendégsereg.

Elég primitivek ezek a csipkelődő versikék, mégis nagyon jól el tudnak szórakozni rajtuk,

Igy szdl pl. közülük az egyik:

- Muzsikások, hányan vattok?
- "atan.
- Hatnak lögyön ~~ety~~ szöme !

Ezen aztán fél óráig elnevetgélnek.

Nélkülözhetetlenek a muzsikások lakodalomkor, mégis elég mostohan bánnak velük. Azt a hangot alkalmazzák velük szembe, amit ők nehezen, vagy egyáltalán nem szenvednének el mástól. "szellemesnek vélt sértéseket aztán anyagiakkal kárpótolják.

Tulajdonképpen a zenészeket maguk a vendégek fizetik, abból az pénzből, amit a szakácsnők kásapénzen összegyűjtenek. Ehhez járul még a rozsmaringos pohár mellé csusztatott összeg is.

Igy minden esetben összegyűlik 800-900 Ft., vagy még ennél több is.

A lakodalmi vacsora:

A lakodalmi vacsora este 7-8 óra között kezdődik. A szakácsnők befőzik a levest és felszolgálják az ételt a már terített asztaloknál ülő vendégeknek.

Az első tál ételt mindig a vőfény viszi be, a többit a szakácsnők tálalják fel.

A vacsora az aranyárga tyukhuslevessel kezdődik. Hagyomány, hogy a leves minél zeirosabb legyen, hadd lássák, hogy nem sajnálták a belevalót/ és sok legyen benn a vékony metélt.

Ha a levest elfogyasztották a vendégek, akkor a "borgyupürküt" következik nokedlival, vagy rizszel.

A következő fogás a peccenye, az elképzelhető összes barocfi fajtából. A peccenyéhez kiritst nem adnak, az ugy jó, csak savanyúsággal. A disznó húst rántott husnak készítik el. Ehhez is csak savanyúság van.

A lakodalmi vacsorát már leirtam, most néhány szóval bemutatom azt a felhasznált ételmennyiséget, ami egy lakodalomban elfogy.

Legalább 50 tyukot le kell vágni, hogy mindenki jóllakhasson.

A peccenye egy részét és a rántott húst disznó husból készítik, ehhez viszont szükség van egy 2 mázsa súlyú disznóra.

Külön erre a célra borjut is nevelnek, amiből a pürköltet készítik.

A kalácsokhoz, süteményekhez kb. 3 zsák lisztet használnak fel.

A töltelékekhez elfogy 30 kg. dió, ugyanannyi mák., 6 csomag kakaó, 1 kiló mazsola.

* háziaknak gondoskodni kell kb. 700 db. tojásról, de még a vendégek is összegyűjtenek vagy 50 db.-ot.

Zsirt csak a leveleshez és a husokhoz használják, de így is elfogy 4-5 kiló.

a tortákba, süteményekbe 10 kg. vaj szükséges.

* bőséges lakodalmivacsora leöblítéséhez 500 liter bor lecsuszik.

a mai lakodalmakban már "modernebb" itókat is felhasználnak

pl sör, /Juliska néni keresztlányánál pl 1000 liter sör el-

fogyott./ éjszaka pedig feketekávéval és jobbnál jobb likőrökkel

frissítik fel az ~~elő~~elpilledt vendég sereget.

Reggel felé már ez sem segít, ilyenkor aztán jöhet a jó gyümölcsépá-
linka.

Kb. ezek a mennyiségek szerepelnek egy olyan lakodalomban, ahol a vendégek nem "halnak éhen". Vannak olyan lakodalmak, ahol nem fogy el ez a mennyiség, mert nincs. annyi vendég, de az is előfordul, hogy a szakácsnők kénytelenek négyeszer nekilátni a főzéshez, és "valamivel kiszarni" igyekeznek a vendégek szemét.

Elmaradhatatlan volt a töltött káposzta is a lakodalmi menüből.

Ez után elhordták a tányérokat, és helyet csináltak a rétesnek.

Turós, káposztás rétest csináltak leggyakrabban. Csak a mostani lakodalmakban szerepel a mákos és a gyümölcsös rétes. Régen ez nem volt divat.

A rétes után a sütemény és a torta következett. Itt már házan-
ként eltérések voltak, mert minden családnál más-más módon és
variációban készítették el az édességet.

Nem volt hiány a tortákban, hisz minden vendég vitt magával egy tortát, azonkívül a szakácsnők is bőven gyártották a különböző ízű és díszítésű tortákat. Van olyan szakácsné, aki csak a díszítéssel foglalkozik, úgy, hogy a gólyafészeketől kezdve a pólyásbabáig, a cukorhéjkóig, a kis malacig minden forma megtalálható. A vacsorát bőséges bornennyiséggel öblítik le, úgy, hogy aki még a vacsora előtt nem öntött fel a garatra, az most megteszi. Vacsora után teljesen lebontják az asztalokat, csak a bor és a torta marad fenn egy darabig. Helyet csinálnak a tánchoz.

Rozmaringos pohár köszöntők, dusozás:

Amikor még mindenki az asztalnál ül, az első koszoruslány és a vőfény egy boros poharat hord körbe, amire egy rozmaring koszorut tesznek. Ez a rozmaringos pohár. Mindenki iszik belőle, letesz a tányérvára egy pénz darabot, és mond egy köszöntőt, vagy huzat egy nótát a cigányokkal.

Az a nóta, amit a zenészek elhuznak, a dusozás. A menyasszonynak és a vőlegénynek is huznak dűst. Ezek szolidabb szövegű dallamok, de amikor a násznagyokra, a nyoszolóra huznak, ott a legválogatottabb dísznóságokat meg lehet találni. Ezekért nem szabad megsértődni.

Először az első koszoruslány iszik a rozmaringos pohárból. A következő köszöntőt elmondja:

"Metuzsálem hegyén van egy kis fa,
Nyáron kivirágzik, éppúgy, mint viola.
Virágzik vikaággal, leszakittyák buval,
A mi menyasszonyunk szíve tele bánatta.
Vikszág mezején hallaccik a jajszó,
A mi menyasszonyunkhó ideccsal egypár szót.
Jó mögböcsüⁿd féjedet, hogy boldogan éhess,
Hogy hitvöspárodnak örömeire löhess.

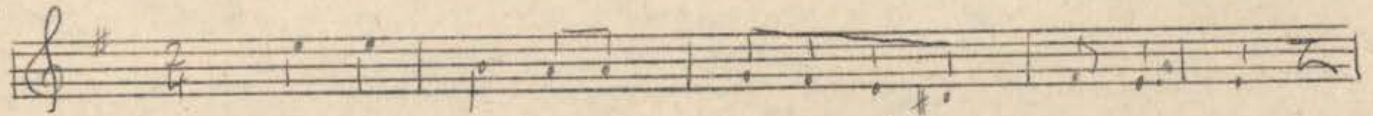
Huzz rá cigány! Isten éltesse az ifju párt!
Éltesse Uket sokáig, míg a hajuk lö nem ér maj bokáig!"

Más lakodalnakban más köszöntöt mond a koszoruslány. Juliska
néni még gyerek korából emlékszik ere a köszöntőre:

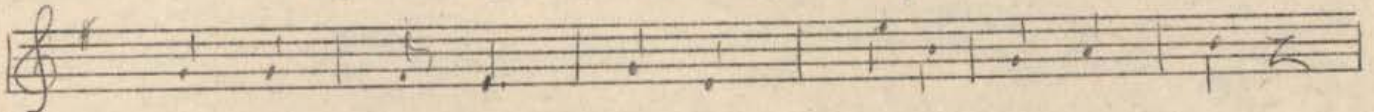
"Huzz rá cigány, most én iszok a rozmaringos pohárbu!
Ez a pohár rozmaring szál,
Ugye, szép kis löjány, aki itt áll.
Másoccor is iszom, talán nem löessz káron,
Jó csuszik a bor a gége garatomon.
Aggyon az isten az uj házaspárnak sok egészségöt,
virtusságot, békességöt!
Harnaccor is iszom, három a magyar igazság,
Lögyön küsztetök szeretet és vikszág.

Pici tónak pici a fojása,
Pici halnak pici az uszása,
Én is ojjan kész vagyok a menyasszony csókolására,
Mint a vőlegény a menyasszony csókolására."

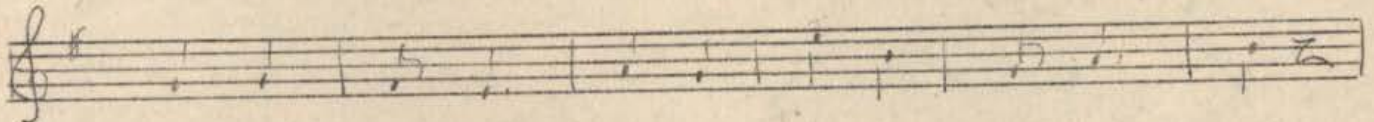
Huzz rá cigány !

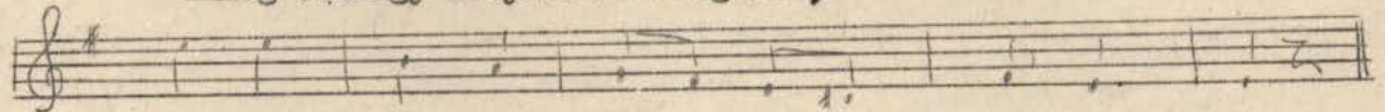
Mögismernija toponári mönyecskét,

Merugy köszön, aggyon isten jó estét!

Énnög csakugy bötyárossan fogadom,

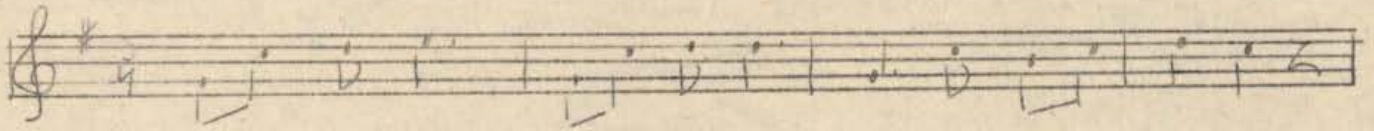
Aggyon isren, kökény szömü galambom!

- Tyuhaj! Sosé halunk még! Kirugom a ház ódalát! -

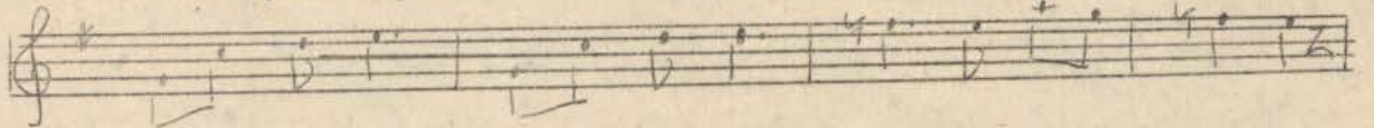
"Tennap vótan Taszáron

Láttan a primást üni egy nagy bak száron!"

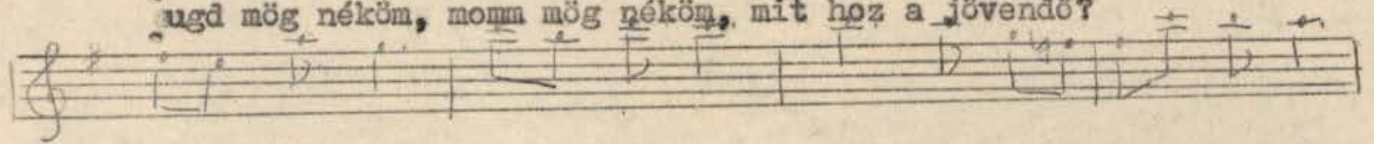
A koszorus lány után a menyasszony következik. Megkérdezik tőle, hogy mi a nótája. Legtöbbször ezt a két dalt huzatja a menyasszony:

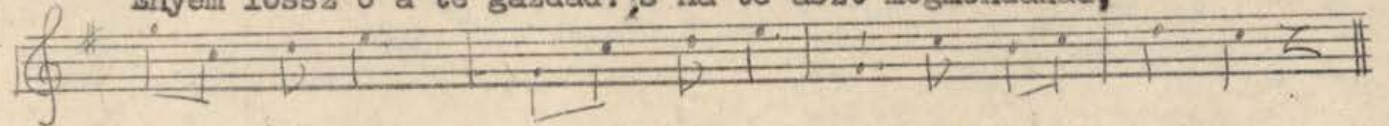
Kendő, kendő, csipkés szélű drága kicsi kendő.

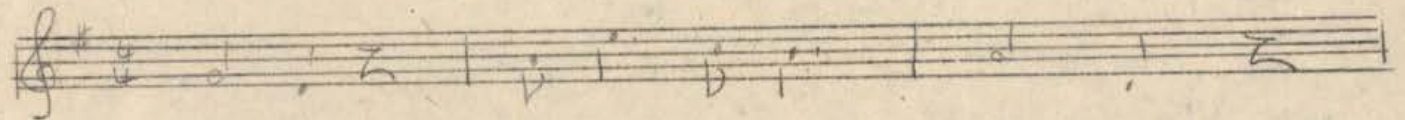
ugd mög nékőm, momma mög nékőm, mit hoz a jövendő?

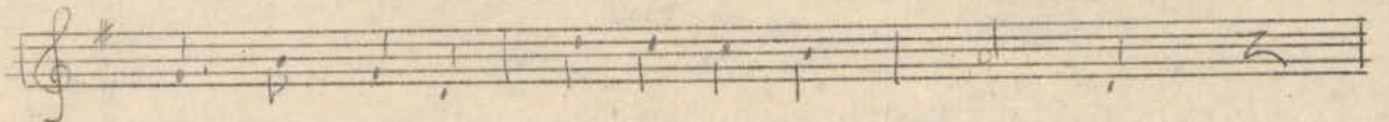
Enyém lössz ő a te gazdád? s ha te azt mögmondanád,

Kendő, kendő, csipkés szélű drága kicsi kendő.

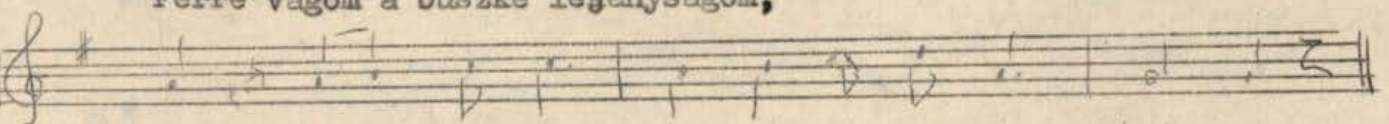
Asszony, az akarok lönni

Nékőm abbu nöm parancsul senki

Férre vágom a büszke leljányságom,

Sej, ölelem a kedves igaz párom.

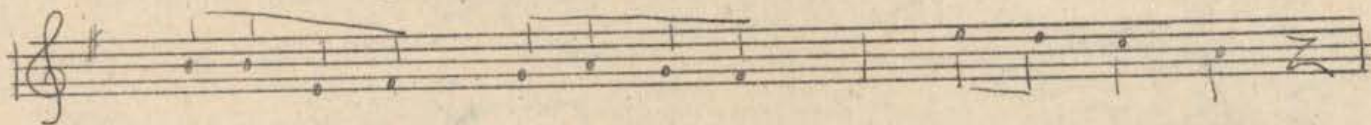
A vőlegény ús nótája hasonló dallamú, mint a menyasszonyé.

"embör, az akarok lönni . . ."

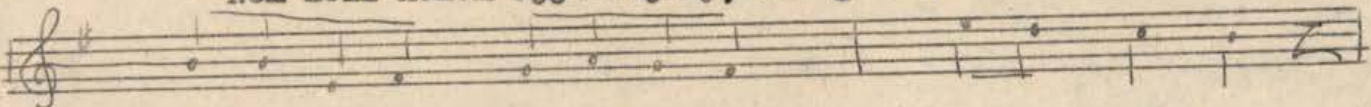
zokták még a "Két babonás két szömödnek..." c. nótát is huzatni, vagy a tréfásabb "A kis ürge..." kezdetű lakodalmi nótát is.

A kis ürge beleesett a gödörbe.

Nem köll neköm ojja lejány, aki görbe.

Egyenes és karcsu lejány köll énnéköm.

Az lössz azén bötyáros kis feleségöm.

A menyasszony és a vőlegény után sorba kiisszák a rozsaaringos poharat a vendégek is. Közben köszöntőket mondanak az ifju párra, a násznagyokra, nyoszolyóra, koszoruslányokra, vőfényekre.

Köszöntők a menyasszonyra és a vőlegényre:

Aggyon az uristen a fiatal párnak jövő *iljenkorra* *oijan* kis Miskát, aki kihajtya a zóbu a siskát!

- Aggyon az ur jézus az ifju párnak annyi sok apró magzatot,
hogy a föld nê győszön terőmni ölég gatyanazzagot!

- . -

- Kis kilincs, nagy kilincs,
A Mënyasszony^{nek} pöcke nincs.

- . -

- Kájha vállán tikhus
A vőlegény fenekin nincs hus.!

- . -

- Pojva likba cincog az egér,
Vőlegény a mënyasszonytu pinát kér.

- . -

- A mi mënyasszonyunk vidáman mosolyog,
De keze mindig a zilletbe bozorog
Az ész silány is oda veti a szőmit,
Hogy az is miko' tőheti ijjen hejre a kezit.

- . -

- Pénys lögyön a vadgalamb tolla,
Ékös lögyön a mënyasszony kontya.
Vastag lögyön a vőlegény farka,
Hogy jó möktejjön vele a mënyasszony marka.

Köszöntő a vőfényekre:

- XY, eszt a kis bort mögiszom
Vőfényömet mögszidom,
Mér ivott a rozmaringos pohárbu?
A kotlóstik kapargya ki a gyomrábu!

- . -

- Násznapurak, fene látta mását,
Ezök a vőfényök mindönbü mögösznek egy mását!
De én azé nem hányom szömükre,
Aggya isten kedves egészségükre!

- . -

- Életömbé nagy utat bejártam,
De még ~~ily~~ ilyen tátott száju vőfényöket nem láttam!

- . -

Köszöntő a nyoszolyóasszonyra:

- A mi nyoszolyóasszonyunk nagyon szép asszony
Csak ~~egy~~ a hibájja: kopasz a kupájja.

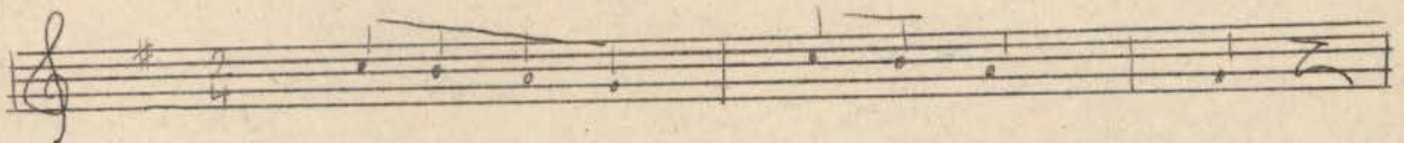
Köszöntő a papra:

- ~~É~~lément a pap ómát lopni, éfelejtött póznát vinni.

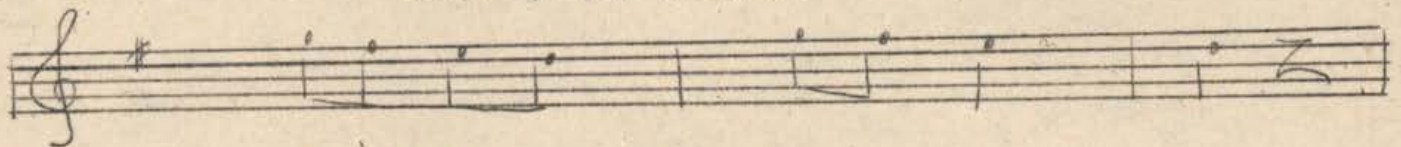
Köszöntő és dicsőítő a papnak:

Dicsőítéskor a pap, akivel máskor olyan tisztelettel és szépen beszéltek, ugyanolyan vendégnek számított, mint a többi, akit jól meg lehet tréfálni. Ezt mutatja ez az egyáltalán nem finom hangnemben elmondott köszöntő.

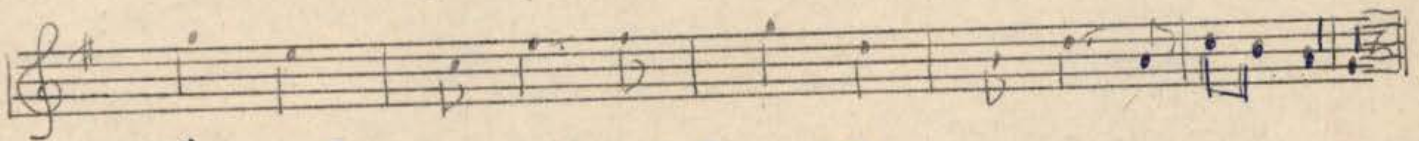
Elmőnt a pap ómát lopni
Éfelejtött póznát vinni.
Élálkította a farkát,
Azzal verte lē az ómát.

Szereti ja pap a kávét.

De mégjobban a szakécsnét.

Álē, dudálē, rózsám, tunnál ē mögölēni?

Hogyha tunná mögölēni,
Nem köllene másra várni.
Álē, dudálē, rózsám, tunnál-ē mögölēni?

Köszöntők a násznagyokra:

- Kimöntem a kerbe,
Rántem a tökre,
Násznagyunk a világ
Legnagyobbik ökre.

- . -

- Násznagy uram,
Nagy hiba van!
Az én szeretőm otthon van.
Ha az én szeretőm itt vóna,
Egy tátott száju legénye több vóna.

- . -

- A mi násznagyunk olyan mind a cápa,
Ha möglát egy szép mőnyecskét,
Tátva marad a szája.

- . -

- A mi násznagyunk olyan, mint a macska,
Möglát egy mőnyecskét, ná főláll a farka.

- . -

Köszöntők a szakácsnékra:

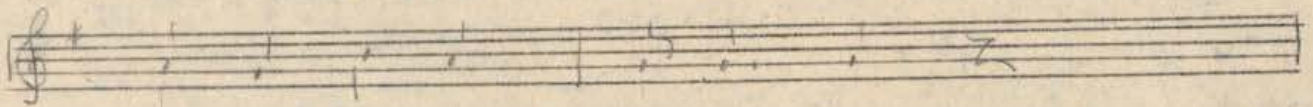
- Ott teröm a jó husos káposzta,
Ahan a mi szakácsnénk a pöntölit lőfosta.

Basnóták:

Vőlegénynek:

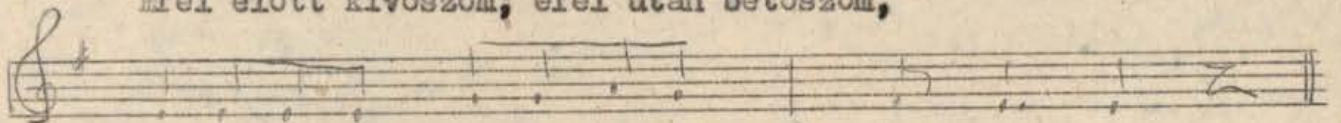
Ésem, késem a kis késem,

Drága kis feleségem.

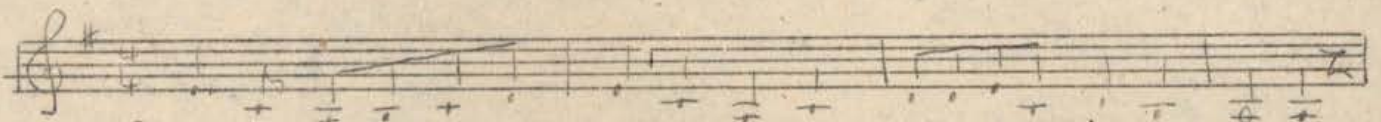

Éfél előtt kivőszöm, éfél után betőszöm,

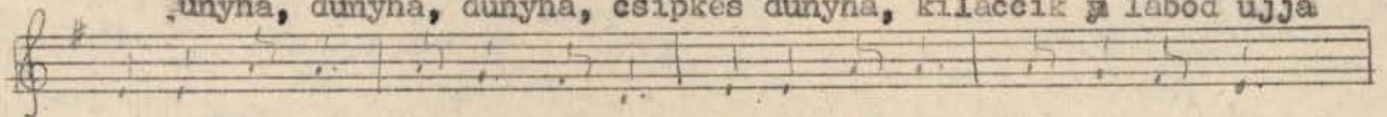

Éfél után betőszöm a pőcsétöm.

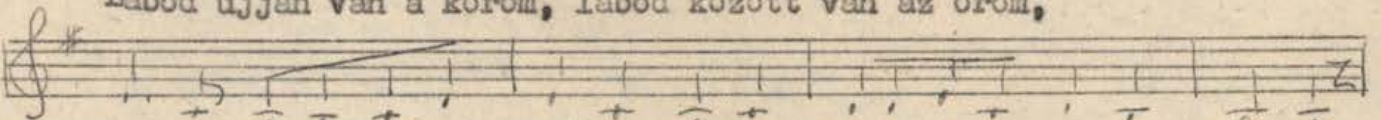
Dunya, dunya.....

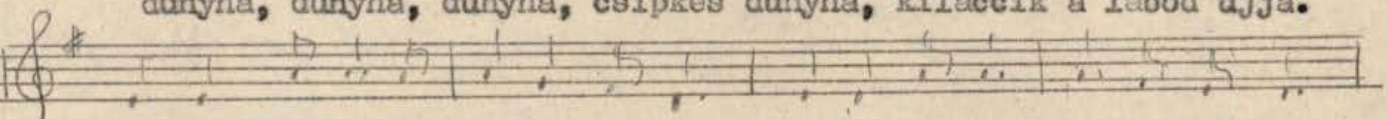
Dunya, dunya, dunya, csipkés dunya, kiláccik a lábod ujjá

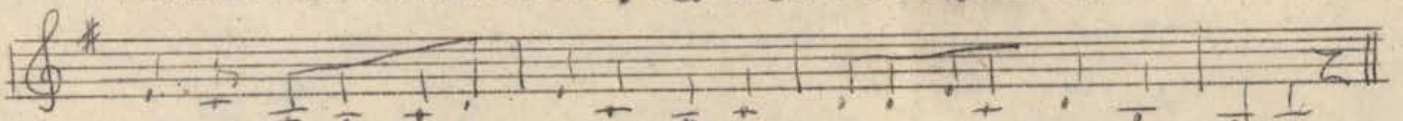
Lábod ujján van a köröm, lábod között van az öröm,

dunya, dunya, dunya, csipkés dunya, kiláccik a lábod ujjá.

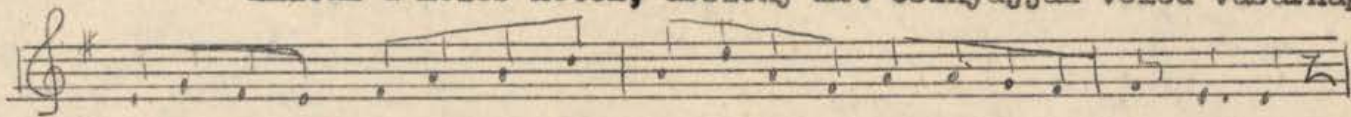
Sámlit tőszök a lábod alá, ugy duglak a dunyhám alá

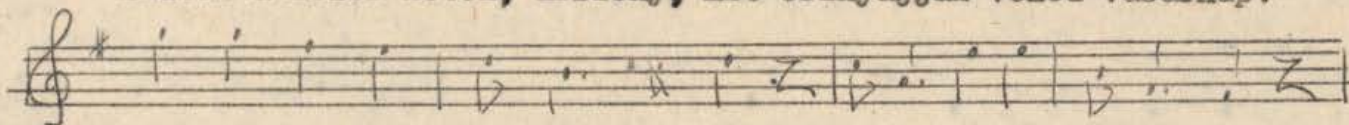
Dunya, dunya, dunya, csipkés dunya, kiláccik a lábod ujjá.

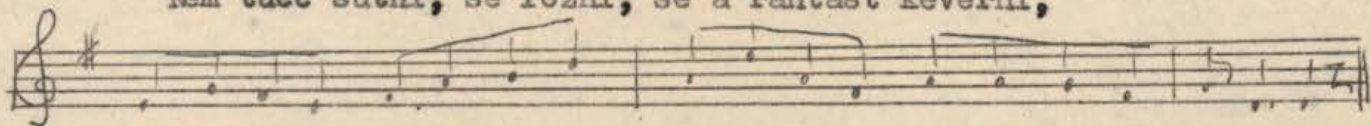
Emutak a mézes hetek, asszony mit csinyájjak veled vasárnap?

Emutak a mézes hetek, asszony, mit csinyájjak veled vasárnap?

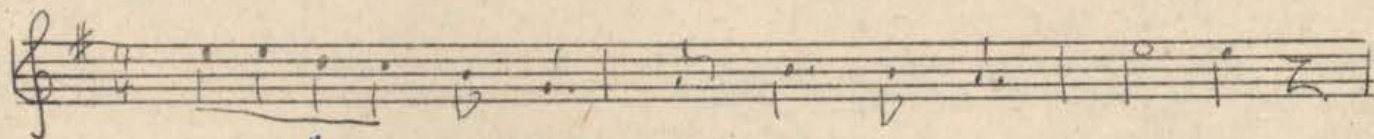

Nem tucc sütni, se főzni, se a rántást keverni,

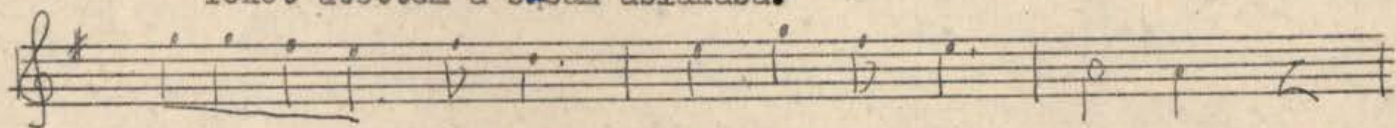

Verd mög, isten aszt a papot, aki minket összeadott vasárnap!

Tököt üttem a

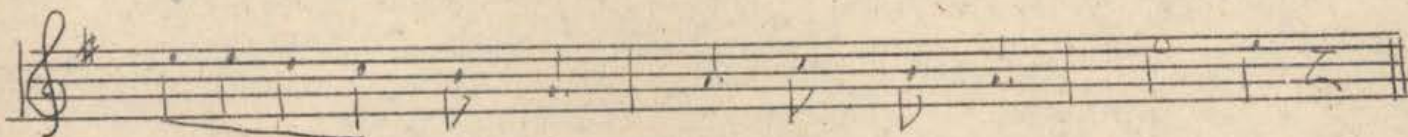
Tököt üttem a babám ablakába.

Mög is öntöztem aszt háromszor naptyába.

Mögérött a tököm, kemény lött a szápa.

Mönyasszonyé lösz az tudom nemsokára.

A menyasszonynak huzatott dunsóták:

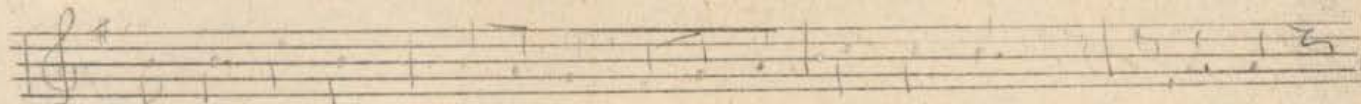
Kis mönyecske igazán, csakugyan panaszt tött a bírónak.

Hogy a z ura igazán, csakugyan a lányokra kacsingat.

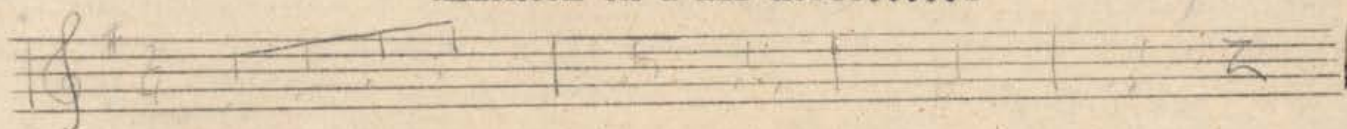

Édös, kedves kis mönyecske, azt füttyüli a rigó,

Szerelömbü igazán, csakugyan ,nem parancsul a bíró.

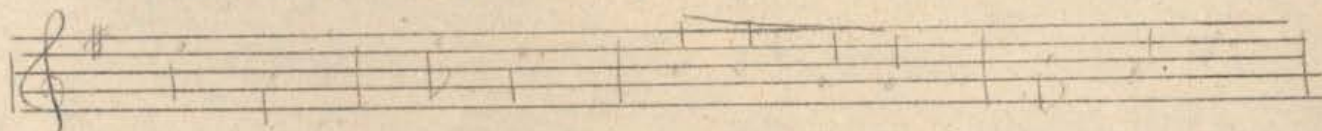
Kimöntem én a kis kerbe.....é

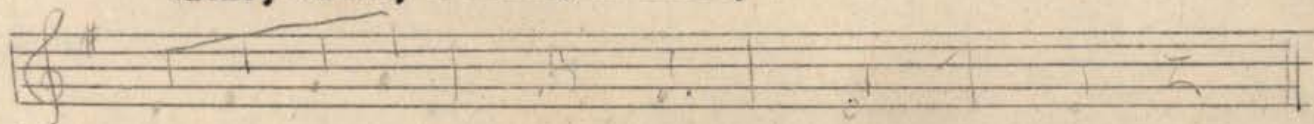
Kimöntem én a kiskerbe,

Mögakatt a szoknyám széle,

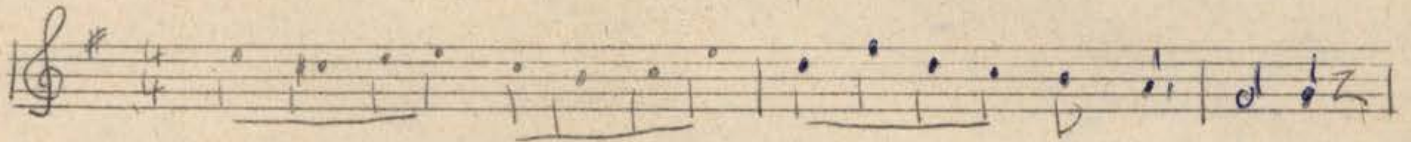
zéle, széle, a szoknyám széle,

Mit szól az uram estáre?

Édössanyám lánya vagyok,
Elű, hátú lukas vagyok.
Annak adok, kinek én akarok,
Mégis egészbe maradok.

Ennek a kis barna lánynak.....

Ennek a kis barna lánynak körül szőrös a pinája.

Montam a zannyanak, mé nem borotfájja?

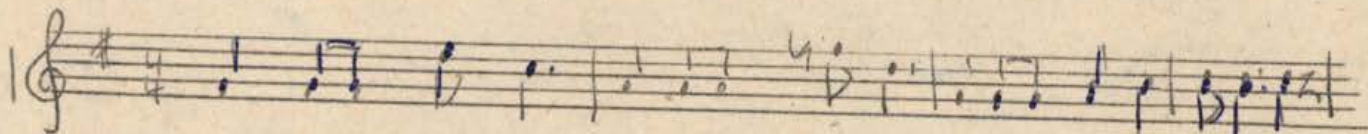
Aszonta az anya, hogy nem borotfájja,

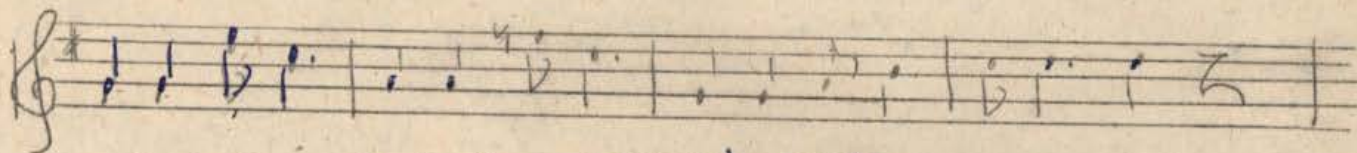
akinek a tökit böki, óvatosan taszágájja.

A násznagyok dunsótája:

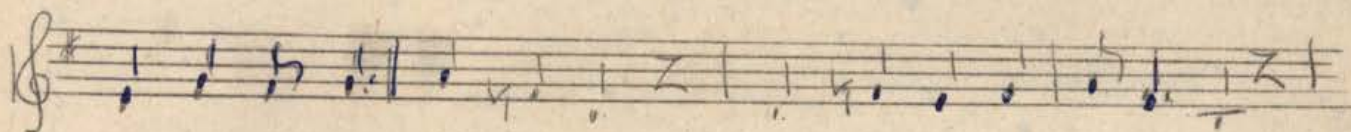
Vékony a dészka....

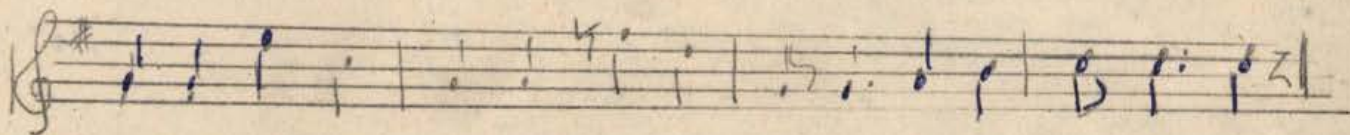
Vékony a dészka, vékony a dészka, vékony a dészka kerítés.

Átláccik a, átláccik a, átláccik az ölelés.

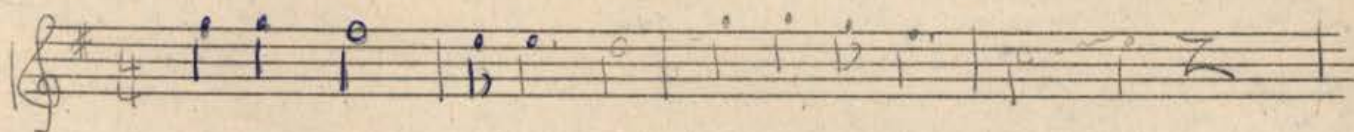

Hogy merted eszt mögtönni? Más asszonyát szeretni?

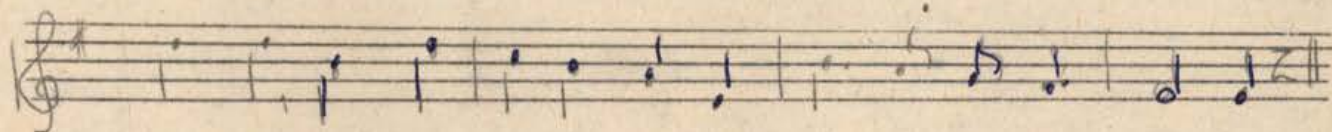

Öccör, haccor, héccör, nyóccor, kilencör mögöléné?

Huzzátok, cigányok....

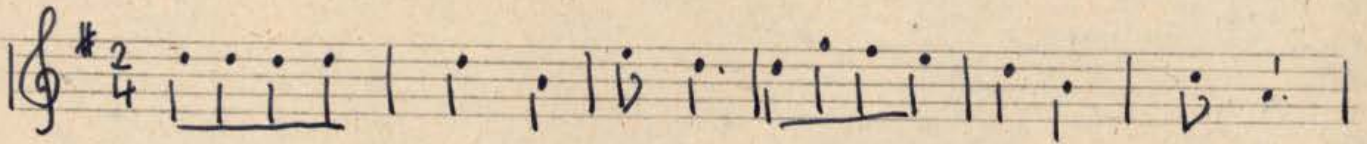

Huzzátok, cigányok rólam a kabátot!

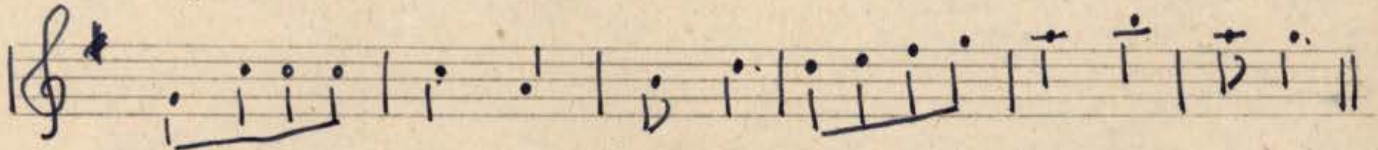

Ha kabát nincs, huzzátok lé rólam a nadrágot!

Nincs ügyebem.....

Nincs ügyebem a semminé, a feleségöm nagy segginé.

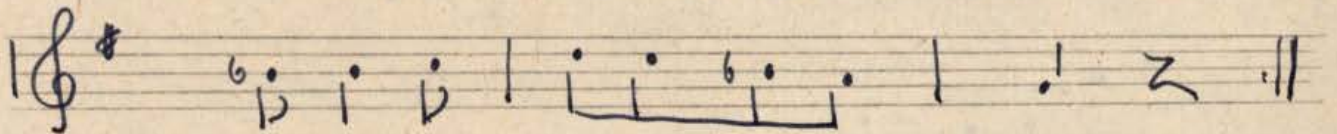

Akárhunnan fuj is a szél, mellébujok, de így nem ér.

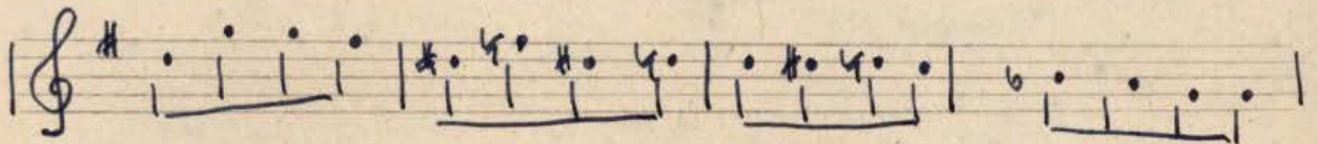
Kerek a mi tikunk.....

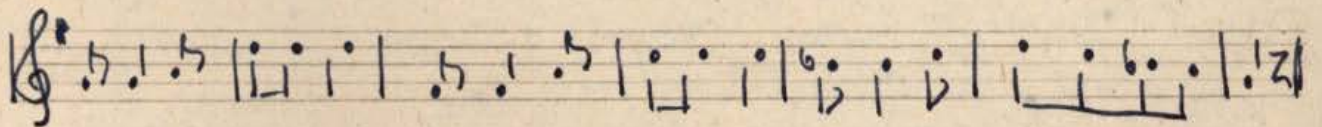
Kerek a mi tikunk, kacér a kokasunk, ~~kappanunk ki van herévé.~~

~~Kerek a mi tikunk, kacér a kokasunk, kappanunk ki van herévé.~~

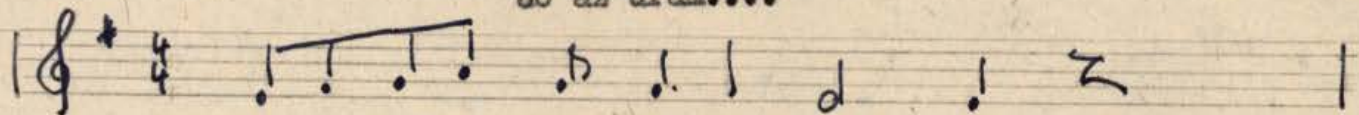
Azé van az kiherévé, mer nem mönt fő a gércére.

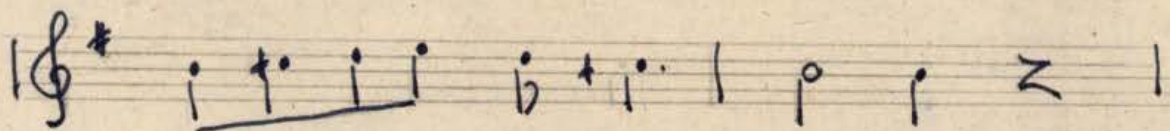
Kerek a mi tikunk, kacér a kokasunk, kappanunk ki van herévé.

Ezeket a nótákat huzatják a nyoszolyó asszonynak:

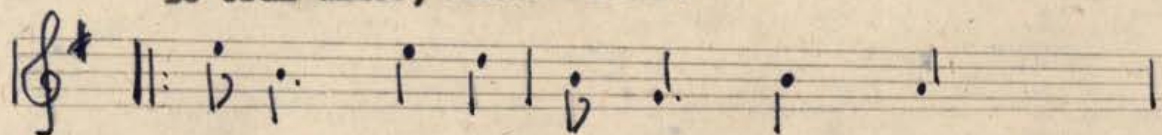
Jó az uram....

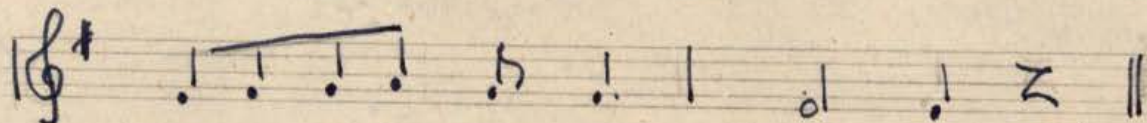
Jó az uram, jónak láccik,

De csak akkor, mikor szik.

Tud az engöm szekérozni,

De egy szoknyát nem tud vönni.

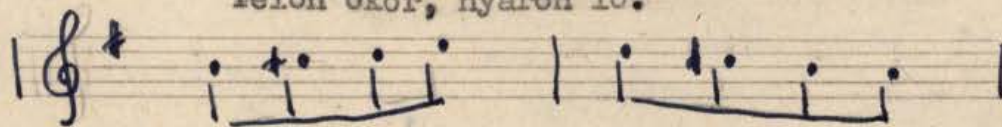
Az én uram ojjan jó....

Az én uram ojjan jó,

Télön ökör, nyáron ló.

Kihajtom a legelőre,

Ugy hijom, hogy ne ló, ne.

Komámasszony, ugy, ugy, ugy.....

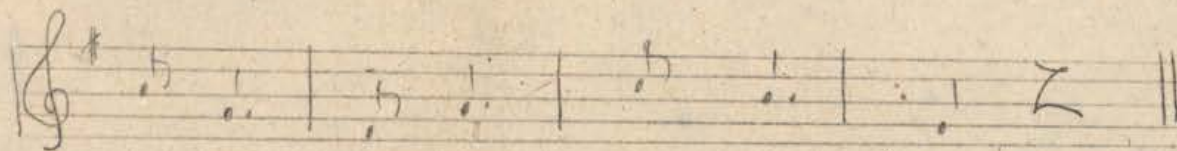
Komámasszony, ugy, ugy, ugy.

En a kokas, kend a tyuk.

Gugyujjon mög ugy, ugy, ugy, ugy, ugy, ugy, tyuhaj, neköm ugy,

Minda kokasnak a tyuk.

Hun jártá az éccaka.....

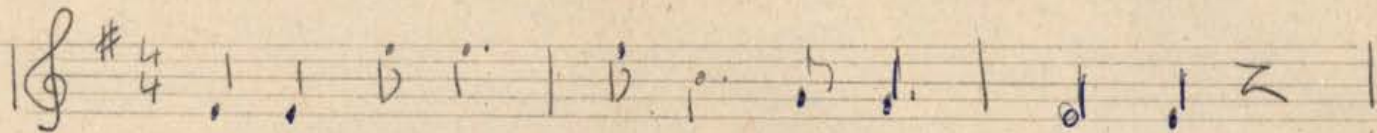
Hun jártá az éccaka, szőrös hátú kismacska?

Este kimönté, röggé begyütté hajnalra.

Szakácsnők dunsótája:

Arra, alá.....

Arra, alá faragnak az ~~csok~~ csók.

Hogy a rossebb ögye mög az ~~csok~~ csócot.

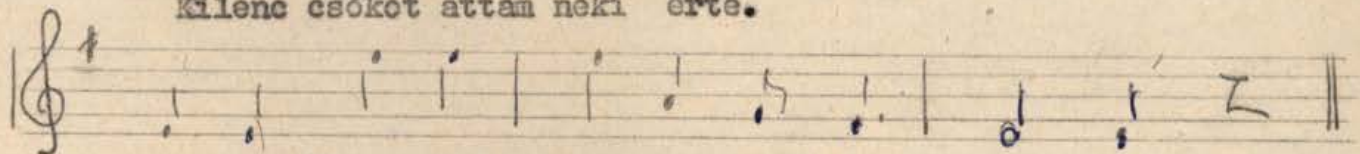
Idehallik a fejsze csattogásuk

De drágájér atta a forgácsot,

Ereggy, lányom, kérdözd mög az ~~csok~~ csócot

Kilenc csókot attam neki érte.

Ad-e csóker egy kötény forgácsot?

Tizediket ráadásul kérte.

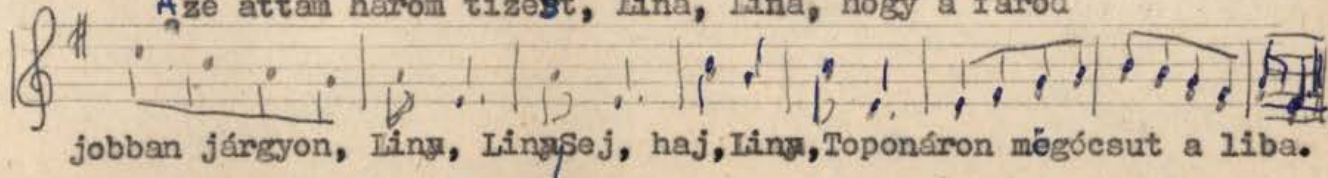
Sej, haj Lina....

Sej, haj, Lina, Toponáron megócsut a liba

Azé attam három tizest, Lina, Lina, hogy a farod

jobban járgyon, Lina, Lina, Sej, haj, Lina, Toponáron megócsut a liba.

Menyasszony tÁnc:

A dunsóták elhangzása után a menyasszonyt elviszik, és levetkőztetik az esküvői ruhából. Pettyes, vagy piros ruhát adnak rá, fejét ugyanilyen kendővel hátrakötik. Ez jelképezi azt, hogy a menyasszonyból most már igazi asszony, "mőnyecske" lett.

Amikor visszajön, elkezdődik a menyasszony tÁnc, Az első vőfény három égő gyertyát tart az ujja között, ugy táncoltatja meg az uj menyecskét.

A régebbi lakodalmakban, és még ma is néhány helyen, a tÁnc előtt nótával kellett kikérni a menyasszonyt.

Ugy szÁlt a kikérő nóta:

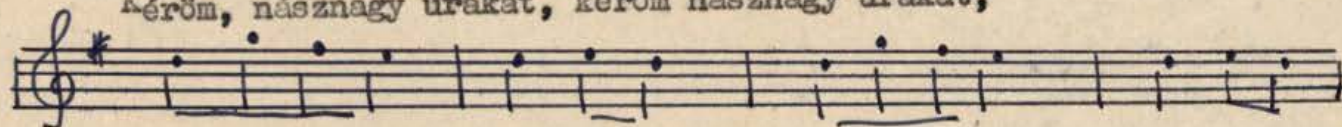
Muzsika szól hangosan.....

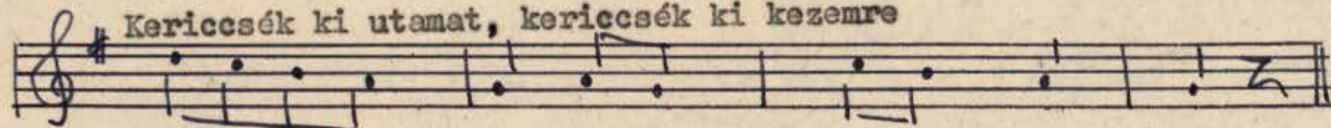
Muzsika szól hangosan, lábomrakomótosan.

Kéröm, násznagy urakat, kéröm násznagy urakat,

Kericscsék ki utamat, kericscsék ki kezemre

A mi mőnyasszonyunkat egy pár táncra!

Az első táncot az uj menyecskével az elsővőfény táncolja.

A "komtyuló nótára" járják a táncot, ami a következőképpen hangzik.

"Jó bor, jó egészség
Szép asszony feleség.

Szép asszonymnak, jónak, vigan já-
ró lónak kár még öregenni.

Juliska néni így mesélte el a menyasszony táncot:

"Erikkantya magát a vőfény, hogy - Eladó a menyasszony! Enyim a menyasszony! - Akkó odaugrik a vőlegény, elkaptya, az táncul vele.

Asztán sorba mindönki. Az mind aggya az ajándékokat. Hozzák a nagy vékát, kőtényőket, abba töszik bele az ajándékot.

Pénzst, paplant, garnitúrát, mindönt, amit csak el löhet képzüni.

Annyi ajándékot kap a menyasszony.

Mindönki táncul vele, asztán mikor annyira kifárad, hogy már nem bír-gya, akkó ekaptya a vőlegény, kiszalad vele, mökszökteti a menyasszonyt!

Folyik tovább a mulatság, most már a szakácsnók részvételel.

Ők szedik a kásapénzt is.

Kereszturi néni mondta el, hogy zajlik le a pénz szedése:

"Hát egy asszonyt, az egyik szakácsnét behozzák egy fehér lepődő-be. Jó fölötösztetik, hogy nem ismergyék mög, a kezit mög bekötik egy kendőbe, mintha mögégött vána. Akkó egy másik asszony bevezeti. Ekezd nagyon jajgatni, hogy jajaja, szögén gazdasszonyunk amikor a kását keverte, mögégött a keze. Orvoshó köne vinni, de nincs pénze. Hát kéri a vendégöket, hogy egy kis pénst aggyanak neki, amivē egy az orvoshó. Hát akkó visznek be egy nagy fakalát, mög egy tányért. Az egészségös asszony foggya a tányért, asztán aki nem tösz bele, aszt jó fejbe vággya a fakalánnyal, hoty fokhattya a fejit. Ott vótunk egy lakodalomba, asztán hát én is ippen ijjen kásapénst szöttem. Asztán valaki csak tisz fillért töst bele. Utty fejbe vátam azzal a fakalánnyal, hogy röktön elüvötte az erszényit."

Közben állandóan folyik a tréfa, nevetés. Talán soha nem mulatnak olyan jókat a legkisebb apróságon is, mint a lakodalomban. Nagy sikere volt az egyik lakziban a következő történetnek:

- Vót egy lány, szóval asztán pösze vót. Nem akarták elvönni a faluba. Hát rávötték az egyik legényt, hogy vögye e, mer gazdag vót

A násznagy gyanúsnul felkel, miközben a székére odacsusztatnak egy tojást. Az az asszony, aki a tréfát elkövette nagy lárával odahív mindenkit:

- Idenézzenek! Aranyat érő násznagyunk van, még tojni is tud. ~~Illyen~~ násznagyot köll ám hívni. Ennek még haszna is van! -

A szakácsnők egy lyukas lábost bevonnak cukormázzal, szépen fel-diszítik, és odateszik a násznagyok elé, a többi torta közé. Majd felveri a nevetés a házat, amikor a násznagyok csorgó nyállal meg akarják kezdeni a díszes külsejű tortát.

A menyasszonyt is megtréfálják. Ugyanagy felkeltik a székéről, mint a násznagyokat, csak egy babát csusztatnak alája.

- Mőgbabázott a menyasszonyunk! Gyűjjetök gyorsan ide.!

Szegény menyasszony aztán szégyelheti magát, pirulhat kedvére.

Lakodalmi játékok:

Ma már egyre jobban kimennek a divatból, sők érdekes lakodalmi szokással együtt.

Igy mesélték el a lakodalmi játékokat:

"Éfél után, amikor má mindönki kimulatta magát, asztán látták, hogy a népek má kicsit aluani szeretnének, akko főfrissítik ~~illyen~~ játékokká. Jáccottunk fordujj bőhást.

Leütetnek valakit a székre, asztán kendőbü fonnak egy jó erős korbácsot.

Akko¹ aszongyák:

-Fordujj, bóha!
-nem fordulok!
-Meddig?
-keddig.
-mit vársz?
-csókot.
-kitű?

Asztán akko¹ mēksugja a bírónak, hogy mēllik mēnyecskétű, va¹ty hát lām¹tu. Ha nēm akar az odamēnni, akko¹ mēgütik a korbáccsa. Akko¹ mēkcsókujják ēgymást, akko¹ az űl a he¹lyibe. Ez így mēgy soká, ezzē jáccanak"

- . é

Másikat is csinálnak. Ősszeának az embörük négyen, ötön. Asztán annak ēgymásnak nevet. Tē aszondod, hogy én, én, én, a másik ő, ő, ő, a harmadik tē, tē, tē. Asztán mongya nekik a bíró, hogy el nē tévessze ēgyik sē. Mond nekik tē¹pfélét, hogy

Röpül a madár!
Én, én, én,
ő, ő, ő,
tē, tē, tē

Hát akko¹ a bíró aszongya nekik:

Mēllik¹ötök a nagyobb szanár?
Én, én, én,
ő, ő, ő,
tē, tē, tē

Akkora nevetés van! Akko¹ gyünnek azok rá, hogy mit is mondtak,

- . -

"Fölötösztetnek egy embört, hogy hát möghát. Fölötösztetik fehérbe, főfektetik a padra. Főkötötték az állát nekijje, létakar-
ták lepődővé, ippeg mintha möghát vóna.

Gyün egy embör be, mintha pap vóna, hoz egy vödör hideg vizet,
mög benne egy tollsöprüt. Ekezdí éneküni, hogy

- Kivirágzott az impörátor krumpli szára,

Eszt a lipityömi-lapatyomi Jóskát viszik másvilágra.

Akkó, amikó eléneküte, akkó a tollsöprüvé jó lelocsujja hideg vizzé.
Az asztán fölugrik, akkó láttyák, hogy jaj, hát iszen él!

- . -

Csinának egy köröszöt, Van mindig egy ojjan embör, akit rá tunnak
szödni. Kikötik a kezit, mög a lábát a köröszhő, hogy nem tud sémmit
sē csináni. "kezdenek kijabáni:

- Gyüjjön mindönki, aki mögkargya nézni a Jézust! -

Mikó má/ sokan vannak, akkó hana evégyák a gatyamázzaggyát .

Lécsuszik róla mindön. Van ám ott akkora ricsaj, hogy na !

Az az embör mög nem tud sémmit sē csináni, mer oda van kötözve.

Illyen viccöket szoknak csináni."

- . -

Hajnalban már fáradt a vendégsereg, és néhányan hazamennek pihenni.
Azaz, csak azt hiszik, hogy haza tudnak menni.

Akik ott maradnak, azok összebeszélnek, hogy az elszökött vendé-
geket visszacipelik. El is mennek értük, láncsal a kezükben.

Kihuzzák még az ágyból is a fáradt vendéget, ha az már lefeküdt.

Rákötözik a láncra, és mennek a következő vendégér.

Ugy huzzák az álmos embereket, mint a medvéket. Talán ezért is
hivják a toponáriakat medvéseknek.

A láncra vert "rabokat" egy ember vezeti, a többi meg szertartásos
léptekkel követi őket. A csoport élén a "pap" halad, aki minden szem-
bejövőt "megszentül"

Mikor már minden vendéget összeszedtek, folytatják a mulatozást
ott, ahol abbahagyták.

Templomi avatás:

Ha szombaton volt a lakodalom, akkor vasárnap reggel az ifju pár elmegy a templomba misére. Ez az első mise, amit mint új házasok együtt hallgatnak végig. Ezt nevezik avatásnak.

Tóponáron már nem divat, a zeneszóval kísérés, ez csak a régi lakodalomkor, ill. avatáskor volt divat. Az avatáskor is meg kellett ajándékozni a párt olyan mértékben, ki milyen gazdag volt.

Lakodalom másnapja, utómulatságok:

Reggel^a még ottmaradó vendégeket megkínálják kocsonyával, délben felmelegítik a levest, hidegen tálalják a husokat. Minden vendégnek be kell csomagolni egy kis lakodalmi, kóstolóta mert különben megszólnák a háziakat.

Amikor már elmegy az utolsó vendég is a szakácsnők segítségével az anyós és a fiatal menyecske is hozzálátnak a takarításhoz, a lakodalmi nyomok eltüntetéséhez. A maradékokból a szakácsnők még egyszer lakodalmat csapnak. Ezt nevezik utó mulatásnak.

Nászhet:

A század eleji lakodalomban még megvolt az a szokás, hogy az ifju párt zeneszóval elkísérték a nászhelyekre, a szénapadlásra. Két ember, rendszerint a násznagyok álltak őrt, hogy senki ne zavarja a fiatalokat.

Egy teljes éjszakát kellett itt tölteni a fiataloknak. Reggel előtt nem engedték le őket. Ha tovább tartott a mulatság a háznál, akkor a fiatalok is résztvettek ebben, de éjfélkor ismét elvonultak, most már a hátsó szobába.

A lakodalom utáni rendszinálásba, mosásba, meszelésbe, surolásba már az új menyecskének is részt kellett venni az anyósa vezetése alatt. Ettől kezdve az anyós volt az ur a házban.

menyecskének mindenben szót kellett fogadnia, mert aki nem azt felelt, annak nem volt maradása a házban.

A lakodalmat követő napokban az anyós elosztotta a munkát közte és a menyé között. A fiatal asszony takarított, a baromfiakat gondozta, kijárt a mezőre, az anyósa pedig főzött és a disznókat etette. Az első héten még kimélték a fiatalasszonyt, hisz ez volt a nászhét, de a hét elmúltával megváltozott a helyzete. Ki kellett költözniök a hátsó szobából az istállóba.

A nászhét alatt a fiatalasszony nem hagyhatta el a házat. Nem látogathatta meg még az anyját sem, mert azt tartották, hogy az asszony kujtorgós lesz, és soha nem szokja meg az urát.

A fiatalasszonyt meglátogathatták, de ő csak a templomba mehetett el, akkor is csak a férje kíséretében.

A hét leteltével az új asszony férjével együtt ellátogatott anyjához. Ott volt anyósa, apósa, keresztanyja és a legközelebbi rokono# is. Itt zajlott le a "nászebéd", ami valóságos kis lakodalom volt. Ellátták a fiatalokat jó tanácsokkal, ünnepelték őket.

Amikor vége volt az ebédnek, és indultak haza a fiatalok, a menyecske kapott az anyjától két tányért, két poharat, két kanalat.

"ttől kezdve ezt használták étkezéskeor.

Azt tartották, hogy akinek a tányéra, vagy pohara előbb összetörik, az hal meg először.

A fiatalok életmódja a nászhét leteltekor:

A nászhét leteltével a fiatalasszonynak bele kellett illeszkedni az új körülményekbe. Meg kellett tanulni hallgatni, és engedelmesskedni. Pénzt nem kapott az anyósától, férje sem vett addig ruhát neki, amíg a lánykori ruhái le nem szakadtak róla. Ebben az időszakban az új menyecskét férjén kívül csak édesanyja dédelgette. Ő gondozta a fiatalokat, ő mosott, vasát rájuk, sőt, ha a fiatalasszony közel lakott az anyjához, akkor még haza is járt, hogy az anyja megfésülje. Ezek a fiatalasszonyok mindössze 16-17 évesek.

"Nehéz még szegény lánknak a vászongatya morása", mondogatták.

A férj szülei és a fiatalok közösen használták a lakást, annak berendezését és a háztartási eszközöket. Csak a fiatalasszony kelenygyéjét kimélték.

...gek a konybá...aludtak, a fiatalok jó idő esetén a "pitvarban", rossz időben pedig az istállóban.

Később, ha a fiatlasszonymak megjött a hangja és a "magához való esze" akkor fordított lett a helyzet: az Öregeket küldik ki az istállóba. Ettől kezdve úgy van rendjén, ha az Öregek hallgatnak, és alávetik magukat a fiatalok akarátának. Persze, van olyan eset is ahol továbbra is az anyós parancsol, de ez is megszűnik akkor, amikor az Öregek kezdenek tehetetlenné válni.

A-megesettek:

Toponáron nagyon elítélik azokat a lányokat, akiknek házasságon kívül gyermekük születik. Ilyeneket légény már nem vett el, vagy csak a legritkább esetben. Ha mégis talált férjet magának, akkor a templomba nem tehetett a fejére fátylat, és a menyasszonyi koszorúja is színes virágokból volt. Házassága után sem felejtették el bűnét, még akkor is "ribancnak" hívták. Ha pedig nem vette el senki, akkor gyermekét fattyunak nevezték, és a lehető legdurvább bánásmódban részesítették. Megesett lányoknak csak olyan férj jutott, aki már másoknak nem kellett, mert részeges, vagyontalan vagy özvegyember volt. A házasság után ugyanúgy lenézték a férjet, mint feleségét, de még a lány szülei sem voltak kivételesek.

Jellemző a falu életére, hogy olyan lányokat és asszonyokat nem ítélnek el, akik házasságon kívül nemi életet élnek, de törvénytelen gyermekük nincs.

Özvegyek, elváltak:

Az az asszony, vagy férfi, akinek a férje, ill. felesége meghalt, nehezen talál újra párt magának. Özvegy ember csak a legritkább esetben kap fiatal lányt. Leginkább egymás között házasodnak az özvegyek, vagy olyan lány lesz özvegy ember felesége, aki már abban a korban van, hogy se nem válogathat, se nem válogatják. Özvegy asszonyt még ritkább esetben vesznek el légények. Falun az igényesség ebben nyilvánul meg.

Ma már elég gyakori, de régebben nagyon ritka jelenség volt Toponáron a válás.

Bármilyen okból is történt a válás, akár hibás volt az asszony, ill. ember, a toponáriak azonnal találtak ürügyet arra, hogy megrágalmazták őket. Szerintük ezek az emberek nem voltak tisztességesek. Ha ismét házasságot szeretnének kötni, már mánduntalan előítéletekkel találják szembe magukat.

Egykeség:

Toponáron még mindig nagy divat az egykeség. A házastársak különösen a múltban nagyon vigyáztak arra, hogy ne sértsék meg ezt a dédapáik és ükapáik által felállított hagyományt. Bacsis Istvánné mesélte, hogy a faluban jellemző volt, hogy a házastársaknak csak 8-10 év múlva született meg az első gyerekük.

Mélységesen lenézték azt a családot, aki ezt a törvényt megszegte. Hogy könnyebb legyen a helyzetük, a menyasszony lakodalomkor ráül az ujjaira, mert annyi évig nem lesz gyermeke, ahány ujjára ült rá.

Csak a szegényebb családoknál volt divat a korai szülés, de módosabb gazda ilyenekkel még nem is beszélt szívesen.

Szerencsére már nem uralkodók ezek a nézetek.

Gazdagabb családoknál az az egyetlen gyermek csak akkor születhetett meg, ha már tényleg örökös után kellett nézni.

A faluban javasasszonyok működtek, akik jó pénzért szívesen szolgáltak jó tanácsokkal az arra rászorulóknak.

Módszereiket ezek a kuruzslók féltékenyen őrizték, hiszen ez volt a kenyerük. Előfordult még olyan eset is, ahol a fiatalasszony édesanyja segítségével igyekezett elkerülni a szomszédok esetleges lenézését, és a legbarbárabb eszközökkel igyekezett segíteni magán.

Pl. egy kihegyezett ciprusággal igyekezett megszüntetni a terhességet.

A gazdagok azért voltak az egykeség hívei, mert nem akarták elaprozni a vagyont. A szegényebbje meg arra gondolt, hogy úgy sem tudja eltartani azt a sok gyereket, akkor meg minek.

Mindkét rétegnél általános volt az a nézet, hogy addig fiatal az asszony, addig tud jó dolgozni, amíg nincs gyerek.

A falura jellemző a vallásosság, de azért a magzathajtást senki sem tartja bűnnek.

A gyerek születése, a születéssel kapcsolatos babonák:

A toponári asszonyok minden kis előjelből igyekeznek következtetni arra, hogy születendő gyermekük fiu legy-e, vagy kislány. Jobban kedvelték a fiu gyermeket, mert örökölte a nevet, a vagyont. és nem utolsósorban azért, mert jobban fel tudják használni a mezei munkákban. Egy 10-12 éves fiu már tudott segíteni apjának a mezei munkákban, a szántásnál, vetéskor, vigyázott a lovakra, segített az állatok etetésében és más munkáknál.

Rengeteg babona ismeretes még a mai napig is a születéssel kapcsolatban.

Pl. terhes anyának nem engedték meg az öregek, hogy a mezőre menet, vagy onnan jövet két lapát, ásót, vagy más gazdasági szerszámot vigyenek a vállukon. Azt tartották, hogy annak az asszonynak ikrei születnek, amiktől pedig nagyon félték a toponáriak.

Ikrek születését jósolták annak is, aki összenőtt gyümölcsöt evett. "a egy leendő anya amikor a szákról felkel, és jobb kezére támaszkodik, akkor lánya lesz, ha bal kezére, akkor fia.

Ugyanezt a következtetést vonják le abból is, ha a terhesany véletlenül megbotlik, elesik, és amikor felkel, a jobb, vagy bal kezére támaszkodik, ill. jobb, vagy bal oldalára fordul először.

"Ez hótt biztos"- mondják a toponáriak.

Azt mondják, ha a fiatalasszony kukorica földről olyan kukoricát lop, aminek nagy haja van, születendő kislányának is szép hosszú haja lesz.

Még ma is elterjedt a faluban a következő babona:

Ha a terhes asszony megkiván valamilyen gyümölcsöt, és nem kapja meg, akkor a testéhez kap. Ahova nyul, ott a kisgyermek testen megmarad annak a gyümölcsnek a nyoma, amit az asszony megkivánt.

"Ez így van"- erősítette meg az egyik toponári asszony.

"Az én anyám is megkivánt egy francia borocot. Odakapott a hóna ajjához, hát a gyerek testen egy akkora anyajel lótt, mint egy boroc." Legjobb ilyenkor a bal kéz hüvelykujjával a kötény kötőjéhez nyulni, mert ha ott meg is marad, nem látszik olyan nagyon. Nem szabad sokáig nézni, "ráféltkezni" a tűzre, mert akkor a tűz nyoma is meglátszik a gyermekén.

Nagyon kell vigyázni az állapotos asszonynak. Nem szabad se kutyába, se macskába, semmiféle szőrös állatba belerugni, mert akkor szőrös lesz a gyermeke.

Ha a terhes asszony ráfelelkezik egy nyomorúkra, vagy nagyon csunya embere, akkor olyan csunya lesz a gyermeke is. Ha viszont szép gyermeket lát, azt nagyon jól meg kell figyelnie, mert akkor szép gyermeknek ad életet.

A kicsi megszületése után hat hétig nem szabad a gyermeket kivinni a levegőre, mert akkor a gonosz lelkek megrontják.

Ugyanígy nem szabad kint szárítani az ingeit, pelenkáit sem.

Különösen akkor nem, amikor már naplemente van.

Bábák:

A szüléshez bábát hívnak. Több bába is van a faluban. Valamirevaló háznál nem is folyhat le a szülés bába nélkül. A bába fizetése nem meghatározott, ezért nagyon változik a család gazdagságának megfelelően.

A bába kifizetése a keresztanya feladata.

A fizetés ellenében hat napig gondozni kell a szülő asszonyt és a kisbabát a bábának. Amikor jön a bába, mindig megvendégelik. Akinek nincs pénze, az természetben is kifizetheti a bábát. /tyúk, tojás, bor, stb./ de ez a bábától függ.

Komák:

A komákat még a kisbaba születése előtt meghívják a szülők. Komának lenni megtiszteltetés. Nem mindig rokonokat kérnek fel erre a tisztségre, hanem néha teljesen idegeneket is. Azért a koma választásának is vannak szabályai, pl. csak idősebbek lehetnek komák, de nagy korkülönbség nem lehet a szülők és a komák között. Rangban is megfelelőnek kell lenni a komáknak. Gazdag családok nem is hívhatnak szegény komát, mert az nem tudott megfelelő ajándékot venni az újszülöttnek. Fordítva előállhatott a helyzet, feltéve ha a gazdag koma nem tartotta rangján alulinak. Toponáron a "liberális" gondolkodásúak gyakran elvállalták még a cigánygyermek keresztelését is.

Nagyon érdekes szokás volt. a múltban: a keresztanya nem lehetett terhes asszony, hogy miért azt nem tudják megindokolni.

Toponáron sok embert komának szólítanak, akinek kedveskedni akarnak, ez is mutatja, hogy megtiszteltetés komának lenni.

Érdekes, hogy Toponáron menyasszonyt és vőlegényt nem hívnak együtt komának, mert azt tartják, hogy azok soha nem kerülnek össze.

Keresztelőkor a keresztmama viszi karján a kis csöppséget. A kereszt-
apa és az apa mellettük mennek. A keresztelő a születést követő vásár-
napon van. Ha a csecsemő kisfiú, akkor világoskékben, ha kislány, akkor
rózsaszínben keresztelik. A keresztanya vállalja a keresztelő költségeit.
A kisfiúnak ha módosabb a keresztanyja, akkor órát vesz ajándékba, kezé-
be pedig ostort ad, hogy jó kocsis legyen belőle.

A kislányoknak fülbevalót vesznek ajándékba, kezükbe orsót tesznek, hogy
szorgalmasak legyenek.

A gyermekeket a keresztszülőtől kapott paplannal terítik le, majd ennek
tetejére az anya, vagy a keresztanya összeszabdalt esküvői fátylát te-
szik. A keresztelő előtt a keresztanya még egy papírt nyom a kisbaba ke-
zébe, hogy okos legyen.

Amikor meghozzák a kicsit a templomból a keresztelőről, a jelenlévők
megkérdezik a komától:

-"Mit hoztál?"

-" A Jézustól kis bárányt"-feleli

A gyermeket ezután rózsafüzérre és imádságos könyvre fektetik, a felnőt-
teknél pedig megkezdődik a keresztelői lakoma.

A koma köszöntőt mond, amely a következőképpen hangzik:

" Tisztult gyülekezet! Örömteljes szülék!

Gazdánk háza fölött gólya madár szállott és ideplántált egy szép zsön-
ge virágot. Zsöngé virágnak mi lőttünk a kertészi, azért cselekvésbe
lőgyön mindnek részei. De legelőbb is apjának, anyjának, akik fölne-
velték a kis családnak. Istennek, embörnek hasznára szolgáljon, be-
csülettel éljön széles e világon!

Az Uristen engedje!"

A keresztanya ezek után rátesz az újszülött kezére egy piros kis szala-
got, hogy a gonosz ne ártson a picinek.

"rdekes megfigyelni, hogy a vallásosság hogyan keveredik a babonával.

Keresztnév megválasztása

A keresztnév megválasztása a szülők feladata. A fiúk rendszerint apjuk
nevét kapják, a lányok anyjukét, vagy keresztanyjukét.

Ha a gyermek meghal, még mielőtt megkeresztelték volna, akkor u.n. "bába-
körösztészen" esik át. A bába megkereszteli arra a névre, amit a szülők
szántak a csecsemőnek. A kisgyereket, aki ily bába-köröszt ség után halt
meg, éppenny egyházi pompával temetik el, mint a keresztényeket.

Paszitvívés, a szülőasszony látogatása

A gyermek születését számító naptól hat napon keresztül a keresztanya minden nap meglátogatja a körösztygyereket és "paszitot" visz az anyjának. Amikor be megy, azt mondja: "Keresztgyerekünk nőjjön, komaasszony erősöggjön."

A komatálban levest visz, pörküttet, rizsát, rántotthust, fasiozottat, tortát, és három féle sütemnyt, meg egy üveg bort. A komatálát aztán ki kell öblíteni és a vizet az ágy alá kell önteni, mert különben elmegy a fiatal asszony teje. A látogatóknak nem szabad ráülni az asszony ágyára, mert akkor elmegy a kisgyermek álma. Ha viszont ez mégis megtörténik, akkor a keresztanya elmegy valamilyik szomszédba, és lop egy mosogatót. Ezt tesz azután a kisgyermek feje alá, mert ettől jó lesz az álma.

A rokonok beosztják egymás között, hogy melyik nap ki viszi a paszitot. Nekik csak egy napig kell.

A fiatal asszony nyolc napig fekszik. Ez idő alatt minden ismerőse meglátogatja. Ilyenkor illik valamilyen dicséretet mondani a kis gyerekre. Megköpködik és azt mondják:

Milyen szép kövér, vagy: "Jaj, te kis hujyos lány."

A hat nap elteltével már felkel az anya és maga gondozza gyermekét.

Igy kötötték meg az új asszonyok
kendőjét a "kontyuláskor".
/ A képen látható asszony egy
lakodalom nyoszolyója./

Ásznagyvi viselet: fehér ing,
fekete kabát nadrággal, fekete
kalap, amit szalaggal is át-
kötnek néha.

Lakodalmi öltözék az 1930-as
évekből.

Egy század eleji koszoruslányi ruha.

Kis Istvánné adatközlőm.

Násznagy, nyoszolyó és koszos-
lány egy lakodalomban.

